

**SOSIAALI- JA TERVEYSALAN
AMMATTIKORKEAKOULUOPIISKELIJOIDEN VALMISTUMISTA
TUKEVIA TEKIJÖITÄ**

Anna Berglund

Opinnäytetyö, syksy 2011

Diakonia-ammattikorkeakoulu,

Diak Etelä

Helsinki

Terveysten edistämisen koulutusohjelma

Sairaanhoitaja (YAMK)

TIIVISTELMÄ

Berglund, Anna, Sosiaali- ja terveysalan ammattikorkeakouluopiskelijoiden valmistumista tukevia tekijöitä. Helsinki, syksy 2011. 68s. 3 liitettä. Diakonia ammattikorkeakoulu, Diak Etelä, Helsinki. Terveyden edistämisen koulutusohjelma, Perhetyön johtaminen. Sairaanhoitaja (ylempi AMK).

Opinnäytetyöni aiheen on tutkia, opiskelijoiden tuottamien kertomusten avulla, mitkä tekijät ammattikorkeakouluopinnoissa tukevat opiskelijaa valmistumisessa. Opinnäytetyölläni osallistun Diakonia ammattikorkeakoulun hallinnoimaan CDS -projektiin, To Care, To Dare, To Share - syrjäytymisen ehkäiseminen ammattikorkeakouluopinnoissa. CDS -projektin ja opinnäytetyöni tavoitteena on ollut ammattikorkeakouluopiskelijoiden hyvinvoinnin lisääminen ja syrjäytymisen ehkäiseminen. Opinnäytetyössäni näkyy vahvasti hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen näkökulma.

Opinnäytetyöni tutkimusaineistona on käytetty eläytymismenetelmällä kerättyjä opiskelijoiden tuottamia kertomuksia. Opinnäytetyöni lähestymistapa on narratiivinen. Metodologisissa valinnoissa ja opinnäytetyöraportin kirjoittamisessa pyrkimyksenäni on ollut opiskelijoiden kertomusten kuuntelu, analysointi ja tutkimuksen avulla yhteiseksi moniääniseksi tiedoksi saattaminen. Narratiivisen tutkimuksen ontologiset lähtökohdat kuvaavat ihmisen aktiiviseksi ja merkityksiä antavaksi toimijaksi. Epistemologisissa lähtökodissa on keskeistä, että ihminen käyttää kieltä kokemuksensa tuottamiseksi. Vuorovaikutuksen avulla muodostuu käsitys todellisuudesta ja kielen avulla kokemus tehdään ymmärrettäväksi muille. (Janhonen yms. 2003 84 - 85.) Narratiivisessa tutkimuksessa totuus on suhteellinen ja sen rakennetaan sosiaalisessa prosessissa. Narratiivinen tutkimus ei pyri yleistettävään tai objektiiviseen tietoon, vaan sen vahvuus on paikallisessa, henkilökohtaisessa ja subjektiivisessa tiedossa.

Keräsin tutkimusaineiston keväällä 2010 Diakonia-ammattikorkeakoulun Helsingin ja Kauniaisten toimipisteissä opiskelevilta opiskelijoilta. Tutkittavien joukko muodostui 29 terveys- ja sosiaalialan toisen vuosikurssin opiskelijasta. Eläytymismenetelmä sopii hyvin tulevaisuuden tutkimiseen. Opinnäytetyössäni on tarkoitus selvittää vastaajien nykyhetkessä olevia käsityksiä tulevaisuudesta. Eläytymällä kirjoittajat muodostavat enemmän tai vähemmän yhteisen kuvan tulevaisuudesta. Hankkimalla tietoa tulevaisuuden vaihtoehtoista ja mahdollisuuksista pystymme vaikuttamaan tulevaisuuteen. Mielikuvat ja niistä konkretisoituvat puheet tulevaisuudesta vaikuttavat ihmisten nykyisiin valintoihin ja siten myös hallinnolliseen päätöksentekoon. (Mannermaa 1993.)

Opinnäytetyöni tutkimuskysymykset ovat: mitkä tekijät opiskelijat kokevat valmistumista tuleviksi ja millä tavoin opiskeluyhteisö voi tukea opiskelijaa valmistumisessa? Aineiston analyysissä olen soveltanut sekä narratiivien analyysiä että narratiivista analyysiä. Opinnäytetyöni tuloksina esitän kaksi tyypikertomusta valmistumista tukevista tekijöistä. Opinnäytetyöni tulkinnan mukaan opiskelijat kokivat merkittävimmäksi valmistumista tukevaksi tekijäksi opiskelutovereilta saamansa tuen. Toisena hyvin merkittävänä tekijänä opiskelijat kokivat opettajilta ja koulun muulta henkilökunnalta saamansa tuen ja ohjauksen. Opiskeluvaikeuksissa opettajien tuki ja ohjaus korostui. Opintojen keskeyttämisten vähentämiseksi ja opintojen viivästymisen ennaltaehkäisemiseksi opiskelijoiden ohjauksen tulisi olla koko opiskelun läpi kulkeva prosessi. Opiskelijat kokivat henkilökohtaisen ja yksilöllisen ohjauksen tärkeänä. Positiivinen palaute ja onnistumiskokemukset osoittautuivat tutkimustuloksissa opiskelijan identiteettiä opiskelijana sekä ammatillista identiteettiä rakentaviksi tekijöiksi. Palautekäytäntöjen kehittäminen tulisi nähdä tulevaisuudessa tärkeänä. Kertomuksissa korostui opiskelukontekstin merkitys opiskelijan voimaantumisen mahdollistamisessa. Opiskelijat kokivat muun muassa kontekstin ilmapiirin ja yhteisöllisyyden tunteen merkityksellisinä. Yhteisöllisyys oppilaitoksessa tukee opiskelijoiden hyvinvointia, sitoutumista opintoihin ja valmistumista. Opiskelijat kokivat myös pienen oppilaitoksen ja tiiviin luokkayhteisön mahdollistavan välittävän ilmapiirin syntymisen. Tulevaisuudessa suurempiin toimipisteisiin siirryttäessä tulee kiinnittää huomiota opiskelijoiden ryhmäytymiseen omaan luokkayhteisöön tai opintopiiriin.

Käsitteet: opiskelu, ammattikorkeakoulu, hyvinvointi, voimaantuminen

ABSTRACT

Berglund, Anna, The Factors Supporting Graduation of Polytechnic Students in Social and Health Care Fields. Helsinki, autumn 2011. 68 pages, 3 appendices. Language: Finnish. Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Health Services, Option in Leadership in Family Nursing. Degree: Master of Health Services.

The subject of the diploma work is to study, with the help of the students narratives, what factors support graduation of polytechnic students. This diploma work is part of the Diaconia Polytechnic School managed CDS -project, To Care, To Dare, To Share – The Prevention of Social Exclusion in Polytechnic Studies. The objective of the CDS-project and this diploma work has been to increase wellbeing and to prevent social exclusion among polytechnic students. In this diploma work there is a strong perspective of promoting wellbeing and health. The research material of this diploma work consists of student narratives that have been collected using the empathising method. The approach of this diploma work is narrative. In the methodological choices and the writing of this diploma work it has been my objective to listen to the students narratives, to analyse them and to combine them in to a single knowledge with many voices. The ontological starting points of narrative study describe man as an active unit that gives meanings. In the epistemological starting points it is crucial that language is used to reproduce experiences. With interaction a perception of reality is formed and with language it is made understandable to others. (Janhonen et al. 2003 84 - 85.) In narrative study the truth is relative and is constructed in a social process. Narrative study does not pursue knowledge that can be generalized or is objective. Its strength is in local, personal and subjective knowledge. The reliability of fenomenological study is in the quality of the dialog between the researcher and experiences of the study subjects and study material. (Hänninen 2003, 34.)

The study material was collected in the spring of 2010 from the students in the Helsinki and Kauniainen locations of the Diaconia Polytechnic School. 29 second year students of Social and Health Care Field formed the study group. The empathising method is well suited for the study of the future. The objective of this diploma work is to examine the answerers current perceptions of the future. By empathizing the writers form a more or less united picture of the future. We can influence the future by acquiring knowledge of alternatives and possibilities. Images, and speech solidifying from them, influence the choices people currently make and trough that also to the administrative decision making. (Mannermaa 2003)

The research questions of this diploma work were: What are the factors the students experience as supporting graduation and in what ways can the studying community support the student in graduation? Narrative analysis and the analysis of the narratives is used on the material. The results are two type narratives of the factors supporting graduation. According to the diploma works interpretation the students experience the support from fellow students and friends as the most significant factor supporting graduation. The support and guidance from teachers and other staff is experienced as the other very significant factor. The support and guidance from teachers was experienced as very important in studying troubles. To reduce interruptions in studies and to prevent delayed graduation student counselling should be a continuing process through the studies. Students experienced personal and individual guidance as important. In the study positive feedback and experiences of success were proven as factors contributing to the students identity as a student and to their professional identity. The practice of feedback should be seen as important in the future. In the narratives the study context was highlighted as enabling the empowerment of students. Among other things the students experienced the atmosphere and communal feeling of the context as important. The sense of community in a learning institution supports the welfare, engagement to studies and graduation of students. The students also experienced a small learning institution and a tight student community as making the formation of a caring atmosphere possible. In the future, when converting in to bigger units, it is important to take notice of the forming of groups among the student community or study groups

Concepts: Studying, Polytechnic School, Welfare, Empowerment

Sisällysluettelo

1 JOHDANTO	5
1.1 Opinnäytetyöni lähtökohdat	5
1.2 Nuorten koulutuksellinen syrjäytyminen	8
1.3 Opinnäytetyön tausta-ajattelu – voimaantuminen.....	11
1.4 Ammattikorkeakoulu	15
1.4.1 Diakonia-ammattikorkeakoulu.....	17
1.5 To Care, To Dare, To Share – syrjäytymisen ehkäiseinen ammattikorkeakoulussa	19
2 TUTKIMUSMENETELMÄT JA -AINEISTO.....	21
2.1 Tutkimuskysymykset	21
2.2 Narratiivinen lähestymistapa.....	21
2.3 Aineiston keruu	23
2.4 Aineiston analyysi	27
2.5 Kertomuslukujen rakenne	33
3 TYYPPIKERTOMUKSET	34
3.1 Merja – aktiivisen ja motivoituneen opiskelijan tyyppikertomus	34
3.1.1 Merjan kertomuksen kommentointiluku	37
3.2 Veera – tuen avulla valmistuneen opiskelijan tyyppikertomus	40
3.2.1. Veeran kertomuksen kommentointiluku	42
3.3 Kehyskertomusvarioinnin vaikutukset opiskelijoiden tuottamiin kertomuksiin	47
4 POHDINTA.....	52
4.1 Opinnäytetyön luotettavuuden arviointi.....	52
4.2 Opinnäytetyön eettisyyden ja vaikuttavuuden arviointi.....	56
5 JOHTOPÄÄTÖKSET	60
LÄHTEET.....	69
Liite 1	81
Liite 2	82
Liite 3	83

1 JOHDANTO

1.1 Opinnäytetyöni lähtökohdat

Opinnäytetyölläni osallistun Diakonia ammattikorkeakoulun hallinnoimaan CDS - hankkeeseen, To Care, To Dare, To Share - syrjäytymisen ehkäiseminen ammattikorkeakouluopinnoissa. Opinnäytetyöni aiheena on tutkia, opiskelijoiden tuottamien kertomusten avulla, mitkä tekijät ammattikorkeakouluopinnoissa tukevat opiskelijaa valmistumisessa. Opinnäytetyö palvelee CDS - hankkeen tavoitteita, joita olivat ammattikorkeakouluopiskelijoiden hyvinvoinnin lisääminen ja syrjäytymisen ehkäiseminen.

Nuorten syrjäytymisen ehkäisy on yksi 2000-luvun yhteiskuntapolitiikan keskeisistä tavoitteista niin kansallisella kuin Euroopan Unioninkin tasolla. Syrjäytymiselle tai syrjäytymisen ehkäisemiselle ei ole yksiselitteistä määritelmää. Useimmiten syrjäytymisellä tarkoitetaan kasaantunutta huono-osaisuutta. Syrjäytymistä on kuvattu useissa lähteissä prosessina, joka koko ajan syvenee ja laajenee. (Jahnukainen 2005, Jyrämä 1986, Takala 1992.) Syrjäytymisen vaiheet ovat Takalan (1992) määritelmän mukaan: 1. vaikeudet koulussa, kotona tai sosiaalisessa toimintaympäristössä, 2. koulun keskeyttäminen tai alisuorittaminen, 3. huono työmarkkina-asema, 4. täydellinen syrjäytyminen ja 5. laitostuminen tai eristäminen muusta yhteiskunnasta. Mitä pidemmälle syrjäytymiskehitys etenee, sitä vaikeampaa on sen pysäyttäminen. Nuorten syrjäytymisen ehkäisyllä tarkoitetaan kaikkia niitä toimia, joilla syrjäytymiseen johtava kehitys pyritään katkaisemaan. (Valtiontalouden tarkastusviraston toiminnantarkastuskertomus 146/2007.)

Koulutuksellinen syrjäytyminen on yksi nuorten syrjäytymisen keskeisimmistä muodoista. Koulutus on tärkeä väline syrjäytymisen ennaltaehkäisyssä, sillä työttömyys on sitä yleisempää, mitä vähemmän koulutetusta väestöryhmästä on kysymys. Väestökehityksen tuomien haasteiden vuoksi on julkisessa keskustelussa ollut paljon esillä myös työurien

pidentäminen niiden alkupäästä. Ammattikorkeakouluissa pyritään löytämään keinoja joilla voidaan mahdollistaa ja tukea opiskelijoita valmistumaan tavoiteajassa. Opinnäytetyössäni pyrin tuomaan esille myös voimaantumisen mahdollistavia tekijöitä opiskelukontekstissa. Voimaantumisen kautta opiskelijan elämänhallinta, toimintakyky ja hyvinvointi paranevat ja sitä kautta opintojen valmistuminen mahdollistuu. CDS - hankkeella pyrittiin luomaan ammattikorkeakouluihin toimintakäytännöt, joilla tiedostetaan ja tunnistetaan opiskelijan syrjäytymisriskit, puututaan varhain ongelmiin ja tuetaan opiskelijoita, samalla ammattikorkeakouluihin kehitetään välittämisen ilmapiiriä.

Opinnäytetyöni lähestymistapa on narratiivinen, mikä näkyy valitsemassani aineistonkeruumenetelmässä ja analyysitavassa. Aineistona on käytetty eläytymismenetelmällä kerättyjä opiskelijoiden tuottamia kertomuksia. Elämän ymmärtäminen tapahtuu siitä kerrottujen tarinoiden kautta (Sintonen 1999). Eläytymismenetelmällä kerätyissä kertomuksissa opiskelijat itse tuottivat tietoa siitä, mitkä tekijät he kokevat opiskeluaan tukeviksi. Kokemus on narratiivisessa tutkimuksessa keskeinen käsite. Kertomukset kuvaavat kertojan kokemusmaailmaa. Narratiivisessa tutkimuksessa kertomuksen tai narraation käsitettä käytetään ymmärtämisvälineenä. (Hänninen 2003.) Opinnäytetyöni tavoitteena on opiskelijoiden tuottamien kertomusten kuuntelu, analysointi ja tutkimuksen avulla yhteiseksi moniääniseksi tiedoksi saattaminen. (Lieblich 1998.)

Koin itselleni hyvin tärkeäksi toteuttaa analyysin ja opinnäytetyöraportin mahdollisimman aineistolähtöisesti, tällä tavalla halusin ja pyrin antamaan aineistolle, opiskelijoiden kirjoittamille kertomuksille pääpainon. (kts. Korhonen 2007.) Esittelen opinnäytetyöni kirjallisessa raportissa tausta-ajatteluna vaikuttaneen Siintosen (1999) voimaantumisteorian, mikä tekee opinnäytetyöstäni osittain myös teorialähtöisen. Pehdyin aikaisempiin samaa aihetta koskeviin tutkimuksiin sekä tutkimuskontekstiin ennen aineiston keräämistä vain sen verran, että kykenin rakentamaan tutkimuskysymykset ja laatimaan kehyskertomusvariaatiot. Opinnäytetyöni kirjallinen raportti on tämän vuoksi hiukan poikkeava verrattuna perinteiseen. Opinnäytetyöraporttia tehdessäni annoin mahdollisimman paljon tilaa tyyppikertomusten ja aikaisempien tutkimusten dialogille. Aineisto ja aikaisemmat samaa aihepiiriä kuvaavat tutkimukset ja kirjallisuus kävivät aitoa

vuoropuhelua koko opinnäytetyöprosessin ajan keskenään, jolloin opinnäytetyö pystyi elämään koko prosessin ajan. (kts. Savolainen 1998.) Opinnäytetyöni aineiston tulkinta rakentuu hermeneuttisen kehän mukaisesti; kokemuksen ymmärtäminen nähdään prosessina ja yksittäiset osat voidaan ymmärtää vain suhteuttamalla ne kokonaisuuteen (Siljander 1988, 115).

Tutkimusaineistoni, opiskelijoiden tuottamat kertomukset keräsin Diakonia-ammattikorkeakoulun kahdessa toimipisteessä pääkaupunkiseudulla. Olen itse valmistunut Diakonia-ammattikorkeakoulun Helsingin toimipisteestä vuonna 2008 terveydenhoitajaksi. Valmistumiseni jälkeen olen työskennellyt muun muassa Helsingin kaupungin opiskeluterveydenhuollossa. Minulla on opinnäytetyön tekijänä kokemusta sekä opiskelijan roolista ammattikorkeakoulussa että työskentelystä toisen asteen ja ammattikorkeakoulun opiskeluhuollossa. Pyrin kuvailemaan tutkimukselliset valintani ja opinnäytetyöprosessin mahdollisimman läpinäkyvästi opinnäytetyöraportissani sekä analysoimaan kriittisesti omaa toimintaani tutkijana ja mahdollisten omien henkilökohtaisten kokemusteni vaikutusta tutkimusprosessiin.

Seuraavissa johdantokappaleen ala-luvuissa määrittelen opinnäytetyöni näkökulmasta nuorten koulutuksellista syrjäytymistä, CDS- hanketta ja opinnäytetyöni toimintaympäristöä Diakonia ammattikorkeakoulua sekä tausta-ajatteluna vaikuttaneen Siitosen (1999) voimaantumisteorian. Luvussa kaksi esitän opinnäytetyöni tutkimuskysymykset, metodologiset ratkaisut ja analyysin etenemisen. Lukuun kolme olen kirjoittanut kaksi tyypikertomusta opiskelijoiden tuottaman aineiston pohjalta. Tyypikertomusten perään olen sijoittanut kommentointiluvut, joissa tarkastelen opiskelijoiden tuottamista kertomuksista esiin nousseita valmistumista tukevia tekijöitä aikaisempien tutkimusten ja kirjallisuustiedon valossa. (kts. Valtonen 2009.) Opinnäytetyön neljännessä luvussa on opinnäytetyöni luotettavuuden, eettisyyden ja hyödynnettävyyden pohdintaa ja viimeisessä luvussa esitän johtopäätökset opinnäytetyöni tuloksista sekä hahmottelen mahdollisia jatkotutkimusaiheita. (kts. Rimpeläinen 2006.)

1.2 Nuorten koulutuksellinen syrjäytyminen

Tarkastelen tässä luvussa syrjäytymisen ja koulutuksellisen syrjäytymisen teoriaa siltä osin kun se on tutkimuskysymysten valossa relevanttia. Suomessa syrjäytymiskäsitettä alettiin käyttää 1970-luvulla korvaamaan lähinnä epämääräisesti käytettyä vieraantumisen käsitettä. Syrjäytymiskeskustelua käytiin 1980 - 1990 luvun vaihteessa laman ja joukkotyöttömyyden myötä, jolloin myös alettiin kiinnittää huomiota nuorten syrjäytymiseen ja syrjäytymisvaaraan. (Jahnukainen 2005, 44.)

Käsitteellä syrjäytyminen viitataan suomen kielessä laajasti hyvinvoinnin ongelmiin ja sosiaalisesta yhteisöstä karsiutumisen muotoihin. Syrjäytymiskäsitettä käytetään usein muun muassa työttömyyden, köyhyyden, päihteidenkäytön, mielenterveysongelmien ja asunnottomien ongelmien yhteydessä. (Helne & Karisto 1992, 517.) Syrjäytymiskäsitteen käytön laaja-alaisuus osoittaa erilaisten ongelmien väliset rakenneyhtäläisyydet. Syrjäytymistä voidaan kuvailla myös käsitteillä huono-osaisuus, alaluokka ja toiseus, edellä mainitut käsitteet kuvaavat syrjäytyneiden asemaa suhteessa muuhun väestöön (Jokinen & Huttunen & Kulmala 2004, 10 - 11.) Syrjäytyminen voidaan nähdä yksilöä ja yhteiskuntaa yhdistävien siteiden heikkoutena. (Raunio 2006, Sipilä 1985, 72 - 73.) Syrjäytymisessä on aina kyse jäämisestä tai joutumisesta yhteiskunnan keskeisten toiminta-alueiden ja sosiaalisen ja kulttuurisesti arvostetun elämän ulkopuolelle (Raunio 1995, 99). Syrjäytymisessä on aina kyse yhteiskunnasta, sillä ilman vertaisjoukkoa ja yhteiskunnan kontekstia ja normeja ei voi myöskään syrjäytyä. (Helne 2002, 173 - 174.)

Syrjäytymiskäsitettä voidaan lähteä avaamaan myös niistä ihmisistä käsin, jotka eivät syrjäydy. Ei-syrjäytyneiden joukko määrittelee pitkälti sen kuka on syrjäytynyt, kenellä on huono ”markkina-arvo” ja siitä johtuen hänet syrjäytetään yhteisöstä. Huono markkina-arvo syntyy poikkeavasta käyttäytymisestä tai lähtökohdista. Poikkeamisnäkökulma kuvaa syrjäytymistä pitkänä, elämänaikaisena prosessina. Prosessista ei välttämättä löydy mitään erityisiä syrjäyttäviä kulminaatiopisteitä, vaan jatkuvaa elämistä henkisesti yhteisön ulkopuolella. (Kainulainen 2011, 11 - 12.)

Koulutuksellisella syrjäytymisellä tarkoitetaan koulutuksen ulkopuolelle jäämistä tai jättäytymistä. Usein rinnakkaisina termeinä käytetään pudokkuutta ja dropout-ilmiötä.

Nämä käsitteet kääntyvät englanninkielisistä käsitteistä ”drop-out” ja ”exclusion”. (Lehtonen, Heinonen & Rissanen 1986, 1 - 2.) Koulutuksellinen syrjäytyminen ei vielä tarkoita laajempaa yhteiskunnallista syrjäytymistä, mutta lisää kuitenkin nuoren riskiä syrjäytyä työmarkkinoilta ja tätä kautta myös laajemmin sosiaalisesti ja yhteiskunnallisesti. Syrjäytymisvaarassa ovat ne henkilöt, joiden elämäntilanteeseen liittyy vakavia huono-osaistumisen riskitekijöitä ja syrjäytyneitä puolestaan ne, joiden kohdalla riskit ovat jo toteutuneet. Syrjäytymiskeskustelussa voidaan puhua eri syrjäytymisen asteista ja laadusta, esimerkiksi ei-syrjäytyneet, syrjäytymisvaarassa olevat ja syrjäytyneet. (Jahnukainen 2005, 40 - 42.)

Kainulainen (2011, 15) korostaa syrjäytymiskäsitettä avatessaan kokemuksellisuutta etenkin puhuttaessa syrjäytymisestä opiskelukontekstissa. Tällöin tulee oleellisesti arvioida ulkoisesti havaittavien asioiden lisäksi yksilön omaa kokemusta, ulkopuolelle jäämisen tunnetta.

Syrjäytyminen nähdään prosessina, joka tapahtuu yhteiskunnan ja yksilön välisessä vuorovaikutuksessa. Syrjäytymisprosessi tai -mekanismi on jokaisen yksilön kohdalla ainutlaatuinen. Prosessien ja mekanismien voidaan nähdä kuitenkin noudattavan tiettyjä samoja pääpiirteitä, yksilöllisin variaatioin. (Jahnukainen 2005, Takala 1992, Jyrkämä 1986.) Jyrkämän (1986) on jakanut syrjäytymisen ulottuvuudet viittein alueeseen, jotka ovat: koulutuksellinen, työmarkkinallinen, sosiaalinen, vallankäytöllinen sekä normatiivinen syrjäytyminen. Nuorten kohdalla syrjäytymisriski liitetään erityisesti koulutukselliseen ulottuvuuteen. Syrjäytyminen tapahtuu tällöin jäämällä koulutuksen ulkopuolelle, joko koulutukseen hakemattomuuden tai keskeyttämisen vuoksi. Nuorten oletetaan suomalaisessa yhteiskunnassa opiskelevan ammatin ja kasvavan työntekijöiksi, poikkeamat tältä polulta esimerkiksi opintojen keskeyttäminen tulkitaan herkästi tilapäiseksi karsiutumiseksi, putoamiseksi yhteiskunnan valtavirrasta.

Jyrkämän mallin mukaiset koulutuksellisen syrjäytymisen vaiheet ovat melko lailla vastaavat johdannossa viittamaani Takalan (1992) viisivaiheiseen syrjäytymisen prosessin kanssa. Koulutuksellinen syrjäytyminen lähtee peruskoulusta, jossa tietojen ja taitojen vähäisyys johtaa valikoitumiseen tietyille koulutusaloille tai tasoille. Valikoimiseen ja valikoitumiseen vaikuttavat kilpailu koulutuspaikoista, koulutuskulttuuri sekä yksilölliset

resurssit. Seurauksena ovat resurssien vähäisyys kovenevassa kilpailussa, mikä johtaa koulutuksesta putoamiseen tai koulutuksen keskeyttämiseen. Koulun keskeyttäminen näkyy työmarkkinoiden rajoittumisena, sosiaalisen ympäristön negatiivisena reagoitina ja vallankäytön itseä koskevaan tilanteeseen sekä ympäröivään yhteiskuntaan vähenemisenä. Syrjäytynyt joutuu usein kokemaan osakseen työyhteiskunnan leimaamista, jolloin hänet voidaan luokitella normin rikkojaksi, poikkeavaksi tai työn vieroksujaksi. Syrjäytynyt ajautuu näin itse leimaamisen ja identiteettiongelmien eteen. (Jyrkämä 1986, 41 - 42.)

Janhukainen on kuvannut syrjäytymistä vähitellen kehittyvänä hierarkisena mallina. Ensimmäisellä tasolla henkilöllä ilmenee ongelmia koulussa ja/tai kotona. Varhaislapsuudessa omaksuttujen asenteiden, arvojen ja toimintamallien kautta ja ohjaamina nuoret aikuistuvat ja sijoittuvat ympäröivään yhteiskuntaan. Toisella tasolla ilmenee epäonnistumista ja putoamista koulussa, jolloin puhutaan koulutuksellisesta syrjäytymisestä. Kolmannella tasolla henkilöllä on huonontunut asema työmarkkinoilla, jolloin voidaan puhua työelämästä syrjäytymisestä. Neljännellä ja viidennellä tasolla henkilö on osallisena poikkeaviin alakulttuureihin, neljännellä tasolla esimerkiksi työttömien, kouluttamattomien ja köyhien alakulttuureihin ja viimeisellä tasolla alakulttuureihin, jotka sisältävät päihteiden käyttöä ja rikollisuutta. Yksilölle kasaantuu riskitekijöitä, jotka syventävät syrjäytymistä, ellei henkilö saa apua ja näin pysty muuttamaan elämänsä suuntaa. (Janhukainen & Järvinen 2001, 133, 2005, 671 - 672.)

Nuorten syrjäytymisriskiä lisää jos nuoren verkostossa on useampi kuin yksi syrjäytymiskierrettä vahvistava osa-alue. Erityinen riski on, jos kiinnikkeet yhteiskunnan valtavirtaan puuttuvat kokonaan tai kun sosiaalinen verkosto rajoittuu vain jollakin elämänosa-alueella muodostuviin sosiaalisiin kontakteihin. (Suutari 2002, 109 - 114.) Voidaan ajatella että elinehdot ja mahdollisuudet niiden muokkaamiseen määräytyvät suurelta osin yksilön elämänhallintakykyjen ja -resurssien mukaan. Nuori pystyy vaikuttamaan sitä paremmin omiin elinehtoihinsa, mitä vähemmän hän on syrjäytynyt yhteiskunnasta (Takala 1992, 137.)

CDS -hankkeessa syrjäytymiseen suistavina yleisinä tekijöinä pidettiin mielenterveyden heikkenemistä, yksinäisyyttä ja eristäytyneisyyttä, päihdeongelman ja muun addiktiokäyttäytymisen (pelit, netti, seksi) kehittymistä, ihmissuhdeongelmien

kasautumista, opintasuoritusten aikataulutusten ongelmia ja talousasioiden hallitsemattomuutta. (Kainulainen 2011, 19.)

Koulutuksellista syrjäytymistä voidaan tarkastella Kuulan (2000, 40) jaottelun mukaisesti kahdesta näkökulmasta: makrotason näkökulmasta koulutusta ja koulutuksen puutetta ja mikrotason näkökulmasta koulunkäyntiin liittyviä ongelmatilanteita ja koulukeskeyttämisen problematiikkaa. Heikko koulumenestys on yhteydessä kohonneeseen koulutukselliseen syrjäytymisriskiin. Nuoret jotka eivät ole saaneet tarvittavia valmiuksia peruskoulussa jatko-opintoihin ovat erityisessä riskiryhmässä. Huonoin arvosanoin peruskoulunsa päättäneet, kielteisiä koulukokemuksia ja epäonnistumisia omaavat nuoret jäävät todennäköisesti ilman toisen asteen opiskelupaikkaa. (Meriläinen 1996, 118, Lappalainen 2009, 70 - 73, Pirttiniemi 2005, 32 - 33.) Oppimisvaikeuksien, jotka usein heijastuvat kognitiivisen suoritusten lisäksi emotionaalisiin ja motivaatio tekijöihin on todettu lisäävän syrjäytymisriskiä (Laaksonen 1994, 41).

Koulu ja oppilaitokset ovat avainasemassa koulutuksellisen syrjäytymisen ehkäisyssä. Jahnukainen (2005, 43 - 46) on jakanut syrjäytymisen ennaltaehkäisyn kolmeen toimintavaiheeseen: primaariin, sekundaariseen ja tertiääriseen. Primaaritasolla tulisi pyrkiä tarjoamaan kaikille oppilaille/opiskelijoille hyvää perusopetusta, jotta kaikki nuoret saisivat tarvittavat tiedot ja taidot. Tarvittaessa nuorille tulisi tehdä yksilölliset opinto-ohjelmat ja tarjota tukiovetusta. Sekundaarivaiheeseen sisältyvät interventiot, tehostettu opinto-ohjaus, osa-aikainen erityisopetus ja siirtymävaiheiden ennakosuunnittelu. Tertiääritason toimet kohdennetaan nuoriin, joiden kehityksessä nähdään selkeästi syrjäytymisriski. Tällä tasolla toiminta tulisi toteuttaa moniammatillisena kuntoutuksena henkilökohtaisen opetussuunnitelman avulla.

1.3 Opinnäytetyön tausta-ajattelu – voimaantuminen

Tutustuin Juha Siitosen (1999) voimaantumisteoriaan jo suunnitellessani opinnäytetyöni aihetta ja myöhemmin lähemmin rakentaessani tutkimuskysymyksiä. Voimaantuminen ja voimaantumisen mahdollistaminen opiskelukontekstissa herättivät minussa kiinnostusta ja halusin sisällyttää tämän näkökulman opinnäytetyöhöni. Opinnäytetyöprosessin edetessä

voimaantumisteoria osoittautui yhä merkityksellisemmäksi opiskelijoiden tuottamia kertomuksia lukiessani ja analysoidessani. Kertomusaineistoa lukiessani löysin opiskelijoiden kertomuksista voimaantumisen kuvailuja. Siitosen (1999, 187) julkaisema tutkimus Voimaantumisen perusteiden hahmottelua, voidaan hyödyntää tutkimus- ja kehittämishankkeissa, joissa etsitään vastauksia siihen, mitä voitaisiin tehdä voimaantumisen mahdollistamiseksi valitussa kontekstissa.

Voimaantumisesta alettiin puhua 1990-luvulla, sitä ennen työskenneltiin samankaltaisten asioiden parissa motivaation käsitteellä. Voimaantumisen ja motivaation ratkaiseva ero on siinä, että voimaantuminen nähdään ihmisestä itsestään kasvavana prosessina, kun taas motivointi kohdistuu ihmiseen ulkoapäin. Monissa voimaantumista koskevissa tutkimuksissa korostuu pyrkimys auttaa ihmisiä löytämään omat voimavaransa ja ottamaan vastuu omasta kasvusta. (kts. Karsikas 2005, Heikkilä & Heikkilä 2005, Kuokkanen 2003.)

Englannin kielessä voimaantumisesta käytetään termiä empowerment, suomen kielessä käsite on suomennettu muun muassa voimaantumiseksi ja valtaistumiseksi. Siitonen on löytänyt lukuisia kirjallisuudessa esiintyneitä määritelmiä empowermentille, niitä ovat muun muassa voimistaminen, henkinen vahvistaminen ja toimintakykyisyyden lisääminen, valtautuminen/valtauttaminen on myös nähty voimaantuminen-käsitteen synonyymeinä. Myös voimaantumis-prosessin ymmärtämisessä tutkijoiden välillä on eroja. Aikaisempien tutkimusten perusteella voimaantumista voidaan tarkastella yksilön prosessina, ulkoapäin tulevana voimistamisena ja vallan antamisena tai voimaantumisprosessin lopputuloksena yksilön toimintakyvyn vahvistumisen muutoksena yksilön itsemäärittelyssä. (Siitonen 1999, 83 - 84.)

Juha Siitonen on väitöskirjassaan (1999) luonut voimaantumisteorian ja määrittelee siinä voimaantumisen ihmisestä itsestään lähteväksi prosessiksi, joka on yhteydessä ihmisen omaan motivaatioon, päämäärien asettamiseen sekä luottamukseen omista kyvyistä ja mahdollisuuksista. Voimaantumisen kuvataan henkilökohtaisena ja sosiaalisena prosessina, johon vaikuttavat ihmisen omat uskomukset päämäärän saavuttamisen mahdollisuudesta. Voimaantuminen vaikuttaa ihmisen sitoutumisen asteeseen ja sillä on yhteys ihmisen hyvinvointiin. (Siitonen 1999, 117 - 118, 161 - 165.)

Siitonen on jatkanut voimaantumisen tutkimista työhyvinvoinnin lisäämisen näkökulmasta Repolan ja Robinsonin (2002) kanssa. Vaikka voimaantuminen on henkilökohtainen prosessi, myös toiset ihmiset, olosuhteet ja sosiaaliset rakenteet vaikuttavat siihen. Toinen ihminen ei voi antaa voimaa toiselle, mutta ihmisen voimaantumista voidaan tukea ja työyhteisössä voidaan luoda voimaantumisen mahdollisuuksia. Voimaantumisen mahdollistamisella tarkoitetaan sellaisten fyysisten rakenteiden ja psykologisesti turvallisten tilanteiden luomista, jotka edistävät yksittäisten ihmisten ja koko organisaation voimaantumista. (Heikkilä & Heikkilä 2005, 289, Siitonen, Repola & Robinson 2002.)

Siitonen (1999) nostaa voimaantumisteorian keskiöön viisi premissiä sekä voimaantumista jäsentävät osaprosessit. Viisi premissiä ovat: 1. voimaantumisen henkilökohtaisuus, 2. voimaantumisprosessin koostuminen sitä jäsentävistä osaprosesseista, 3. voimaantumisen merkitys sitoutumisessa, 4. voimaantumisen vaikutus ihmisen hyvinvointiin ja 5. voimaantumisen pysymättömyys. Osaprosessit ovat päämäärät, kykyuskomukset, kontekstiuskomukset ja emotiot. Kaikkien osaprosessien välillä on keskinäinen yhteys. Voimaantuminen on prosessi, jonka aikana yksilön voimaantumista tukevat osaprosessit kehittyvät ja muuttuvat. Voimaantuminen on henkilökohtainen ja kontekstisidonnainen prosessi ja sen vuoksi voimaantumisen osatekijät vaikuttavat eri tavalla erilaisiin ihmisiin erilaisissa tilanteissa. (Räsänen 2006, 100, Siitonen 1999, 119.) (ks. liite 1.)

Ihminen itse päättää päämäärästään myös voimaantumisestaan. Siitonen näkee arvot hyvin merkityksellisinä voimaantumiseen liittyvän henkilökohtaisen valinnan taustalla. Kolme voimaantumisen kannalta merkityksellisintä arvoa ovat itsemääräämisoikeus, oikeudenmukaisuus ja tasa-arvoinen jakaminen sekä demokraattinen osallistuminen. (Siitonen 1999, 128 - 129.)

Kykyuskomukset ovat arvioita siitä, voiko yksilö saavuttaa asettamiaan tavoitteita ja päämääriä. Kykyuskomus on arvio menneisyydestä, nykyisyydestä, tulevaisuudesta, omista odotuksista ja toisten suhtautumisesta itseän ja omiin kykyihin (Siitonen 1999, 129). Räsänen (2006, 118) määrittelee kykyuskomukset kunkin ihmisen henkilökohtaisiksi näkemyksiksi siitä, onko ihmisellä taito toimia tehokkaasti ja selviytyä eteen tulevista haasteista. Ihminen arvioi kykeneekö saavuttamaan asettamansa päämäärän ja onko itsellä siihen tarvittavat ominaisuudet. Kykyuskomukset perustuvat suurelta osin ihmisen omaan

kokemukseen tai tunteeseen kuin tietämykseen. Myös ulkoiset tekijät vaikuttavat uskomuksiin ja niiden arviointiin. Kykyuskomukset ovat ennusteita, jotka toteuttavat itseään, ne joko innostavat tai estävät innostumasta.

Itsetunto pitää sisällään minätietoisuuden, itsetuntemuksen ja itsearvostuksen. Nämä edellä mainitut asiat ovat yhteydessä voimaantumiseen - voimaantuneella ihmisellä on hyvä itsetunto. Onnistumisen kokemukset ovat voimaantumisen kannalta tärkeitä. Ihmisen on uskottava omaan tekemiseensä ja omiin päämääriinsä. Suhtautuminen omaan tekemiseen vaikuttaa myös onnistumisen kokemuksiin - epäonnistumisestakin voi löytää onnistumista. Voimaantuminen luottamuksellisessa ympäristössä mahdollistaa yksilön identiteetin selkeytymisen. (Siitonen 1999, 130 - 136, 154 - 156.)

Siitosen (1999) voimaantumisteorian ajatus on, että voimaantuminen ei ole mahdollista ihmisen ulkopuolelta, koska se on yksilöstä itsestään liikkeelle lähtevä prosessi. Siitonen kuten myös muut tutkijat ovat kuitenkin osoittaneet että tietyn tyyppiset ympäristöt ja toimintatavat ovat voimaannuttavia kuin toiset. Toisaalta huonotkaan olosuhteet eivät kokonaan sulje pois voimaantumista. (Siitonen 1999, 83, 93, 107, 161.) Konteksti on paikkaan ja aikaan sitoutunut ihmisen toiminnan ympärille jäsentynyt kokonaisuus, jolla on huomattava vaikutus ihmisen voimaantumiseen. Räsänen (2006) voimaantumisteoria painottuu voimaantumisen mahdollistamiseen ja voimaannuttavan ympäristön luomiseen. Ihminen arvioi antaako konteksti mahdollisuuden päämäärän saavuttamiseen ja tekeekö konteksti päämäärän saavuttamisen helpommaksi vai vaikeammaksi. Ihminen arvioi myös voiko luottaa kontekstin apuun ja tukeen ja onko kontekstissa vapaus ja turvallisuus olla oma itsensä ja työskennellä omalla tavallaan. Emootiot auttavat ihmistä selviytymään muuttuvissa olosuhteissa. Emootiot ovat ihmisen toimintaa, erityisesti sosiaalisia suhteita ohjaavia prosesseja. Voimaantumisteoriat korostavat vahvasti yhteisöllisyyden merkitystä. Yhteisöllisyys rakentuu opiskeluyhteisössä jokaisessa arjen vuorovaikutustilanteessa.

Siitosen (1999, 154 - 147) väitöskirjatutkimus on tehty kouluympäristössä, jossa Siitonen tutki opettajaksi opiskelevien kokemuksia. Opettajaharjoittelijat olivat kokeneet erityisesti

ilmapiirin merkityksen suurena. Siitosen tutkimuksessa voimaantumisen rakentumisen kannalta merkityksellisiksi osoittautuivat erityisesti vapaus, hyväksyntä, turvalliseksi koettu oppimisympäristö, kannustava ilmapiiri, kollegiaalisuus, tasa-arvo, arvostus ja luottamus. (Siitonen 1999, 93, 107, 162.) Avoimessa ilmapiirissä kehittyy hyvä keskustelu, yhteistyö ja oppiminen tila. Räsänen (2006) esittää kuusi tekijää, jotka ovat voimaantumisen kannalta tärkeitä, organisaation tulisi rakenteellisesti tarjota yksilöille mahdollisuus 1. aitoon ja kestäväan liittymisen yhteisöön, 2. sosiaalisen eheytymiseen, 3. mahdollisuus kasvuun ja kehitykseen, 4. arvostuksen saamiseen, 5. yhteenkuuluvuuden tunteeseen ja 6. neuvojen saamiseen. Toisen ihmisen voimaantumisen tukeminen on mahdollista siinä määrin kuin esimerkiksi opettaja on itse voimaantunut (Karsikas 2005, 40). Olennaisia tekijöitä oppilaan voimaantumisen tukemisessa ovat arvostava, hyvä ja kunnioittavat suhde oppilaaseen (vertaa Särkelä 2001, 27 - 28).

Sitoutuminen mahdollistuu voimaantumisen kautta. ”Voimaantuminen vaikuttaa katalyytin tavoin sitoutumisprosessiin; vahva katalyytti (*empowerment*) johtaa vahvaan sitoutumiseen ja heikko katalyytti (*disempowerment*) johtaa heikkoon sitoutumiseen tai kokonaan sitoutumattomuuteen.” Voimaantumisteroriassa hyvinvointi ymmärretään kokonaisvaltaisesti sekä yksilön että ryhmän fyysiseksi, psyykkiseksi ja sosiaalseksi hyvinvoinniksi (Siitonen 1999, 162 - 164). Voimaantumisen osaprosessit vaikuttavat ja ovat merkityksellisiä hyvinvoinnin kannalta.

1.4 Ammattikorkeakoulu

Ammattikorkeakoulut ja yliopistot muodostavat suomalaisen korkeakoulutusjärjestelmän perustan. Ammattikoulut painottavat opetuksessaan työelämälähtöisyyttä, mikä näkyy opetuksen käytännönläheisemmässä otteessa. Ammattikorkeakoululaki (351/2003) määrittää 4. pykälässä ammattikorkeakoulun tehtävän seuraavasti: ”Ammattikorkeakoulujen tehtävänä on antaa työelämän ja sen kehittämisen vaatimuksiin sekä tutkimukseen, taiteellisiin ja sivistyksellisiin lähtökohtiin perustuvaa korkeakouluopetusta ammatillisiin asiantuntijatehtäviin, tukea yksilön ammatillista kasvua

ja harjoittaa ammattikorkeakouluopetusta palvelevaa sekä työelämää ja aluekehitystä tukevaa ja alueen elinkeinorakenteen huomioon ottavaa soveltavaa tutkimus- ja kehitystä sekä taiteellista toimintaa. Tehtäviään hoitaessaan ammattikorkeakoulujen tulee edistää elinikäistä oppimista.”

Vuorisen & Valkosen 2003 (60 - 64) tutkimuksessa ammattikorkeakouluun hakeutuneet opiskelijat olivat yleisesti enemmän käytäntöön suuntautuneita kuin yliopistoon hakeneet. Ammattikorkeakouluun hakeutuvilla yli puolella oli pelkkä ylioppilastutkinto ja viidenneksellä jokin ammatillinen koulutus. Koulutuksen käytännönläheisyys houkuttelee hakijoita ammattikorkeakouluun. Ammattikorkeakoulun tarjoama koulutussisältö vaikuttaisi aikaisempien tutkimusten (Markkula 2006, 24) mukaan olevan keskeisin oppilaitoksen valintaan vaikuttavat seikka. Ammattikorkeakoulussa aloittavat nuoret olivat vuonna 2009 keskimäärin 21-vuotiaita (Tilastokeskus 2010).

Ammattikorkeakoulututkinnon laajuus on koulutusohjelmasta riippuen 210 - 270 opintopistettä (Opetus- ja kulttuuriministeriö). Ammattikorkeakoulututkinnon keskimääräinen suoritus aika nuorten keskuudessa oli vuonna 2006 noin neljä vuotta, mikä on hyvin lähellä tutkinnon tavoiteaikaa 3 - 4 vuotta (AMKOTA 2006). Aikaisemmat opinnot, esimerkiksi saman alan opistotutkinto tai työkokemus, lyhentävät yleensä opiskeluaikaa. Ammattikorkeakoulujen koulutusohjelmien sisällöt vaihtelevat, samannimisten koulutusohjelmien opinnot voivat eri ammattikorkeakouluissa koostua erilaisista opintokokonaisuuksista ja -jaksoista. Tutkinnon perusrakenne muodostuu kuitenkin perusopinnoista, ammattiopinnoista, vapaasti valittavista opinnoista, harjoittelusta ja opinnäytetyöstä. Opiskelijat voivat yksilöllisesti suunnata opintoja vapaasti valittavilla opinnoilla, harjoittelulla ja opinnäytetyöllä.

1.4.1 Diakonia-ammattikorkeakoulu

Keräsin tutkimukseni tutkimusaineiston Diakonia-ammattikorkeakoulun, Diak Etelän Helsingin ja Kauniaisten toimipisteissä. Diakonia- ammattikorkeakoulu on noin 3000 opiskelijan valtakunnallinen ammattikorkeakoulu. Diakonia-ammattikorkeakoulu poikkeaa muista ammattikorkeakouluista sen kansallisen erityistehtävän vuoksi, kirkon alan valtakunnallisena kouluttajana. Erityistehtävän toteuttaminen näkyy vahvana kristillisenä arvomaailmana sekä verkostoammattikoulun rakenteessa. Vuonna 2007 pääkaupunkiseudulle muodostettiin yksi yksikkö Diak Etelä, johon kuuluvat Helsingin, Järvenpään ja Kauniaisten kampukset. Rakennemuutoksen taustalla olivat Diakonia-ammattikorkeakoulun omat kehittymistarpeet sekä valtakunnallisesti meneillään oleva korkeakoulujen rakenteellinen kehittyminen. Opiskelijoiden tuottamissa kertomuksissa heijastuu lähimenneisyydessä tapahtuneet muutokset, sekä tulevaisuuden suunnitelmat mahdollisesta yhdestä pääkaupunkiseudun kampuksesta. (Diakonia-ammattikorkeakoulu verkkojulkaisu/yksiköt-1 2011.)

Diakonia-ammattikorkeakoululle on keskeistä eettisesti vahvan yhteiskunnallisen koulutuksen kehittäminen koulutusaloillaan. (Diakonia-ammattikorkeakoulun verkkojulkaisu/historia, 2011) Diakonia-ammattikorkeakoulun toimintaa ohjaavia arvoja ovat kristillinen lähimmäisenrakkaus, sosiaalinen oikeudenmukaisuus, avoin vuorovaikutus ja vaikuttava toiminta. Diakonia-ammattikorkeakoulu pyrkii strategiassaan kehittämään monipuolisia, opiskelija- ja työelämälähtöisiä oppimisympäristöjä, jotka edistävät opiskelijan persoonallista ja ammatillista kasvua, yhteisöllistä vastuuta ja kansalaisaktiivisuuden syntyä. (Diakonia-ammattikorkeakoulu verkkojulkaisu/arvot 2011)

Diak Etelän Helsingin toimipaikka on noin 1000 opiskelijan ja 70 työntekijän yhteisö. Helsingin toimipaikan erikoisalaa ovat mielenterveys- ja päihdekysymykset sekä kansainvälistyminen, monikulttuurisuus ja toiseuden kokemukseen liittyvät teemat. (Diakonia-ammattikorkeakoulun verkkojulkaisu/helsinki 2011.) Diak Etelän Kauniaisten toimipaikka toimii yhteisellä kampuksella Suomen Raamattuopiston kanssa. Toimipaikassa on noin sata opiskelijaa. Kauniaisten toimipaikan keskeisiä painopisteitä ovat kristillisen

kasvatuksen tukeminen, raamattuteologinen painotus sekä opiskelijoiden persoonallisen, ammatillisen ja hengellisen kasvun tukeminen. Kauniaisten toimipisteen perinteisiin kuuluvat kirkollisen nuorisotyön kehittäminen ja toimipisteen vahva yhteisöllisyys, joka tulee näkyviin myös aineistossani. Yhteisöllisyyttä lisää opiskelijoiden asuminen ensisijaisesti oppilaitoksen asuntoloissa. (Diakonia-ammattikorkeakoulu verkkojulkaisu/yksiköt-1, /kauniainen, kaunianinen/asuminen 2011.)

Kansanterveyslain (3.luku, 14 §) perusteella Helsingin ja Kauniaisten terveyskeskukset vastaavat alueellaan olevien oppilaitosten opiskeluterveydenhuollosta. Opiskeluterveydenhuoltoon sisältyvät opiskelijan terveyden- ja sairaanhoito sekä hammashoito ja tarvittaessa ohjaus jatkohoitoon. Opiskeluterveydenhoitoon kuuluu lisäksi opiskeluympäristön turvallisuuden ja terveellisuuden tarkastaminen. Kansanterveyslain asetuksen 3 §:ssä on määriteltä opiskeluterveydenhuollon sisältö tarkemmin. Muuta oppilashuoltoon kuuluvaa henkilöstöä ovat oppilaitoksissa työskentelevät opinto-ohjaajat, opintosihteerit, kuraattorit ja oppilaitospastori sekä oppilaitosdiakonissa. Diak Etelä Helsingin toimipaikassa toimii opiskelijahyvinvointiryhmä, jonka jäseniä ovat opinto-ohjaaja, kuraattori, terveydenhoitaja ja opettajaedustaja. Ryhmä pyrkii auttamaan opiskelijaa hänen jaksamisessaan, silloin kun elämäntilanteet tuovat haasteita. (Diakonia-ammattikorkeakoulu verkkojulkaisu/yleisinformaatio2 2011.)

Diakonia-ammattikorkeakoulussa on pyritty kehittämään opiskeluhuvinvointia ja opiskelua tukevia käytänteitä. Diakonia-ammattikorkeakoulun ja Laurea-ammattikorkeakoulun Yhdessä tein -hankkeessa 2009 - 2011 tavoitteena oli muun muassa edistää opiskelussa haasteita kokeneiden opiskelijoiden oppimista ja opiskelua yksilö - ja ryhmämuotoisen tuen avulla. Hankkeen loputtua Diakoni-ammattikorkeakoulun opetusohjelmaan on jäänyt esimerkiksi Opi oppimaan ryhmä, jonka tavoitteena on tukea opiskelijaa opintojen alkuvaiheessa. (Heusala, Kokko & Marttila 2011, 91.)

1.5 To Care, To Dare, To Share – syrjäytymisen ehkäiseinen ammattikorkeakoulussa

CDS – hanke oli Diakonia-ammattikorkeakoulun hallinnoima yhteishanke, jossa oli mukana 14 ammattikorkeakoulua Tornioista Helsinkiin. Hanke oli kaksivuotinen Euroopan sosiaalirahaston ja Pohjois-Pohjanmaan osarahaston kehittämishanke ajalla 1.9.2009-31.8.2011. CDS - hankkeen kehittämistavoitteena oli luoda neljä eri toimenpidemallia, joista vastasi kolme toteutusaluetta, klusteria. Ensimmäisessä mallissa pyrittiin luomaan toimiva opiskeluterveydenhuollon palveluketju, syrjäytymisriskin tunnistamiskäytäntö ja hoitoonohjauskäytänteet ammattikorkeakoulujen henkilöstön käyttöön. Toinen malli keskittyi tutkimukseen ja loi hyviä käytäntöjä, joiden avulla tunnistetaan ja ehkäistään opiskelijoiden pahoinvointia. Kolmas malli piti sisällään avainhenkilöiden koulutuksen syrjäytymisriskien tunnistamiseksi. Mallin tavoitteena oli laatia yhteiset ohjeet ja työmenetelmät, jotta ongelmat voitaisiin tunnistaa varhaisessa vaiheessa. Neljäs malli keskittyi välittävän ilmapiirin kehittämiseen ammattikorkeakouluissa. Yhteisöllisyyden vahvistamiseksi ja välittävän oppimisilmapiirin luomiseksi toteutettiin ammattikorkeakouluissa yhteistilaisuuksia, joissa käytettiin apuna toiminnallisia menetelmiä. Projekti oli organisoitu alueellisesti kolmeen ryhmään: Etelään, Länteen ja Pohjoiseen. Diak Etelä keskittyi neljänteen malliin eli välittävän ilmapiirin kehittämiseen. (CDS- hankkeen sivusto 2011, CDS, 4 - 5.)

Hankkeessa tehtiin kehittämistyötä teemakohtaisissa kehittämisryhmissä. Kehittämisryhmiä hankkeessa oli viisi: 1. sosiaalisen pääoman mittarin kehittäminen ja välittävän ilmapiirin vahvistaminen, 2. kansainvälisten opiskelijoiden hyvinvoinnin ja tukikäytäntöjen kehittäminen, 3. yhteistyö kolmannen sektorin kanssa, 4. sosiaalisen median ja internetin hyödyntäminen ja 5. opiskeluhuvinvointiryhmien, tukikäytänteiden ja palvelupolkujen kehittäminen. (Kainulainen 2011, 19.) Projektin puitteissa on tähän mennessä valmistunut muun muassa Vuokkila-Oikkosen kirjoittama Kansainvälisten opiskelijoiden terveys- ja hyvinvointipalvelut -suositus käytännön kehittämiseksi.

Hankkeen keskeinen käsite oli syrjäytyminen ja syrjäytymistä lähestyttiin hankkeessa sosiaalisen pääoman käsitteen avulla. Sosiaalinen pääoma on merkityksenä positiivinen ja käsitteen voidaan ymmärtää tarkoittavan aineetonta pääomaa. Sosiaalinen pääoma

muodostuu lähiyhteiskunnassa; sosiaalisesta verkostosta, säännöistä sekä keskinäisestä luottamuksesta, jotka mahdollistavat yhteiskunnan yhteisen hyvän. Sosiaalinen pääoma liittyy henkiseen hyvinvointiin, joka on suhteessa opiskelukykyyneen. CDS - hankkeessa sosiaalinen pääoma operationaalistettiin käsitteisiin luottamus, opiskelijan voimavarat ja osallistuminen. (Vuokkila-Oikkonen & Mantela, 2010.) Ylläpitämällä ja lisäämällä sosiaalista pääomaa pystytään vaikuttamaan ehkäisevästi syrjäytymiseen (Ruuskanen 2002). Yhteisöllisyys on yhteydessä sosiaaliseen pääomaan, joten yhteisöllisyyttä lisäämällä voidaan ehkäistä syrjäytymistä ja vaikuttaa opintojen keskeyttämiseen, nuorisotyöttömyyteen ja mielenterveysongelmiin. (Ellonen & Korkiamäki 2006.)

Hankkeen tärkein onnistumistekijä oli toimiva dialogisuus, niin opiskelijoiden, henkilöstön kuin hanketyöntekijöiden välillä. Projektin ohjausryhmässä oli mukana edustaja myös Suomen ammattikorkeakouluopiskelijakuntien liitosta, SAMOKista. Projektiin aktiivisesti osallistuivat ammattikorkeakoulujen opiskelijayhdistykset. Sosiaalisen pääoman kehittämiseksi tarvitaan tietoista toimintaa, joka edellyttää yhteistä keskustelua yhteisöön kuuluvien jäsenten kanssa. Toivon, että opinnäyteyöni toimisi yhtenä yhteistä ja yhteisöllistä keskustelua avaavana tekijänä ja pystyisi osaltaan tulkitsemaan opiskelijoiden tuottamien kertomusten avulla opiskelijoiden ajatuksia opiskeluun ja valmistumiseen suojaavasti vaikuttavista tekijöistä.

2 TUTKIMUSMENETELMÄT JA -AINEISTO

2.1 Tutkimuskysymykset

Ammattikorkeakouluissa haasteena ovat nuorten opintojen keskeyttäminen ja opintojen viivästyminen. Oman opinnäytetyöni tavoitteena on ollut kartoittaa opiskelijoiden omien kertomusten pohjalta, mitkä tekijät opiskelussa ovat niin merkittäviä, että opinnot etenevät ja opiskelija valmistuu. Vuosittain ammattikorkeakouluista eroaa tai opinto-oikeutensa menettää noin joka kymmenes opiskelija, lähes sama määrä opiskelijoista ilmoittautuu opinnoista poissaolevaksi. Näiden lisäksi noin kaksi prosenttia opiskelijoista menettää opiskeluoikeutensa jo ennen varsinaista opintojen alkua. (AMKOTA 2006.)

Opinnäytetyölläni pyrin vastaamaan seuraaviin kysymyksiin:

- 1. mitkä tekijät opiskelijat kokevat valmistumista tukeviksi?**
- 2. millä tavoin opiskeluyhteisö voi tukea opiskelijaa valmistumisessa?**

2.2 Narratiivinen lähestymistapa

Opinnäytetyöni lähestymistapa on narratiivinen. Hoito- ja sosiaalitieteissä on tehty viimeisen parin vuosikymmenen aikana monia narratiivisia tutkimuksia, väitöskirjoja ja Pro gradu -tutkielmia (kts. Komulainen 1998, Siitonen 1999, Barkman 2004, Leivo 2011). Narratiivinen tutkimusotteen suosion lisääntyminen heijastelee nykyistä konstruktivistista ajattelutapaa. Konstruktivistisen ajattelutavan mukaan todellisuus tuotetaan kertomusten välityksellä. Tiedonkäsitys ei enää yksinomaan perustu objektiivisiin, mitattaviin ja yleistettäviin totuuksiin vaan tietäminen nähdään enemmänkin subjektiivisena, paikallisena ja sosiaalisissa vuorovaikutustilanteissa muovautuvana käsitteenä. (Lieblich ym 1998.)

Narratiivisia tutkimuksia, väitöskirjoja ja Pro gradu -tutkielmia on julkaistu Suomessa useita. Mielenkiintoisia ja samankaltaisiin tutkimuksellisiin ratkaisuihin päätyneitä tutkimuksia ovat muun muassa Katri Komulaisen (1998) väitöskirja, jossa hän tutki millaisia kertomuksia sosiaalialan eri-ikäiset naisopiskelijat tuottivat koulutukseen hakeutumisestaan ja Pia Leivon (2011) Pro gradu -tutkielma toista maisteritutkintoa suorittavien opiskelijoiden sosiaalityön opintoihin johtavista elämänkuluista ja identiteetin rakentamisesta.

Narratiivinen lähestymistapa sopii opinnäytetyöhöni, koska narratiivisuus toimii hyvin tarkasteltaessa yksilön itse antamia merkityksiä tapahtumille (Hänninen 2003, 125). Narratiivisen tutkimuksen ontologiset lähtökohdat kuvaavat ihmisen aktiiviseksi ja merkityksiä antavaksi toimijaksi. Ihmisen elämään liittyvät ilmiöt nähdään prosessimaisina, ne ovat aikaan ja paikkaan sidottuja. Epistemologisissa lähtökohdissa on keskeistä, että ihminen käyttää kieltä kokemuksensa tuottamiseen. Ihminen on luonnostaan vuorovaikutuksessa toisten ihmisten kanssa ja tässä vuorovaikutuksessa hän muodostaa oman käsityksensä ympäröivästä todellisuudesta. Kielen avulla hän tekee kokemuksen ymmärrettäväksi muille. Yksityisen ihmisen käsitys muokkaa puolestaan yhteistä kokemusta. Narratiivinen aineisto perustuu kieleen. (Lieblich ym. 1998, Vuokila-Oikkonen, Janhonen & Nikkilä 2001, 84 - 85, 88.)

Narratiivinen tutkimus ei nojaa selvästi mihinkään yhteen traditioon tai tieteeseen. Narratiivinen tutkimus voidaan ymmärtää väljäksi metodiseksi viitekehyyksi, jonka kohdistaa huomion kertomuksiin todellisuuden ja maailman merkitysten välittäjänä ja tuottajana. Narratiivisessa tutkimuksessa totuus on suhteellinen ja se rakennetaan sosiaalisessa prosessissa. Narratiivinen tutkimus ei pyri yleistettävään tai objektiiviseen tietoon, vaan paikalliseen, henkilökohtaiseen ja subjektiiviseen tietoon. Perinteisessä tutkimuksessa tämä nähtäisiin tutkimuksen heikkoutena, mutta narratiivisessa tutkimuksessa se on nimenomaan tutkimuksen vahvuus. (Hatch & Wisniewski 1995, 118.) Opinnäytetyön tekijänä tavoitteenani on löytää tutkimusaineistosta mahdollisimman oikea tulkinta. Lainetta (2001, 26 - 29) lainaten ”merkityksiä voidaan lähestyä vain ymmärtämällä ja tulkitsemalla”.

Tutkimusotteeni on kerronnallinen. Narratiivinen tieto tuottaa yhtenäisiä kertomuksia tapahtumista tarkastellen ihmisen toiminnan erityisiä ominaispiirteitä. Ihmisen toiminnan eroavaisuudet ja eri sävyt pääsevät esille, kun tarkastelussa on yksilön kokemukset. Narratiivisessa tulkinnassa huomiota kiinnitetään ihmisten toiminnan eroihin ja toimintojen moninaisuuteen, jolloin ihmisten toiminta tulee ymmärrettäväksi. Narratiivinen tieto syventää ymmärrystä ihmisen toiminnasta myös herättämällä tunteita, mikä tapahtuu lukijan eläytyessä narratiivisiin toiminnan kuvauksiin. (Polkinghorne 1995, 9 - 10.)

Narratiivisessa tutkimuksessa keskeiset käsitteet ovat tarina ja kertomus. Opinnäytetyössäni käytän käsitettä kertomus. Kertomus on termi, joka kuvaa tarinan esittämistä merkkien muodossa. Kertomus on tarinaa laajempi käsite, yhteen kertomukseen voi sisältyä useita tarinoita. (Hänninen 2003, 20.)

2.3 Aineiston keruu

Keräsin tutkimusaineiston keväällä 2010 eläytymismenetelmää käyttäen Diakonia-ammattikorkeakoulun Helsingin ja Kauniaisten toimipisteissä opiskelevilta opiskelijoilta. Tutkittavien joukko muodostui 29:stä terveys- ja sosiaalialan toisen vuosikurssin opiskelijasta. Vastaajista yli puolet opiskeli Kauniaisten toimipisteessä. Opinnäytetyöni eettisyyden ja aineiston kirjoittamiseen osallistuneiden opiskelijoiden mahdollisen tunnistamisen vuoksi olen päätenyt ratkaisuun, etten opinnäytetyöraportissani kuvaile tarkemmin vastaajien taustatietoja. Tutkittavien joukko valikoitui osittain satunnaisesti ja osin harkinnanvaraista valikointia käyttäen, josta lisää seuraavassa kappaleessa.

Tutkimuslupaa hakiessani pyysin mahdollisuutta toteuttaa aineistonkeruu Diakonia-ammattikorkeakoulun Diak Etelän yksikön toisen vuosikurssin terveys- ja sosiaalialan opiskelijoille. Ajatuksenani oli että toisen vuosikurssin opiskelijoilla olisi jo jonkin verran kokemuksia opiskelusta, mutta toisaalta he joutuisivat myös käyttämään mielikuvitusta kuvaillessaan tilannettaan opinnoista valmistuessaan. Diakonia-ammattikorkeakoulusta osoitettiin minulle mahdollisuus toteuttaa aineistonkeruu Helsingin ja Kauniaisten toimipisteissä. Yhteisen aineistonkeruujankohdan löytyminen osoittautui päätyöni vuoksi

haasteelliseksi ja lopulta aineistonkeruun suorittivat luokkatilanteessa lehtorit antamani ohjeistuksen mukaisesti.

Eläytymismenetelmä on hermeneuttinen tutkimusmenetelmä. Se sopii tutkimusmenetelmäksi silloin kun halutaan tavoittaa tilanteen ja tutkimukseen osallistuvien sosiaalisuus- ja kulttuurisidonnaisuus (Eskola 1997, 15). Englannin kielessä eläytymismenetelmää kutsutaan termillä Role-playing method. Metodista alkujaan erotettiin kaksi päävaihtoehtoa, aktiivinen muoto (active role-playing) ja passiivinen muoto (Non-active role-playing). Aktiivisessa muodossa tutkimushenkilöt toimivat roolileikin tapaan, passiivisella eläytymismenetelmällä tarkoitetaan esseiden ja kertomusten kirjoittamista, joissa kirjoittajat mielikuvituksen avulla jatkavat kehyskertomuksessa esitettyä kertomusta tai kuvaavat mitä kehyskertomuksessa esitettyä tilannetta ennen on täytynyt tai voinut tapahtua. Kirjoittaja voi kehyskertomuksesta riippuen kirjoittaa kertomusta ajassa eteenpäin tai sitten kuvailla, mitä on tapahtunut, jotta kehyskertomuksen kuvailemaan tilanteeseen on päädytty. (Eskola 1997, 5 – 6, 2011, 69 – 70.)

Kertomusmuoto on tapa jäsentää kokemusta. Eläytymismenetelmällä tuotetut kertomukset eivät ole välttämättä kuvauksia todellisuudesta, vaan mahdollisia kertomuksia siitä, mikä saattaa toteutua ja mitä eri asiat merkitsevät. Kertomusten kirjoittamisessa korostetaan nimenomaan mielikuvituksen käyttöä. Tutkimusta tehdään kertomusten ohjaamana. Eläytymismenetelmän yhtenä perusajatuksena on, että vastaajan katsotaan kykenevän havaitsemaan, erittelemään ja tulkitsemaan erilaisia tilanteita (Eskola 1997, 5.)

Eläytymismenetelmä sopii erittäin hyvin tulevaisuuden tutkimiseen. Tulevaisuus ei ole tieteen keinoin varmuudella ennustettavissa, se ei voi olla täysin objektiivista ja varmaa. Voimme kuitenkin vaikuttaa tulevaisuuteen tämän päivän teoilla ja valinnoilla. Opinnäytetyössäni on tarkoitus selvittää vastaajien nykyhetkessä olevia käsityksiä tulevaisuudesta, tulevaisuuteen liittyviä uhkia ja mahdollisuuksia. Eläytyessään kirjoittajat muodostavat enemmän tai vähemmän yhtenäisen kuvan tulevaisuudesta. Hankkimalla tietoa tulevaisuuden vaihtoehdoista ja mahdollisuuksista pystymme vaikuttamaan tulevaisuuteen. Kehys-

kertomusta voidaan käyttää arvojen, uusien näkemysten ja päätöksenteon pohjana. Mielikuvat ja niitä konkretisoivat puheet tulevaisuudesta vaikuttavat ihmisten nykyisiin valintoihin ja siten myös hallinnolliseen päätöksentekoon. Tulevaisuus ja siihen varautuminen näyttäytyvät kielen avulla todellistuvassa maailmassa. Analysoimalla tulevaisuuteen liittyviä puheita voidaan saada selville, miten tulevaisuutta rakennetaan: millaisia vaihtoehtoja tehdään mahdolliseksi ja millaisin merkityssuhtein se tehdään. Näin voidaan herättää keskustelua. (Mannermaa 1993.)

Eläytymismenetelmällä kerättyjä vastauksia ei tarvitse olla paljon. Aikaisemmissa tutkimuksissa on todettu, että jo 10 - 15 vastausta kustakin kehyskertomusvariaatiosta riittää saavuttamaan aineiston saturaatiopisteen ja tuomaan esille sen teoreettisen peruskuvion, eli niistä ei tämän jälkeen enää löydy tutkimuskohteen kannalta uutta tietoa. (Eskola 1997, 24 - 25, Mäkelä, 1990, 52.) Opinnäytetyöni kertomus-aineistosta ei löydy kahta samanlaista kertomusta, mutta niissä toistuvat samat teemat ja sitä kautta niistä on löydettävissä paljon yhtäläisyyksiä. Koin että keräämäni 29 kertomusta saavuttivat aineiston saturaatiopisteen.

Opinnäytetyöni aineisto kerättiin kahdella oppitunnilla, tutkimustilana oli luokkahuone. Vastausaikaa oli oppituntien lopussa ja aineiston keruuseen oli varattu 20 minuuttia, joka Eskolan (1997, 22, 24) mukaan on vastaamisajaksi riittävä. Aineiston keruutilannetta ennen käymässäni yhteydenpidossa olin ohjeistanut lehtorit kertomaan opiskelijoille, että osallistuminen on vapaaehtoista ja anonyymiä. Aineisto kerättiin kahdella kehyskertomuksella. A-variaation pohjalta kirjoitettuja kertomuksia palautui 15 kappaletta ja B-variaation pohjalta kertomuksia kirjoitti 14 opiskelijaa. Lehtorit jakoivat sattumanvaraisesti kehyskertomusversion A:n ja B:n opiskelijoille. Kehyskertomuslomakkeissa, jotka lehtorit jakoivat opiskelijoille, oli lyhyt vastausohje. (kts. liite 2)

Kehyskertomuksen ulkoasu on tarkoitus pitää mahdollisimman yksinkertaisena. Opiskelijoille jaetussa vastauspaperissa paperin ylälaitaan oli monistettu muutaman rivin mittainen kertomuksen alkutilanne ja lyhyet vastausohjeet, muutoin paperi oli tyhjä. (kts. liite 3). Vastaajat kirjoittivat kertomuksensa kehyskertomuksen perään, tarvittaessa paperin molemmille puolille. Oleellisin piirre eläytymismenetelmässä on tutkijan kirjoittamat

vähintään kaksi tai useampi variaatio samasta kehyskertomuksesta. Kehyskertomusten muuntelussa pyritään saavuttamaan koeasetelmaa muistuttava tilanne, jossa yhtä tekijää muuttamalla voidaan katsoa, miten varioitu tekijä muuttaa kertomusta. Selvittämällä varioinnin vaikutus kertomuksiin saadaan esille tutkittavan ilmiön piirteitä. (Eskola, 1997, 5 - 6, 15, 18, 29.)

Pyrin kehyskertomusvariaatiota suunnitellessani huomioimaan opiskelijoiden voimaantumisen, tämän vuoksi en halunnut tehdä B-variaatiosta kehyskertomusta, jossa opiskelija olisi keskeyttänyt opintonsa. Eskola ja Suoranta (2005) toteavat, että eläytymismenetelmätehtävään vastaaminen voi vaikuttaa vastaajaan hyvinkin voimakkaasti.

A-variaatio:

"Olet valmistumassa opinnoissasi. Sinut on valittu pitämään puhe valmistujaisjuhlassa. Aiheeksi on pyydetty sinun miettimään opiskeluvuosi taaksepäin ja nostamaan esille tekijöitä/asioita, jotka olivat sinulle tärkeitä tai merkittäviä, että pääsit asettamaasi päämäärään ja valmistuit opinnoissasi."

B-variaatio:

"Olet valmistumassa opinnoissasi vaikeuksistasi huolimatta. Sinut on valittu pitämään puhe valmistujaisjuhlassa. Aiheeksi on pyydetty sinun miettimään opiskeluvuosi taaksepäin ja nostamaan esille tekijöitä/asioita, jotka olivat sinulle tärkeitä tai merkittäviä, että vaikeuksistasi huolimatta pääsit asettamaasi päämäärään ja valmistuit opinnoissasi."

Opiskelijoiden tuottamien kertomusaineistojen pituus vaihteli yhdestä kahteen A4 paperiin. Aineistoa oli kaiken kaikkiaan 32 A4 sivua. Aineistossani esiintyi monenlaista kerrontaa. Suurin osa vastaajista oli selkeästi eläytynyt annettuun kehyskertomukseen ja jatkanut kertomusta ohjeen mukaisesti kertomusmuodossa. Muutama vastanneista opiskelijoista olivat kirjoittaneet kertomuksensa luettelomaisesti. Kertomukset olivat luonteeltaan

vapaamuotoisia ja henkilökohtaisia. Vastaukset kertomuksissa ei kysytty kirjoittajan sukupuolta, ikää tai aikaisempaa koulutustaustaa.

2.4 Aineiston analyysi

Narratiivisen aineiston analyysitapa on usein vapaamuotoinen. Analyysin tavoitteena on analyysitavasta riippumatta alkuperäisen kertomuksen välittäminen mahdollisimman tarkasti. (Janhonen yms. 2003, 94.) Tarkastelemalla samaa aihetta käsitteleviä erilaisia kuvauksia on mahdollista saada laajempi ymmärrys tutkimusaiheesta kuin vain yhden kertomuksen avulla. (Eskola & Suoranta 2000, 181 - 182, Kujala 2007, 31, Polkinghorn 1995, 15 - 18, 21.) Opinnäytetyön aineiston analyysissa olen soveltanut sekä narratiivien analyysiä että narratiivista analyysiä. Aloitin aineiston analyysin narratiivien analyysillä. Opinnäytetyöni tulokset esitän narratiivisen analyysin avulla tyypikertomuksina. Narratiivien analyysissa huomio suunnataan kertomustyyppisiin, kategoriointiin ja luokitteluun. Narratiivisessa analyysissa keskitytään uuden kertomuksen luomiseen aineiston kertomusten pohjalta. (Mattila 2002.)

Narratiivinen aineisto voidaan Lieblichin ym. (1998) mukaan analysoida joko kategorisella tai holistisella lähestymistavalla. Kategorinen lähestymistapa on melko samankaltainen kuin laadullinen sisällön analyysi. Kategorinen lähestymistapa voidaan vielä jakaa kategoriseen sisällön analyysiin tai kategoriseen muodon analyysiin. Sisällön analyysissa poimitaan aineistosta erillisiä ilmaisuja, joita luokitellaan ja vastaavasti muodon analyysissa keskitytään kertomuksen eri osien kielellisiin piirteisiin. Holistisessa lähestymistavassa kohdistetaan huomio kertomukseen kokonaisuutena. Myös holistinen lähestymistapa voidaan jakaa sisällön ja muodon analyysiin. Holistisessa sisällön analyysissa valitaan ja merkitään teemat ja niistä syntyneet vaikutelma sekä kirjoitetaan yhtä aikaa aineiston analyysin kanssa johtopäätökset. Holistisen muodon analyysissa keskitytään löytämään kertomuksen juoni ja dynamiikka. Opinnäytetyöni yhdistää Lieblichin ym. jaottelua mukaillen sekä kategorista että holistista sisällön analyysia,

painottuen kuitenkin jälkimmäiseen. (Lieblich ym. 1998, 12 - 14.)

Aloitin aineiston analyysin lukemalla aineiston useita kertoja ja kirjoitin opiskelijoiden tuottamat variaatio-kertomusvastaukset peräkkäin. Lukiessani aineistoa läpi esitin aineistolle tutkimuskysymyksiä: ”mitkä tekijät opiskelijat kokevat opinnoissa opintojen valmistumista tukeviksi? Millä tavoin opiskeluyhteisö voi tukea opiskelijaa opinnoissa edistymisessä ja valmistumisessa?” Kohdat, jotka vastasivat tai viittasivat edellä mainittuihin tutkimuskysymyksiin, merkitsin tekstiin isoilla kirjaimilla, sen jälkeen ryhmittelin aineistoa teemoiksi etsimällä kertomuksista samankaltaisuuksia. Tässä vaiheessa analyysiä Lieblichin (1998, 62) esimerkkiä seuraten pyrin löytämään aineistosta keskeisimmät teemat. Laatutekijäpohjaisen analyysin kautta sain sekä määrällistä että sisällöllistä informaatiota siitä, kuinka moni kirjoittajista oli nostanut esiin luokitusrungon mukaisia tekijöitä ja missä merkityksessä. Toisin sanoen kuinka merkittävänä opiskelijat kokivat luokituksen mukaiset tekijät valmistumista tukevinä asioina. Opiskelijoiden kirjoittamasta aineistosta opintoja tukeviksi tekijöiksi nousi 14 teemakokonaisuutta.

1. Ulkopuolinen tuki (ystävät ja perhe)
2. Vertaistuki, opiskelijatoverit
3. Koulun ilmapiiri
4. Opettajilta ja koulun muulta henkilökunnalta (kuraattori, opinto-ohjaaja, koulupastori) saama tuki
5. Oma motivaatio ja sen ylläpitäminen
6. Tulevaisuuden odotukset
7. Usko ja kristillinen yhteisö
8. Opiskelijan omat opiskelutaidot
9. Työelämäharjoittelut
10. Onnistumisen kokemukset (myönteinen palaute)
11. Itsetuntemuksen lisääntyminen
12. Vapaa-ajan harrastukset
13. Oman alan työkokemus

14. Koulun sijainti, tilat ja opiskelijamäärä

Esimerkki kehyskertomusvariaation analyysistä: (B-kehyskertomusvariaatio, yksi tarina): Olet valmistumassa opinnoissasi vaikeuksistasi huolimatta. Sinut on valittu pitämään puhe valmistujaisjuhlassa. Aiheeksi on pyydetty sinua miettimään opiskeluvuosi taaksepäin ja nostamaan esille tekijöitä/asioita, jotka olivat sinulle tärkeitä tai merkittäviä, että vaikeuksistasi huolimatta pääsit asettamaasi päämäärään ja valmistuit opinnoissasi.

”Saattaisin kuitenkin miettiä puheen pitämistä pitkään ja hartaasti. Vaikeuksieni kautta koen kuitenkin, että minulla on näkökulmaa kertoa, mitkä asiat olivat minulle merkittäviä tai tärkeitä ja joiden avulla jaksoin jatkaa koulun loppuun saakka. Kertoisin puheessani 2. KANSSA TOVEREISTANI entisistä RYHMÄLÄISISTÄNI, jotka ovat aloittaneet kanssani samaan aikaan, heidän antamastaan VERTAISTUESTA. Kertoisin myös kuinka avuliaita 4. OPETTAJAT ovat olleet ja kuinka vaikeuksienkin keskellä on saanut ymmärrystä, apua ja tukea aina tarvittaessa. Koulussa on toiminut myös aktiivisena tukena 4. KURAATTORIT, OPINTO-OHJAAJAT, KOULUPASTORI, joita oli helppo lähestyä. 4. OPETTAJIEN kanssa käydyt henkilökohtaiset kohtaamiset ovat olleet lämpimät ja erityisesti kiittäisin 4. TUTOR-OPETTAJAA. Ensimmäisten opiskeluvuosien aikana 2. VERTAISTUTOROINTI mahdollisti koulunkäynnin hyvän alun ja loi hyvää ilmapiiriä koko ryhmään ja se kantoi koko opiskelujen ajan... Myös 1. KOULUN ULKOPUOLELTA TULEVA KANNUSTUS on merkittävä vaikeuksien keskellä ja tärkeää päästä välillä irti koulutyöstä 1. PERHEEN ja YSTÄVIEN avulla. Opiskelujen etenemisen kannalta suurin merkitys on kuitenkin 5. OMALLA MOTIVAATIOLLA ja KIINNOSTUKSELLA ja niiden YLLÄPITÄMISELLÄ. Jos opinnoissa kokee vaikeuksia, on tärkeää hakea niihin apua ja sitä saa hyvinkin nopeasti helposti koulussamme.

Tässä analyysin vaiheessa tarkastelin myös kertomusten eroavaisuuksia. Analyysissä kiinnostavia olivat kertomuksiin liittyvät samanlaisuudet, erilaisuudet ja poikkeavuudet. Tärkeää on, että analyysi ei ole vain vastausten kuvailua, sillä aineiston ydin saadaan esiin vertailemalla kehyskertomuksia. (Eskola 2001, 83.) Analyysin tässä vaiheessa pyrin keskittymään siihen, mikä tarinoissa muuttuu kun yhtä asiaa varioidaan. Eläytymismenetelmän etuihin kuuluu muun muassa se, että kehyskertomusvariaatioista

muodostuu jo ikään kuin omat teemansa (Eskola & Suoranta 1998, 175 - 176, 184).

Taulukko 1. kehyskertomusvariaatioista nousseet teemat ja viittausten lukumäärä

Teemat	Viittaukset A-variaatiossa	Viittaukset B-variaatiossa
1. Ulkopuolinen tuki (perhe ja ystävät)	5	9
2. Vertaistuki, opiskelijatoverit	11	11
3. Koulun ilmapiiri	8	4
4. Opettajilta ja koulun muulta henkilökunnalta (kuraattori, opinto-ohjaaja, koulupastori) saama tuki	7	14
5. Oma motivaatio ja sen ylläpitäminen	6	2
6. Tulevaisuuden odotukset	3	0
7. Usko ja kristillinen yhteisö	2	6
8. Opiskelijan omat opiskelutaidot	1	0
9. Työelämäharjoittelut	4	0
10. Onnistumisen kokemukset, myönteinen palaute	2	0
11. Itsetuntemuksen lisääntyminen	3	5
12. Vapaa-ajan harrastukset	2	1

13. Oman alan työkokemus	1	1
14. Koulun sijainti, tilat ja oppilasmäärä	1	3

Narratiivien analyysin jälkeen lähdin tarkastelemaan aineistoa uudelleen omana kokonaisuutenaan, eli palasin analyysiprosessissa ikään kuin takaisin alkuun. Narratiivisuus voidaan määritellä kahdella tavalla, vaativammassa määritelmässä kertomukseen on oltava ajallisesti etenevä ja siinä on juoni eli kertomuksessa tulee olla alku, keskiosa ja loppu. Yksinkertaisimmillaan narratiivisuus tarkoittaa kaikkea kerronnallista aineistoa. (Heikkinen 2002a 189 - 190.)

Narratiivisessa analyysissä, opinnäytetyössäni, tyyppikertomusten tuottamisessa tärkeää on juonentaminen. Juoni on se mikä sitoo tapahtumat ja teot tarinassa yhteen. Juonentaminen tuottaa merkitykset yksittäisille tapahtumille, sitoen ne kokonaisuudeksi. Irrallisilla yksittäisillä tapahtumilla ei olisi samankaltaista merkitystä, jonka ne saavat tarinan sisällä. Tehdessään juonentamista tutkija valitsee useista eri tapahtumista ne, jotka hänen tulkintansa mukaan selkeästi vaikuttavat tarinan kokonaisuuteen. Juonentamista voidaan tehdä 1. ajallisen rajaamisen kautta eli rakentamalla tarinalle alku ja loppu, **2. asettamalla tarinaa tukeville tapahtumille valintakriteerit**, 3. järjestelemällä tapahtuma ajallisesti ja 4. selventämällä, mikä osa tapahtumalla on tarinan kokonaisuudelle. (Polkinghorn 1995, 3 - 5.)

Narratiivisessa aineiston analyysissä tutkija esittää aineistolleen tutkimukselleen asettamia tutkimuskysymyksiä. Juonentamista tein opinnäytetyössäni tulkitessani aineistoa ja kirjoittaessani tyyppikertomuksia. Tyyppikertomusten sisällön valintakriteereinä toimivat tutkimuskysymykseni. Pyrin poimimaan tyyppikertomuksiin kaikista opiskelijoiden tuottamista kertomuksista asioita, jotka vastasivat asettamiini tutkimuskysymyksiin. Useimmissa opiskelijoiden tuottamissa kertomuksissa toistu sama ajallinen rakenne: kertomus alkoi opintojen alkamisesta ja päättyi valmistumiseen, aikamuoto kertomuksissa oli imperfekti eli kertomuksen kirjoittajat ikään kuin muistelivat opintojaan

valmistumisjuhlissaan.

Narratiivisen aineistoanalyysin tavoitteena on muodostaa aineiston pohjalta uusia kertomuksia, joita tutkimuksessani kutsun tyypikertomuksiksi. Uusi kertomus edustaa kerronnallista identiteettiä, ei kenenkään tutkittavan kertomusta sellaisenaan. Eskolan ja Suorannan (1998, 183) tekemän luokittelun mukaan on kolme mahdollista tapaa muodostaa tyypikertomus, Autenttinen tyypikertomus on yksi esimerkkikertomus laajemmasta aineistosta, jonka katsotaan kuvaavan tyypillistä kertomusta. Yhdistetyn, mahdollisimman yleiseen tyypikertomukseen otetaan vain sellaisia asioita, jotka esiintyvät suuressa osassa kertomuksia. Mahdollisimman laajaan tyypikertomukseen otetaan mukaan kertomuksissa esiintyviä asioita mahdollisimman laajasti. Käytän opinnäytetyössäni pääasiassa yhdistetyn, mahdollisimman yleisen tyypikertomuksen tapaa eli yhdistelemällä eri kertomusten sisältämää ainesta, jossa käsitellään samoja aiheita tai jotka sisältävät samankaltaista prosessin kuvausta. Joiltain osin olen ottanut tyypikertomuksiin mukaan yksittäisiä mahdollisimman laajan tyypikertomuksen mukaisia osioita, joiden koin olevan opinnäytetyöni kannalta merkityksellisiä.

Opinnäytetyössäni olen tehnyt kaksi tyypikertomusta kehyskertomusvariaatioiden mukaisesti. Tyypikertomusten rungoksi olen valinnut yhden monipuolisen kehyskertomusvastauksen (Hanhimäki 2006, 23 - 24). Tähän runkokertomukseen olen liittänyt aineistoa muista kehyskertomusvastauksista sekä kommentointiluvun. (kts. Valtonen 2009.)

Taulukko 2. Opinnäytetyöni analyysin eteneminen vaiheittain kuvattuna:

1.	Aineiston lukeminen useita kertoja
2.	Teemojen kirjaaminen
3.	Kertomusten vertailu ja ryhmittely

4.	Runkotarinan valinta ja täydentävien kohtien valinta
5.	Uuden kertomuksen kirjoittaminen ja tulosten suhteuttaminen aikaisempaan saman aihepiirin tutkimukseen ja kirjallisuuteen.

2.5 Kertomuslukujen rakenne

Opinnäytetyöni tuloksena esitän kaksi tyyppikertomusta opiskelijoiden valmistumista tukevista tekijöistä. Kumpainenkin kertomus edustaa yhtä analyysissä syntynyttä tyyppiä. Tyyppikertomus lähtee liikkeelle johdantokappaleesta, jossa esittelen ensin lyhyesti kehyskertomusvariaation ja kerron kertomusten yhdistävistä pääpiirteistä sekä runkokertomuksen valinnasta ja muista täydentävistä kertomuksista. Johdannon jälkeen seuraa kertomus. Kertomuksen jälkeen tulee kommentointikappale, jossa käyn aineiston ja aikaisempien tutkimusten välistä vuoropuhelua. Kommentointiluvun tarkoituksen on selvittää, miten tutkimustulokset suhteutuvat aiempaan tutkimukseen ja kirjallisuuteen. Kommentointiluku voi sisältää esimerkiksi kertomukseen sisältyvien yhtäläisyyksien ja eroavaisuuksien käsittelyä sekä tutkimuskirjallisuuden ja aineiston vuoropuhelua (Polkinghorn 1995, 21).

3 TYYPPIKERTOMUKSET

3.1 Merja – aktiivisen ja motivoituneen opiskelijan tyypikertomus

A-variaatiokertomuksista muodostettuun Merjan tyypikertomukseen lukeutui 15:sta opiskelijan tuottamaa kertomusta. A-variaation kehyskertomus oli rakennettu positiiviseksi, kehyskertomuksessa kuvaillaan miten opinnot ovat sujuneet suunnitellusti ja opiskelija on valmistumassa tavoiteajassa. A-variaation kertomuksissa opiskelijat kuvasivat useimmiten itsensä aktiivisina ja motivoituneina toimijoina. Merkittävimpinä tekijöinä opintojen valmistumisessa opiskelijat kokivat opiskelutovereilta ja opettajilta saamansa tuen sekä koulun positiivisen yhteishengen. Kertomuksissa oli positiivista tulevaisuuden odotusta ja opiskelijat kokivat itse pystyvänsä vaikuttamaan elämäänsä.

Merjan tyypikertomus on rakennettu siten, että 15:sta A-variaation kertomuksesta valitsin parhaiten ryhmän kokonaisuutta vastaavan kertomuksen ryhmän runkokertomukseksi. Ryhmän muut 14 kertomusta täydensivät ja monipuolistivat runkokertomusta. Tyypikertomuksen päähenkilöksi nimetty Merja ei kuvaa kertomusaineston kirjoittajien sukupuolta.

”Olet valmistumassa opinnoissasi. Sinut on valittu pitämään puhe valmistujaisjuhlassa. Aiheeksi on pyydetty sinua miettimään opiskeluvuosi taaksepäin ja nostamaan esille tekijöitä/ asioita, jotka olivat sinulle tärkeitä tai merkittäviä, että pääsit asettamaasi päämäärään ja valmistuit opinnoissasi...”

Merja kuvailee itse että hänen oppimistaan eniten edisti oma motivoituneisuus ja kiinnostus opiskeltavia aineita kohtaan. Merja oli huomannut että oman arjen ja koulun yhteensovittaminen ja aikatauluttaminen oli oman jaksamisen kannalta tärkeää. Tehtävien tekeminen ajallaan ennaltaehkäisi niiden kasaantumisen ja rästitöiden aiheuttamaa stressiä ei syntynyt. Opinnäytetyön suunnittelemisen ja tekemisen hän aloitti ajoissa. Onnistumisen kokemukset ja uuden oppiminen luennoilla, opintokäynneillä, harjoitteluissa

ja kirjallisissa töissä motivoivat opiskelussa. Jatkuva oppiminen ja uusien asioiden oivaltaminen ovat olleet Merjan mukaan puskemassa eteenpäin niissä tilanteissa kun opiskelumotivaatio on ollut kadoksissa. Merja kokee että käytännön harjoittelut olivat merkittäviä siinä mielessä että siinä hän löysi sen työn jota haluaa tulevaisuudessa tehdä. Harjoittelu ovat antaneet myös uskoa siihen, että opiskelu ei ole turhaa, vaan sillä on joku päämäärä. Harjoittelussa saatu myönteinen palaute on ollut Merjan mielestä arvokasta.

Merjalla oli kova halu valmistua ja päästä työelämään. Hänellä oli halu kehittyä hoitotyön ammattilaiseksi. Merja kuvailee että oma aktiivisuus kaikessa opiskelussa antoi hänelle hyvät valmiudet siirtymisessä työelämään. Motivaatiota lisäsi ajoittain myös kyllästyminen opiskeluun ja siitä johtuvat halu tehdä tehtävät hyvin ja hoitaa asiat muutenkin, jotta takuulla valmistuisi suunnitellusti. Opintojen aikana hän haaveili tulevaisuudesta, jonka ammattiin valmistuminen mahdollistaa: ”voin mennä töihin ja nostaa elintasoa”. Koko opiskeluajan Merjalla on ollut palo päästä tekemään tätä työtä, johon hän on opiskellut. Merja pohtii että valmistumaan ajaa moni asia ja silti hämmentää epätietoisuus mihin oikein on syöksymässä. Kuitenkin riippumatta peloista hän kuvailee että haluaa hypätä tähän sukellukseen vapaana ja hymyillen.

Merja haluaa puheessaan nostaa esiin erityisesti vertais- ja muun tuen merkityksen. Merjalle merkittävä tuki opiskelussa olivat ystävät ja luokkatoverit. Merja koki että auttamisalan opiskelijoilla toisten opiskelijoiden huomioon ottaminen oli merkittävästi läsnä koko opintojen ajan. Tämä heijastui myös opettajien tavasta tukea opiskelijoita. Merjalle tärkeää on ollut hyvä yhteishenki, mikä on taannut hänen ympärilleen kattavan ja avoimen vertaisverkoston. Osa hyvää viihtyvyyttä on ollut opiskelijoita lähellä toimivat opettajat, joiden kannustus ja tuki ovat olleet huippuluokkaa. Opettajien kunnioittavat asenne opiskelijoita kohtaan ja ajantasainen tietämys opetettavista asioista helpottivat tunneilla jaksamista.

Rento asenne opiskeluun, ettei kaikkea tarvitse ottaa niin vakavasti vei läpi koulun. Merja kuvailee että opiskeluryhmä löysi nopeasti yhteisen sävelen ja huumori kukki. Merja

muistelee että luokkatilanteessa opiskelijat usein puhkesivat keskustelemaan tunneilla vakavasti. Tunneilla oli aikaa keskusteluille. Keskustelut olivat erittäin hedelmällisiä ja opettajien rooli keskustelun tukijana oli hyvä ja kannustava. Merja koki että kaikille mielipiteille oli koulussa tilaa, eikä omaa ajattelua täytynyt työntää sivuun. Myös pienryhmät, joihin opiskelijat jaettiin opintojen alussa, olivat toimineet loistavasti tehtävien teossa ja yhteisten kokemusten jakamisessa. Leikkimieleinen kilvoittelu ja ryhmätyöt pakottivat tekemään asiat ajallaan valmiiksi. Pienryhmäläisistä kaikista tuli opintojen aikana Merjan erittäin hyviä ystäviä. Merjasta tuntuu mukavalta ajatella, että he ovat tulevaisuudessa mahdollisesti työtovereitakin.

Merja kokee saaneensa kouluyhteisössä tila ammatilliselle ja hengelliselle kasvulleen: ”kasvoin myös ehkä hieman ihmisenä ja opin paljon asioita itsestäni”. Merja kuvailee että opiskelun aikana hän on oppinut kasvamaan uskossa ja tuomaan uskon osaksi arkea, ei vain osaksi viikonloppuja ja seurakunnan tapahtumia. Suurena voimavarana Merja kertoo kokeneensa sen että koulu on tarjonnut sivutuotteenaan avoimen kristillisen yhteisön. Yhteisöllisyys on ollut Merjan mukaan todella kantava voimavara, sillä opiskeluaikana on ollut hetkiä, jolloin Merja olisi omien sanojensa mukaan ”erakoitunut ja kuollut nälkään, jolleivät ystävät olisi huolehtineet. Jos muut eivät olisi joko kannustaneet tai potkineet eteenpäin tai vaihtoehtoisesti olleet tasavertaisia kanssakärsijöitä, en varmaan koskaan olisi saanut koulutöitä tehtyä.”

Merja uskoo että pieni koulu auttoi valmistumisessa. Isossa koulussa olisi ollut helppo vain sulautua massaan, mutta pienessä koulussa ja tiiviissä luokkayhteisössä se ei ollut mahdollista. Tiivis luokkayhteisö jopa hajotti ja raivostutti Merjaa välillä, mutta Merja pohtii että ehkä juuri tästä syystä se myös kasvatti. Ihmisenä kasvamisen ja itsensä tunteminen ovat tulevaisuutta ja elämää, mutta myös tulevaa ammattilaisuutta ajatellen Merjan mielestä kullannarvoisia asioita ja löytöjä. Merja kokee että luokassa oli helppo jakaa tunteuksiaan ja ajatuksiaan, eikä kukaan jäänyt ulkopuolelle. Merjaa lainaten: ”opettajat välittivät meistä, joka myös näkyi.”

Perhe, puoliso, ystävät ja muut läheiset ihmiset kannustivat Merjaa opinnoissa. Työn ja vapaa-ajan sopusointu sekä harrastukset auttoivat Merjaa jaksamaan.

3.1.1 Merjan kertomuksen kommentointiluku

Merjan kertomuksessa merkittävin valmistumista tukeva tekijä oli opiskelutoverit ja heiltä saatu apu ja tuki (kts. Sääntti 1999, Erjola 2004, Markkula 2006). Merja koki oman opiskeluryhmän opiskelua tukevaksi ja turvalliseksi sosiaalisesti ympäristöksi. Omassa ryhmässä toteutetut opiskelutilanteet mahdollistivat tutustumisen opiskelutovereihin ja opettajiin, yhteisöllisyyden tunne vahvistui ryhmätilanteissa. (Sääntti 1999, 32, 37.) Turvallinen sosiaalinen ympäristö loi Merjaan tunteen opiskeluyhteisön välittävästä ilmapiiristä. Opiskelijoiden tuottamissa kertomuksissa korostuvat opiskelutovereiden merkitys on tutkimustuloksena hyvin samankaltainen kuin aiemmissa saman aihepiirin tutkimuksissa, muun muassa Markkulan (2006, 111) tutkimuksessa yli 90 prosenttia opiskelijoista katsoi saavansa tukea opintoihinsa opiskelutovereilta ja muilta ystäviltä aina tai melko usein. Opettajilta ja ammattikorkeakoulun muulta henkilökunnalta useimmat (75 prosenttia) opiskelijat kokevat saavansa apua vähintään melko usein.

Opiskelutovereiden tuen lisäksi Merja koki saaneensa merkittävästi tukea opettajilta ja muulta koulun henkilökunnalta. Hän koki myös helpoksi lähestyä opettajia ja saaneensa riittävästi aikaa keskustella opettajien kanssa. Oman opettaja-tutorin ja opinto-ohjaajan Merja mielsi läheisimmäksi ja merkityksellisimmiksi tuen antajiksi koulun henkilökunnasta. Merja arvioi opettajien ammattitaidon hyväksi ja opetusmenetelmät monipuolisiksi ja oppimista tukeviksi. Merja kuvailee kertomuksessaan oppitunnilla tapahtuneita oppimistilanteita, joissa opiskelijat saivat keskustella opetettavista aiheista yhdessä luokkatovereiden ja opettajan kanssa. Samankaltainen opiskelumuo to koettiin hyvänä myös Sääntin (1999, 67) tutkimuksessa. Merja toi esille kertomuksessaan opiskelijoiden ja opettajien suvaitsevaisen ja hyväksyvän asennoitumisen opiskelutovereihin ja hän koki luokkatilanteen riittävän turvallisen oman mielipiteen ilmaisemiseen.

Yksilön oman äänen kuuluville pääseminen on yhteydessä voimaantumiseen. Ryhmissä työskenneltäessä voimaantumiselle on luonteenomaista ryhmän jokaisen jäsenen kuuntelemisen. Tasa-arvoinen yhteisö voimaannuttaa ja antaa mahdollisuuksia yksilölle toimia ja ottaa vastuuta, hierarkiset valtarakenteet sitä vastoin rajaavat yksilön toimintaa ja ehkäisevät omatoimisuutta ja sitä kautta vähentävät voimaantumisen mahdollisuutta. (Siitonen 1999, 150 - 157.) Myönteisellä, itsensä ja lähimmäisensä hyväksyvällä, tukevalla ja kannustavalla asenteella on voimavaroja lisäävä vaikutus (Kemppinen & Rouvinen-Kemppinen 1998, 28).

Merjan kertomuksessa yksi merkittävistä tekijöistä oli oppilaitoksen positiivinen ja välittävä ilmapiiri. Merja kuvailee oppilaitoksen tunnelmaa rennoksi. Kontekstin myönteisessä ilmapiirissä yksilönkin on helppo innostua ja kokea voimaantumista (Siitonen 1999, 152 - 153). Opettajien ja opiskelijoiden sekä opiskelijoiden keskinäiset suhteet olivat Merjan mukaan lämpimät ja kunnioittavat. Aiemmissa tutkimuksissa opettajien ja opiskelijoiden väliset suhteet ovat osoittautuneet tärkeäksi ilmapiiriin osa-alueeksi. Ilmapiiriin ovat vaikuttaneet muun muassa opiskelijoiden kontakti oppilaitoksen henkilökuntaan ja opiskelijoiden tyytyväisyys henkilökohtaiseen opinto-ohjaukseen. (Laaksonen 2004, Vesikansa, Lempinen & Suomela 1998.) Ilmapiirin turvallisuus, avoimuus, ennakkoluulottomuus, rohkaiseminen ja tukeminen ovat läheisessä yhteydessä voimaantumiseen (Siitonen 1999, 145 - 147).

Merjan kertomuksessa yhdeksi merkittäväksi tekijäksi nousi myös opiskelijan oma motivaatio ja siihen liittyen tulevaisuuden odotukset, onnistumisen kokemukset ja opiskelutaidot. Fordin (1992) motivaatioteoria määrittelee motivaation yksilön henkilökohtaisten päämäärien, emootioiden ja henkilökohtaisten toiminta-ohjeiden (kyky- ja kontekstiuskomusten) keskenään vuorovaikutuksessa olevan komponentin kaavana. Siitonen (1999, 117 - 118) voimaantumisteorian mukaan voimaantuminen on ihmisestä itsestään lähtevä prosessi ja se on yhteydessä ihmisen omaan haluun, omien päämäärien asettamiseen, samoin luottamukseen omiin mahdollisuuksiinsa sekä näkemykseen itsestään ja omasta tehokkuudestaan. Lavikainen kuvailee tutkimuksessaan (2010) opiskelijan työkyvyn rakentuvan kuudesta osa-alueesta: pedagoginen

opiskeluympäristö, hallinnollinen opiskeluympäristö ja esteettömyys, sosiaalinen opiskeluympäristö, opiskelutaidot, omat voimavarat ja moninaisuuden huomiointi. Lavikaisen tutkimuksessa opiskelutaitonsa vahvaksi arvioineista 73 prosenttia oli tyytyväinen opintojensa etenemiseen, kun vastaavaosuus opiskelutaitonsa heikoksi kokevilla vastaajilla tyytyväisiä oli vain 39 prosenttia. (Lavikainen 2010, 48, 50.)

Siitosen voimaantumisen teoria (1999) mukaisesti sisäisen voimantunteen saavuttaneista ihmisistä heijastuu myönteisyys ja positiivinen lataus, joka on yhteydessä hyväksyvään luottamukselliseen ilmapiiriin ja arvostuksen kokemiseen. Sisäisen voimantunteen saavuttaneella on halu yrittää parhaansa ja ottaa vastuu myös yhteisön toisten jäsenten hyvinvoinnista, käyttämällä rohkeasti ja luottavaisesti toimintavapauttansa. Koettu vapaus tukee vastuun ottamista, ja molemmat ovat yhteydessä yhteisön turvalliseksi koettuun ilmapiiriin, jossa arvostuksen, kunnioituksen ja luottamuksen kokemuksen seurauksena ihminen uskaltautuu ennakkoluulottomasti luoviin ratkaisuihin todellisen vastuun mukaisesti.

Merja koki opintoihin liittyneet työharjoittelut opiskelumotivaatio lisäävänä tekijänä. Harjoittelun aikana vahvistui tehty ammatinvalinta sekä harjoittelusta sai onnistumisen kokemuksia, jotka kantoivat teoriaopinnoissa. Korpisen (1998, 77) tutkimuksessa tuli ilmi, että itseluottamus vahvistuu onnistumisen kokemuksista ja onnistumisen kokemuksia voidaan tuottaa yksilölle tarjoamalla hänelle kykyjensä mukaisia tehtäviä.

Vastapainona opiskelulle Merja koki vapaa-ajan harrastusten auttaneen rentoutumisessa ja irtautumisessa opinnoissa. Laaksosen (2004, 5) tutkimuksessa vapaa-ajan harrastukset nähtiin ylläpitävän hyvinvointia ja opiskelijoille suunnattujen liikuntapalvelujen ja harrastusmahdollisuuksien tarjoaminen koettiin tarpeelliseksi.

3.2 Veera – tuen avulla valmistuneen opiskelijan tyypikertomus

B-variaatiokertomuksista muodostettuun Veeran tyypikertomukseen lukeutui 14:sta opiskelijan tuottamaa kertomusta. B-variaation kehyskertomukseen oli rakennettu oletamus opintoihin liittyneestä ajoittaisista vaikeuksista, joista opiskelija on kuitenkin selviytynyt ja on kehyskertomuksen mukaan valmistumassa. B-variaation kertomuksissa opiskelijat kuvasivat opettajien ja muun oppilaitoksen henkilökunnan antaman tuen merkitystä opiskeluvaikeuksissa selviytymisessä. Etenkin kertomusten ajallisessa perspektiivissä opintojen alkuvaiheessa opiskelijat kokivat tarvitsevansa eniten ohjausta ja tukea opettajilta. Opiskelijat kuvasivat useissa kertomuksissa motivaatio-ongelmien aiheuttaneen eniten vaikeuksia opintojen läpiviemisessä. Opiskelutaidot ja itsetuntemus lisääntyivät kertomuksissa opintojen edetessä.

Veeran tyypikertomus on rakennettu samoin kuin Merjan tyypikertomus, eli 14:sta B-variaation kertomuksesta valitsin parhaiten ryhmän kokonaisuutta vastaavan kertomuksen ryhmän runkokertomukseksi. Ryhmän muut 13:sta kertomusta täydensivät ja monipuolistivat runkokertomusta.

”Olet valmistumassa opinnoissasi vaikeuksistasi huolimatta. Sinut on valittu pitämään puhe valmistujaisjuhlassa. Aiheeksi on pyydetty sinua miettimään opiskeluvuosi-asi- taaksepäin ja nostamaan esille tekijöitä/ asioita, jotka olivat sinulle tärkeitä tai merkittäviä, että vaikeuksistasi huolimatta pääsit asettamaasi päämäärään ja valmistuit opinnoissa...”

Veera haluaa nostaa merkittäviksi asioiksi valmistumisensa mahdollistumisessa koulun ilmapiirin ja yhteishengen. Veeran mukaan ne ovat motivoineet opiskelemaan ja antaneet voimaa jaksaa vaikeuksienkin keskellä. Opettajat ovat Veeran mukaan kohdanneet opiskelijat yksilöinä ja halunneet tuntea opiskelijat, mikä on luonut koko kouluun myönteistä ja hyvää ilmapiiriä. Koska oma jaksaminen oli kortilla, oli Veerasta hyvä että oli kuuntelevia opettajia, jotka aidosti tuntuivat välittävän opiskelijan jaksamisesta. Opettajilla on ollut myös aikaa opiskelijoille ja keskustelut ovat olleet kannustavia: ”henkilökohtaiset kohtaamiset ovat olleet lämpimiä ja erityisesti kiittäisin opettaja- tutoria”. Vesa kokee saaneensa myös hyviä neuvoja opinto-ohjaajalta.

Pieni koulu on Veeran mukaan antanut mahdollisuudet yksilölliseen opiskeluun ja yksilölliseen kohtaamiseen. Koulun ja erityisesti oman luokan tarjoama vertaistuki ovat auttaneet paljon. Ensimmäisten opiskeluvuosien aikana Veera muistelee että vertaistutorointi mahdollisti koulunkäynnin hyvän alun ja loi hyvää ilmapiiriä ryhmään. Veera kertoo että kamppaillessaan opinnoissa ja rästien suorittamisessa kaikista auttavimmaksi hän koki koulun yhteisöllisyyden. Eikä hän muista jääneensä koskaan ilman apua, vaikka ei aina edes ymmärtänyt sitä pyytää. Ennen kaikkea Veera haluaa valmistumisesta kiittää läheisiä opiskelutovereita. Heidän tuella on ollut suuri merkitys eteenpäin jaksamisessa hyvinä ja huonoina hetkinä. ”Itkuja olemme itkeneet yhdessä, mitkä ovat kasvattaneet eteenpäin. Naurut taas ovat tuoneet iloa keskellemme.” Veera kokee että koulun paikalla ja viihtyisillä tiloilla on myös ollut vaikutusta viihtyvyyteen ja hyvään oloon.

Koulun hengellinen ja kristillinen arvomaailma on tuonut Veeralle turvaa ja antanut paljon voimia sekä hengellisen kodin. Veeran mukaan koulu on mahdollistanut hengellisen kasvun ja tukenut sitä. Koulun aikana tarjoutunut mahdollisuus säännölliseen seurakuntayhteyteen on ollut merkittävä tekijä uskon ja jaksamisen kanssa. Toisaalta myös suurin vaikeus ovat olleet opiskeluaikana uskon, tunteiden ja ammatillisen osaamisen vuoristorata. Parikymppisenä tapahtuu paljon kehitystä ja kasvua, Veera pohtii että tällä vuosikymmenellä usein tapahtuvat ne suurimmat elämän muutokset. Veeralla uskossa kasvaminen oli välillä kivistä kun maailman pahuus jota opinnoissa kohtasi löi välillä vasten kasvoja ja laittoi kyseenalaistamaan kaiken. Ajoittain uskonnollisuus jopa ahdisti konservatiivisen ahdaskatseisuuden vuoksi. Veera oli kuullut muiden opiskelijoiden saaneen tukea, uusia mahdollisuuksia keskusteluissa kuraattorin ja muun koulun henkilökunnan kanssa. Koska koulukuraattorikin oli koulu työntekijä, Veera koki ettei voinut mennä juttelemaan hänelle homoseksuaalisuudestaan. Ajoittain Veeralla on pelkoja sitä, ettei ole valmis siirtymään työelämään.

Veera toteaa että koulu tuli suoritettua arvosanoissa keskinkertaisesti, myöhässä ja takkuillan, mutta elämästä ja ihmissuhteista hän on oppinut enemmän kuin missään

muualla. Oman itsensä rajaaminen ammatillisesti on ollut yksi tärkeimmistä opituista asioista. Opintojen aikana Veera koki saaneensa mahdollisuuden kohdata oman menneisyyden kipupisteitä. Veera kuvailee: ”sain ymmärrystä millainen ihminen olen, miten toimin missäkin tilanteessa ja monia muita piirteitä itsestäni”.

Alkuinnostuksen laantuessa Veeralla oli motivaatio-ongelmia. Motivaatio-ongelmista huolimatta Veera koki ettei innostus tutkintoa kohtaan päässyt kuitenkaan kokonaan laantumaa, sillä aina eteen tuli uusia asioita, jotka pitivät motivaatiota yllä ja oppi löytämään uusia asioita, jotka hän koki merkityksellisiksi. Myös opintojen ohessa tehdyt alan työt auttoivat. Opintojen kuluessa koulu muuttui päämäärästä välineeksi olla jotain. Koulun aikana Veera on oppinut pitämään huolta itsestään, sillä oma jaksaminen on välillä ollut aivan äärirajoilla. Veera on oppinut ottamaan aikaa itselleen, viettämään laadukasta vapaa-aikaa ja unohtaa opiskeluasiat lomilla. Parisuhde tuki Veeran jaksamista mutta ajoittain myös kuormitti sitä. Tärkeänä Veera koki perheen tuen: ”vaikka sielläkin on ollut raskasta, he ovat silti tukeneet minua”. Perhe ja ystävät ovat Veeran mukaan pitäneet hänet sekä kiinni, että irti opinnoista.

3.2.1. Veeran kertomuksen kommentointiluku

B-variaation Veeran kertomuksessa merkittävimmäksi valmistumisen mahdollistavaksi tekijäksi nousi opettajilta ja koulun muulta henkilökunnalta saatu tuki. Opiskeluvaikeuksissa Veera koki opettajien tuen kaikista tärkeimmäksi. Veera kirjoitti kertomuksessaan saaneensa tarvittaessa opettajilta henkilökohtaista tukea ja neuvontaa. Opettajien kanssa keskustelemisen hän koki helpoksi ja opintojen kannalta hyödylliseksi. Myös muulta koulun henkilökunnalta Veera koki saaneensa apua vaikeuksissa, henkilökunnasta hän mainitsi kertomuksessa muun muassa opinto-ohjaajan.

Opiskelijoiden tyytymättömyys opintojen ohjaukseen on noussut esiin useissa opiskelijatutkimuksissa (Kunttu & Huttunen 2009, 72, Markkula 2006, 83). Lavikaisen (2010) tutkimuksessa kolmannes kaikista vastaajista ilmoitti olevansa melko tai erittäin

tyytymättömiä opintojen ohjaukseen omassa ammattikorkeakoulussaan. Ammattikorkeakouluopiskelijoiden hyvinvointitutkimuksessa (2004) opiskelu-oloja koskevassa osiossa tarkasteltiin muun muassa opintojen ohjauksen riittävyyttä. Tutkimukseen osallistuneista 40 prosenttia ilmoitti tarvitsevänsä apua stressinhallinnassa. Erilaisiin opiskelun ongelmiin ja opiskelutekniikkaan liittyviin asioihin neuvoja kaipaisi 37 prosenttia opiskelijoista. Saamansa opintojen ohjauksen katsoi olleen riittämätöntä 24 prosenttia vastanneista opiskelijoista. (Erola 2004, 3 - 4.)

Veera korosti kertomuksessaan alkuopinnoissa saadun tuen merkitystä. Opintojen alkaminen on uusi elämäntilanne, monelle nuorelle se tarkoittaa kotoa muuttamista uudelle paikkakunnalle. Opintojen alussa alkavat opiskelijalle muodostua myös käsitykset omasta itsestä opiskelijana. Uudelle opiskelijalle on hyvin merkityksellistä kokea itsensä tervetulleeksi ja saada osakseen hyväksyntää. Itsensä hyväksytyksi tunteminen mahdollistaa positiivisen latauksen ja voimavarojen vapautumisen. Ilmapiirin tulisi olla turvallinen, luottamuksellinen ja arvostava. (Siitonen 1999, 144.) Vuorisen (2001, 30) mukaan opintojen ensimmäiset viikot ovat oppilaitokseen kiinnittymisen ja motivaatioperustan rakentumisen kannalta tärkeimmät. Niiden aikana opiskelija saa paljon tietoa opetussuunnitelmasta, tutustuu opiskelukavereihin sekä omaan ohjaajaan sekä saa tietoa oppilaitoksen tarjoamista tukimuodoista. Ensimmäisten viikkojen aikana opiskelija muodostaa mielikuvan uusista opinnoistaan ja oppilaitoksestaan.

Vuorovaikutussuhteet uusiin opettajiin ja opiskelutovereihin korostuvat myös alkuvaiheessa (Jäntti 1999, 32). Veera koki tutoropiskelijat merkittäviksi tuenantajiksi opintojen alkuvaiheessa. Markkulan (2006, 114) tutkimuksessa korostui samoin ohjauksen painottuminen opintojen alkuvaiheeseen. Kaikkein tyytyväisimpiä saamaansa ohjaukseen, neuvontaan ja tukeen ovat ensimmäisen vuoden opiskelijat. Pidemmälle opinnoissaan edenneet opiskelijat kokivat muita useammin saavansa etenkin opinto-ohjaajalta sekä opiskelija- ja opettajatutorilta vain vähän tai ei lainkaan ohjausta. Laaksosen (2004, 11) tutkimuksessa nousi yhdeksi kehittämistarpeeksi opintojen keskivaiheeseen liittyvän ohjauksen. Hänen tutkimustulostensa mukaan ohjaus painottuu opintojen alku- ja loppuvaiheeseen, mutta keskivaiheen opiskelijat ovat jonkinlaisia väliinputoajia.

Veera kuvailee kertomuksessaan alkuinnostuksen jälkeistä motivaatio-ongelmaa. Lavikaisen (2010, 63) tutkimuksen mukaan sosiaali- ja terveysalalla opiskelevien kokemuksen mukaan ammattikorkeakoulujen markkinoima kuva opetuksesta vastasi heikoimmin todellisuutta. Ammattikorkeakoululaisten hyvinvointitutkimuksen (2004) tuloksissa motivaation puute oli tutkituista poissaolon syistä kaikkein tavallisin. Yli 60 prosenttia tutkimukseen osallistuneista ilmoitti olleensa poissa ainakin yhden päivän motivaation puutteen takia. Motivaatio-ongelmat ovat tuloksien mukaan hyvin yleisiä opiskelijoille, ne tulisi kuitenkin ottaa vakavasti, sillä poissaolot ovat merkittävät riskitekijä opintojen viivästymiselle ja opintojen keskeyttämiselle. Sisältöön pettyminen on aiemmissa tutkimuksissa todettu olevan yksi tärkeimmistä opintojen keskeyttämiseen johtaneista syistä. (Erjola 2004, 74, Kokko & Kolehmainen 2002.)

Markkulan (2006, 14, 114) tutkimuksessa vain 45 prosenttia opiskelijoista koki opintojen vastanneen positiivisia odotuksia. Ensimmäisen vuoden opiskelijat kokivat opinnot työläämpinä kuin olivat hakiessaan osanneet odottaa, neljännen vuoden opiskelijat olivat pettyneitä erityisesti koulutuksen sisällön ja työelämän vastaavuuteen. Ammattikorkeakoulun tehtävänä on antaa työelämän ja sen kehittämisen vaatimuksiin perustuvaa korkeakouluopetusta. (Ammattikorkeakoululaki 9.5.2003/351, 4§.) Ammattikorkeakoulu opintoja kritisoidaan muun muassa opintojen liiallisen teoreettisuuden vuoksi. Markkulan (2006, 14) tutkimuksen mukaan 40 prosenttia opiskelijoista koki, ettei ole saanut opinnoistaan kovinkaan paljon käytännöllistä osaamista tai ammatillista asiantuntemusta.

Joissakin ammattikorkeakouluissa on opetussuunnitelman keinoin pyritty vaikuttamaan opintojen keskeyttämiseen esimerkiksi siirtämällä vaativimpia opetussisältöjä alkuvaiheesta myöhemmäksi, jolloin alkuopinnot eivät olisi opiskelijoille niin raskaat kuin perinteisemmällä opetussuunnitelmalla toteutettuna olisi. Hyviä kokemuksia käytännössä on ollut myös opetusmenetelmien kehittämisellä, kuten esimerkiksi ongelmaperusteinen oppimisen, projektioppimisen ja aineintegraatioiden luomien mahdollisuuksien hyödyntämisestä. (Honkanen 2002, 42.)

Oppilaitoksen koko vaikuttaa opiskelijan kokemukseen, kuinka läheiseksi ja kannustavaksi he kokevat opiskeluympäristönsä (Aittola 1992, 68). Kertomuksen Veera uskoi että pienessä koulussa kiinnittyminen ja yhteisöön sisälle pääseminen oli helpompaa kuin suuressa yksikössä. Markkula (2006, 115) tutkimuksen tuloksissa suuri yksikkö näyttäytyi opiskelijan näkökulmasta tehottomampana opiskeluympäristönä. Tutkimuksen mukaan suuressa yksikössä opiskelijat olivat tyytymättömämpiä vaikutusmahdollisuuksiin, opetuksen tasoon, opetusmenetelmiin kuin saamaansa ohjaukseen, neuvontaan ja tukeen. Suurissa yksiköissä opiskelevat kokivat motivaatio-ongelmien hidastaneen enemmän opintoja sekä arvioivat ammattitaitonsa heikommaksi valmistuttuaan.

Yliopisto-opiskelijoiden hyvinvointia edistävässä Kehrä-hankkeessa (2001) todettiin, että opiskelijat tarvitsevat ympärilleen riittävän sosiaalisen turvaverkon (Peltö-Huikko & Koskinen-Ollonqvist 2005, 9). Ammattikorkeakoulujen suuntana on ollut koulutusyksiköiden yhdistäminen suuriksi toimipisteiksi, joiden eduksi nähdään monipuoliset koulutusmahdollisuudet ja kilpailukyvyyn (OPM 2010, 21). Kuitenkin opinnäytetyöni aineistossa ja useissa samankaltaisissa tutkimuksissa on todettu pienikokoisissa yksiköissä opiskelevien opiskelijoiden olevan keskimäärin tyytyväisempiä opiskeluolosuhteisiinsa. (Markkula 2006, 93 - 98.) Lavikaisen (2010, 56) tutkimuksessa mielenkiintoinen tutkimustulos oli ero poissaoloista yksiköiden välillä: mitä suuremmasta yksiköstä oli kyse, sitä yleisempiä poissaolot olivat. Suuremmissa yksiköissä poissaolot olivat myös kestoltaan hieman pidempiä kuin pienissä.

Ystävät ovat nuorelle tärkeitä samaistumiskohteita ja halu olla samanlainen kuin muut nuoret on tässä ikävaiheessa suurempi kuin missään muussa ikävaiheessa (Lätsä 2009). Veeran kertomuksessa toiseksi merkittävin tekijä oli opiskelijatovereilta saatu apu ja tuki. Veera koki myös tärkeäksi perheeltä ja koulun ulkopuolisilta ystäviltä saadun tuen. Laaksosen tutkimuksessa (2004, 5) opiskelijoihin kohdistuva tuki on kaikissa muodoissaan, esimerkiksi terveydenhuolto ja opinto-ohjaus eri osa-alueineen, johonkin ryhmään kuuluminen, ystävyys-suhteet, perhe ja parisuhde merkityksellistä. Ylipäänsä keskusteluapu ja sosiaalisiin verkostoihin kuuluminen nähtiin tärkeinä.

Hengellisyys ja hengellisen seurakuntayhteyden antama tuki ja merkitys näkyivät Veeran kertomuksessa. Vaikeuksia kohdatessaan Veera sai tukea uskosta ja seurakuntayhteisöstä. Laaksosen (2004, 13) tutkimustuloksissa nostettiin esille oppilaitoksessa järjestettävän ryhmätoiminnan tärkeys sosiaalisten kontekstien ja siten hyvinvoinnin lisäämisessä. Veeran kertomuksessa näkyi myös ristiriitaiset tunteet hengellisiä arvoja ja niiden luomia käyttäytymismalleja kohtaan. Nuoruuden identiteettityöhön kuuluu omien rajojen hakeminen, arvojen ja tulevaisuudenvisioiden kyseenalaistaminen (Lämsä 2009).

Veeran kertomuksessa tulee esille nuoruuteen kuuluva epävarmuus ja itsensä etsiminen. Ikävaiheen haasteet heijastuvat myös opiskeluun. Nuoruusiän normaaliin kehitykseen kuuluu siirtyminen jatkokoulutukseen ja edelleen työelämään, sekä siirtyminen lapsuudenkodista itsenäiseen elämään. Näiden iänmukaisten muutosten lisäksi nuorten elämässä tapahtuu usein erilaisia yksilöllisiä muutoksia, kuten muutokset kaverisuhteissa tai perhetilanteessa. Ikävaiheeseen kuuluva minäkuvan ja maailmasuhteen työstäminen voi nostaa nuorella pintaan myös varhaisempia kokemuksia, joiden työstämiseen hänellä ei ole ollut aikanaan mahdollisuuksia. Tämä näkyy myös Veeran kertomuksessa. Myös omien rajojen hakeminen ja tulevaisuudenvisioiden kyseenalaistaminen on isossa osassa nuoruusiän identiteettityötä. (Lämsä 2009.)

Veera kirjoittaa itsetuntemuksen lisääntyneen opiskelun edetessä. Siitonen (1999) kuvailee voimaantumisen sisäiseksi voimantunteeksi, joka on omia voimavaroja ja vastuullista luovuutta vapauttavaa tunnetta. Sisäisen voimantunteen saavuttamisessa vapaus ja itsenäisyyden kokeminen ovat prosessin alusta alkaen keskeisessä asemassa. Myös kontekstiin liittyvillä kokemuksilla ja näkemyksillä on keskeinen asema sen rakentumiseen alkuvaiheesta alkaen, mutta erityisesti prosessin ylläpitämisessä ja vahvistumisessa. Sisäisen voimantunteen kategoriat: vapaus, vastuu, arvostus, luottamus, konteksti, ilmapiiri, myönteisyys ovat läheisesti toisiinsa kytkeytyneinä ja merkityssuhteessa keskenään. Ratkaisevat puutteet, yhdessäkin kategoriassa, voivat heikentää tai jopa estää sisäisen voimantunteen rakentumista tai ylläpitämistä. Ihanteellisessa tilanteessa kaikki sisäisen voimantunteen kategoriat tukevat ihmisen voimavarojen kasvua.

3.3 Kehyskertomusvarioinnin vaikutukset opiskelijoiden tuottamiin kertomuksiin

A-variaation kertomuksissa merkittävimmäksi tekijäksi opiskelijat nostivat opiskelutovereilta saadun avun ja tuen. B-variaatiossa oli A-variaation kertomusten kanssa yhtä monta viittausta opiskelutovereiden vertaistuen merkitykseen. Kertomuksen varioinnilla ei ollut juurikaan vaikutusta tältä osin kertomusten sisältöön. Aineiston perusteella opiskelutovereiden tuki opinnoissa on kiistaton. Samankaltaisiin tuloksiin on päädytty useissa aikaisemmissa tutkimuksissa. (kst. Eronen 2004, Laaksonen 2004 ja Markkula 2006.)

B-variaation kertomuksissa korostui A-variaation kertomuksia enemmän opiskelukontekstin ulkopuolelta, perheeltä ja ystäviltä saatu tuki, näiltä opiskeluvaikeuksia kokeneet opiskelijat kokivat saaneensa enemmän tai merkittävämpää tukea opintoihinsa. Tutkimusaineiston perusteella voisi päätellä, että vaikeuksiin joutuneiden opiskelijoiden tukemiseksi olisi tärkeää tehdä yhteistyötä myös opiskelijan lähiverkoston kanssa. B-variaation kertomuksissa eniten viittauksia oli opettajien ja muun oppilaitoksen henkilökunnan antaman tuen merkitykseen. Kertomusten perusteella voidaan olettaa opiskelijoiden tukeutuvan opettajien ja muun henkilökunnan tukeen opiskeluvaikeuksissa. A-variaatiossa opettajien ja muun henkilökunnan tuki oli kuitenkin myös merkittävää. Opintojen ohjaus on noussut esille merkittävänä tekijänä myös Penttilän (2008), Markkulan (2006) ja Laaksosen (2004) tutkimuksissa.

Penttilän (2008, 82) tutkimuksessa ammattikorkeakouluopintojen keskeyttämisen syyt olivat moninaiset. Suurin osa keskeyttäneistä koki opintojen keskeyttämisen neutraalina tai myönteisenä käänteenä. Vuorisen & Valkosen (2001, 28 - 29) tutkimuksen mukaan yleisimmät keskeyttämisen syyt olivat väärä alavalinta, työnteko, opintovaikeudet, motivaation puute, terveydelliset tai taloudelliset syyt, perhesyyt, henkilökohtaiset syyt ja muutto. Suurin osa keskeyttämiseen johtavista syistä on sellaisia, joihin oppilaitoksen mahdollisuudet puuttua ovat vähäiset. Nuoren kannalta positiivinen keskeyttäminen näyttäytyy esimerkiksi koulutuspaikan vaihtona. Tällöin keskeyttäminen on nähty ihmisen

henkilökohtaisena valintana ja oman koulutuspolun yhtenä vaiheena. Tällöin nuori ajautuu väliaikaisesti instituutioiden ulkopuolelle, mutta jatkaa opintojaan kiinnostavammalla tai paremmin itselleen sopivalla alalla. (Komonen 2001.) Näin ollen oppilaitoksen on hankalaa estää kaikkea keskeyttämistä omilla toimenpiteillään. Penttinen & Falck (2007, 64) nostavat tutkimuksessaan esille tärkeän eettisen kysymyksen opinto-ohjauksesta: ”mihin ohjauksella pyritään, pyritäänkö sitouttamaan opiskelija aloittamaansa koulutusohjelman loppuunsaattamiseen vai tukemaan hänen yksilöllistä urasuunnitteluaan.” Toisaalta taas koulutuksen keskeyttäminen on nähty vahvasti yhteiskunnasta syrjäytymiseen johtavana tapahtuvana ja oppilaitoksen sekä yksilön epäonnistumisena. Edellä mainitussa Penttilän (2008) tutkimuksessa opiskelijat mielsivät koulun tukitoimista keskeisimmäksi keskeyttämisen ehkäisykeinoksi ohjauksen henkilökohtaistamisen ja tiivistämisen erityisesti opiskelun kulkuun liittyvissä murroskohdissa esimerkiksi poissaolojen lisääntyessä tai tilanteissa, joissa opiskelijan motivaatio oli heikko.

A-variaation kertomuksissa oma motivaatio oli merkittävä valmistumista tukeva tekijä. B-variaation kertomuksissa oli viittauksia motivaatioon huomattavasti vähemmän. A-variaation kertomuksissa opiskelijoilla oli heti opintojen alusta opintojen loppuun asti selkeä päämäärä valmistumisesta ja siirtymisestä työelämään. Kertomuksissa kuvailtiin miten päämäärä tai unelma kannatteli haastavienkin oppimistilanteiden yli. B-variaation kertomuksissa ei tullut esille yhtä selkeää päämäärää ja tavoitteiden asettamista kuin A-variaation kertomuksissa. B-variaation kertomuksissa ei ollut myöskään lainkaan viittauksia tulevaisuuden odotuksiin. B-variaation kertomuksissa opiskelijat kuvailivat tulevaisuuden epävarmuutta ja ristiriitaisia tunteita, joka heijastuivat myös opiskeluun.

Nuoret voidaan jakaa koulutukseen kiinnittyneisiin ja koulutukseen kiinnittymättömiin. Erottavana tekijänä on nuoren tulevaisuusorientaatio. Koulutukseen kiinnittyneet ovat tulevaisuussuuntautuneita ja koulutukseen kiinnittymättömät elävät hetken kerrallaan - asenteella. Sitoutuminen pitkiin koulutusohjelmiin saattaa tuntua näistä nuorista mahdottomalta. Koulutukseen kiinnittymistä edistää nuoren kokema hyöty opiskelusta sekä se että nuori kokee omat ratkaisunsa ja valintansa mielekkäinä ja pystyy kuvittelemaan omaa tulevaisuuttaan eteenpäin yli valmistumisen. (Komonen 2001, 72, 209 – 212).

Siitosen (1999) voimaantumisteoriassa ihminen kuvataan aktiivisena, luovana ja vapaana toimijana, joka asettaa jatkuvasti itselleen päämääriä. Päämäärillä ja voimaantumisella on keskinäinen suhde. Ihmisen voimaantumisen kannalta on ratkaisevan tärkeää luoda itselleen vapaasti tulevaisuuden unelmia. Itse asetettuun tulevaisuuden tilaan pyrkiminen toimii ikään kuin energialähteenä välipäämääriin pyrkimisessä, ja välipäämäärien saavuttaminen on yhteydessä voimavarojen vapautumiseen pyrittäessä kohti uusia haasteita.

A-variaation kertomuksissa korostui opiskelijoiden oma kiinnostus alaa kohtaan ja halua oppia uusia asioita. Siitosen (1999) voimaantumisteorian mukaan halulla menestyä ja oppia on yhteys asetettuihin päämääriin, valinnanvapauteen, ilmapiiriin, hyväksyntään, luottamukseen, itseluottamukseen, koettuun oman toiminnan kontrollointiin ja toimintavapauteen, jotka puolestaan ovat merkityksellisiä sisäisen voimaantumisen rakentumisessa - voimaantumisessa.

B-variaatiossa korostui usko ja kristillisen yhteisön merkitys hiukan useammin kuin A-variaation kertomuksissa. Voidaan olettaa että opiskeluvaikeuksissa ja kriiseissä opiskelijat hakivat enemmän tukea uskosta ja seurakuntayhteisöstä ja kokivat myös saaneensa uskosta ja seurakunnasta tukea. Diakonia-ammattikorkeakoulun kristillinen arvomaailma heijastui opiskelijoiden kertomuksissa. Yhteinen arvomaailma ja ideologia vahvistavat yhteisöllisyyden tunnetta.

B-variaation kertomuksissa tuli enemmän esille opiskelijoiden kokemus nuoruudesta ikävaiheena, johon kuuluu itsensä etsimistä, kokeilemista, hämmennystä ja suuria muutoksia. Voimaantumisen näkökulmasta on tärkeää millaisena henkilön mielestä muut häntä pitävät tai haluavat hänen olevan, niin sanottu normatiivinen minäkuva, sekä millainen minä haluaisin olla, niin sanottu ihanneminiäkuva. B-variaation kertomuksissa opiskelijat kokivat ajoittain painetta olla yhteisöön sopiva ja kokivat vaikeuksia sopeutua annettuun rooliin. Voimaantumisteorian mukaan ihminen joka tuntee itsensä hyväksytyksi omana itsenään, ympäristön turvallisena ja ennakkoluulottomana voi arvioida kontekstinsa

tulevaisuutensa rakentamisen näkökulmasta ainakin jossain määrin mahdollistavaksi. Tällaisessa mahdollistavassa kontekstissa ihmisellä on liikkumatilaa, eikä ihminen koe kohtuuttomia rajoittavia vaatimuksia tai kontrolloivaa ulkoista painetta muuttua tiettyyn suuntaan. (Siitonen 1999.)

B-variaation kertomuksissa opiskelijoiden kykyuskomukset itsestä oppijana olivat selkeästi huonommat kuin A-variaation kertomuksissa. Kykyuskomustensa kautta ihminen arvioi, kykeneekö hän saavuttamaan asettamansa päämäärän. (Ford 1992, 123–124, 45, 251.) B-variaation vastauksissa ei ollut lainkaan viittauksia onnistumisen kokemuksiin ja kannustavaan palautteeseen. Näin ollen voisi tulkita B-variaation opiskelijoiden saaneen huomattavasti vähemmän kannustavaa palautetta kuin A-variaation kirjoittajat. Palaute lisää yksilön itsetuntemusta ja itsetuntemus ohjaa ihmistä realististen päämäärien asettamisessa, minkä pohjalta onnistumisen kokemukset ovat todennäköisempiä. (Korpinen 1998, 75.) Lappalaisen (2009, 70) Pro gradu -tutkielman tuloksissa koulupudokkaiden ja toisen asteen koulutukseen päässeiden joukko erosi tilastollisesti merkittävästi oppimista tukevien ja haittaavien uskomusten kannalta. Pudokkaiden joukolla positiiviset uskomukset olivat heikompia ja oppimista haittaavia uskomuksia esiintyi enemmän pudokkaiden joukolla.

Voimaantumisen kannalta on tärkeää, millaiseksi todellinen minäkuva muodostuu kuvitellun toisten ihmisten suhtautumisen ja oman ihanne minäkuvan suhteessa. Tämä realistinen minäkuva perustuu palauteprosessien tulkinnoista syntyneeseen käsitykseen omasta itsestä. Erityisesti vuorovaikutustilanteissa saadun palautteen kautta muodostuneet uskomukset ja käsitykset itsestä ovat merkityksellisiä realististen päämäärien asettamisessa. Tiedostettu käsitys siitä, millainen minä olen, on merkityksellinen päämäärien asettamisessa ja päämääriin pyrkimisessä tarvittavien voimavarojen vapautumisen kannalta. (Siitonen 1999.)

B-variaation kertomuksissa korostui opiskelijoiden kokemus itsetuntemuksen lisääntymisestä opintojen edetessä, mitä voitaisiin mielestäni verrata myös voimaantumisen

kokemukseksi. Antikaisen (1996, 279, 292) tutkimuksessa ilmeni, että opiskelun kautta valtautumiseen liittyi identiteetin vahvistuminen. Siitosen (1999) tutkimuksessa tuli esille opintojen vaikutus opettajaopiskelijoiden itsetuntemuksen ja minäkuvan muodostumiseen, sekä itsevarmuuden, omiin kykyihin ja itseensä luottamisen vahvistumiseen ja sitä kautta voimaantumiseen.

Itsearvostus ja itseluottamus ovat voimaantumisen rakentumisessa merkityksellisiä. Toisen ihmisen voimaantumisprosessia voi yrittää hienovaraisesti tukea toimenpiteillä, jotka pyrkivät mahdollistamaan ihmisen itsensä arvostamista ja itseensä luottamista. (Siitonen 1999.) Itsetuntemus on yhteydessä itsearvostukseen ja itseluottamukseen. Voimaantumisen mahdollistavassa kontekstissa ihmiselle tarjoutuu mahdollisuus itsensä tarkkailuun ja itsearviointiin. Hänellä on mahdollisuus keskustella luotettavien ihmisten kanssa, hän voi osallistua keskusteluryhmiin ja kohdata erilaisia ihmisiä. Vuorovaikutuksen tulee olla sellaista, että se antaa mahdollisuuden avoimeen ja rehelliseen mielipiteiden vaihtoon. Itsetuntemuksen tukemisen kannalta ilmapiirin turvallisuus, ennakkoluulottomuus ja avoimuus ovat olennaisia. Itsensä tunteminen antaa perusteita itsearvostukselle ja omien vahvuuksien löytämiselle. (Ojanen 1996, 359 - 371.)

Voimaantumisen teoriaa tukee myös Lavikaisen (2010, 48) tutkimus, jonka tuloksissa sosiaalinen opiskeluympäristö, opiskelutaidot ja omat voimavarat olivat tilastollisesti merkitsevästi yhteydessä opintopisteiden kertymiseen lukuvuoden aikana. Opiskelutaitonsa tai omat voimavaransa vahvaksi kokeville kertyi lukuvuodessa kymmenisen opintopistettä enemmän kuin niille, joilla opiskelukyky oli heikko näiltä osin. Nuoren voimaantuminen voi olla merkityksellistä sekä kontekstiuskomusten vahvistumisen että päämääriin pyrkimisen kannalta. Kontekstiuskomukset ovat arvioita siitä, kuinka vastaanottavainen ympäristö on ja sitä kautta kykeneekö se tukemaan tehokasta toimintaa. Kun ihminen aistii kontekstinsa yhteistyöhaluttomaksi ja epäluotettavaksi toiminta-aikomukset tyrehtyvät. Kontekstiuskomusten käsite painottaa ympäristön ja yhteisön mahdollistavaa ja myötämielistä merkitystä ihmisen päämäärän saavuttamisen prosessissa ja sitä kautta yksilön voimaantumisessa. (Siitonen 1999, 101, 113 - 114, 142 - 143.)

4 POHDINTA

Edellisessä luvussa tarkastelin kertomuksia vastauksina asettamiini tutkimuskysymyksiin. Tämän luvun tarkoituksena on opinnäytetyöni arviointi. Olen jakanut luvun kahteen alalukuun. Ensimmäisessä luvussa tarkastelen opinnäytetyöni luotettavuutta ja toisessa luvussa opinnäytetyöni eettisyyttä sekä hyödynnettävyyttä. Ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetöiden tavoitteena on kehittää käytäntöä, eli hyödynnettävyyttä pohtiessani, pohdin mikä on opinnäytetyöni merkitys käytännössä.

4.1 Opinnäytetyön luotettavuuden arviointi

Narratiivinen lähestymistapa pyrkii laadullisten tutkimusten tapaan välittämään tutkittavan asian kertojan itsensä esittämällä tavalla. Pyrkimyksenä on saada esille tutkittavan ääni, tapa, jolla tutkittava esittää asian ja antaa asioille merkityksiä. Tuloksinassa näkyy kuitenkin aina myös tutkijan ääni. Analyysiprosessissa, jossa tutkija tiivistää, valitsee ja tulkitsee aineistoa, on aina tutkijasta riippuvainen. Laadullisen tutkimuksen luotettavuus on tutkijan ja tutkittavien kokemusten tai tutkimusaineiston välisen dialogin laadussa. (Hänninen 2003, 34.)

Tutkimuskysymysten ja tutkittavan toimintaympäristön ollessa lähellä omaa elämäkertomustani olen opinnäytetyön tekemisessä ja opinnäytetyöprosessissa pyrkinyt jatkuvasti refleктоimaan omia ratkaisujani tutkijana. Tutkijana minulla on läheinen suhde opinnäytetyöni toimintaympäristöön, sillä opiskelen ja teen opinnäytetyön Diakonia-ammattikorkeakoulun hallinnoimassa hankkeessa. Tämän lisäksi olen vuonna 2008 valmistunut Diakonia-ammattikorkeakoulusta terveydenhoitajaksi. Ratkaisuihini tutkijana on saattanut vaikuttaa myös työkokemukseni opiskeluterveydenhuollosta.

Narratiivisen tutkimuksen luotettavuus perustuu aineiston tuottamisen laadukkuuteen ja

tutkimusprosessin huolelliseen läpiviemiseen. Narratiivisen tutkimuksen luotettavuuden kriteerit ovat: kattavuus, johdonmukaisuus, oivalluskyky ja tiivistäminen. (Lieblich 1998.)

Aineiston kattavuus tarkoittaa analyysin tuloksena syntyneiden tulosten monipuolista ja rikasta esitystä. Tämä tarkoittaa sitä, että tutkijan täytyy osoittaa, että on saanut riittävästi havaintoja tutkittavasta ilmiöstä. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa aineiston riittävyydestä on vaikea sanoa mitään ehdotonta (Eskola 1997, 23). Voidaan ajatella, että aineistoa on riittävästi, kun uudet tapaukset eivät tuota enää uutta tietoa tutkimusongelmaan. Aineiston koon määrittelyssä ja kattavuudessa käytetään usein saturaatiota, aineiston kylläntymistä. Saturaatioajattelua on sovellettu myös eläytymismenetelmätutkimuksissa. Aikaisempien tutkimusten perusteella voidaan todeta, että jo 10 - 15 kertomusta kustakin kehyskertomuksesta on riittävä määrä tutkimuksessa. (Eskola & Suoranta 1998, 62.) Määrää ei kuitenkaan kannata yleistää miksikään ehdottomaksi säännöksi. Täytyy muistaa, että kvalitatiivisessa tutkimuksessa aineiston määrä on aina tutkimuskohtainen. Vastauksia tarvitaan nimenomaan sen verran kuin aiheen kannalta on välttämätöntä. (Eskola 1997, 24 - 25.) Tutkimusaineistoni koostuu eläytymiskertomuksista, joita on yhteensä 29 kappaletta: A-variaatiota 15 kappaletta ja B-variaatiota 14 kappaletta. Tutkimusaineiston ainutkertaisuuden ja koon vuoksi ei laajoja yleistyksiä tuloksista voi eikä ole tarkoitus tehdä.

Johdonmukaisuus tarkoittaa sitä, miten tutkija on pystynyt muodostamaan analyysin tuloksena kokoavan ja merkityksellisen käsityksen tutkittavasta ilmiöstä. Laadullisen tutkimuksen voidaan katsoa olevan luotettava, kun tutkimuksessa saadaan tietoa tutkitusta ilmiöstä tai asiasta. (Krause & Kiikala 1996, 72 - 73.) Johdonmukaisuutta voidaan arvioida siten, miten ilmiön eri osat sopivat yhteen ja miten ilmiötä ja tuloksia tarkastellaan suhteessa aikaisempiin tutkimustuloksiin ja teorioihin. (Lieblichin ym. 1998.) Tulkintojeni luotettavuutta lisää se, että samaa aihepiiriä koskevissa muissa tutkimuksissa on saatu samankaltaisia tuloksia. (vrt. Erola 2004, Laaksonen 2004 ja Markkula 2006.) Laadullisen tutkimuksen yhtenä merkittävänä kriteerinä on tutkija itse, näin ollen tutkija on tutkimuksensa tärkein työväline ja luotettavuuden arviointi koskee koko tutkimusprosessia. Tutkijan subjektiivinen näkemys ja tulkinta vaikuttavat tutkimustuloksiin.

Eläytymismenetelmää käytettäessä ei pyritä häivyttämään tutkijan vaikutusta, vaan se tuodaan esille, pyrkien näin lisäämään tutkimuksen luotettavuutta. (Eskola & Suoranta 1998, 209 - 211.) Tutkijan tulee tuoda ilmi tutkimusaihettaan koskevat valinnat ja niiden perustelut (Krause & Kiikala 1996, 64 - 67). Tutkijana tekemäni ratkaisut olen pyrkinyt tuomaan selkeästi esiin opinnäytetyöraportissa, jotta lukijat pystyvät seuraamaan tekemiäni päätelmiä.

Eläytymismenetelmänaineistoa voidaan analysoida monella eri tavalla. Aineiston analysointi riippuu pitkälti tutkijan omista näkemyksistä ja ajatuksista. Kokonaiskäsityksen luominen aineistosta, tärkeiden ilmaisujen erottaminen ja merkityksien luominen ei ole yksinkertaista. Joku toinen tutkija voisi saada samasta aineistosta aikaan erilaisen tutkimuksen. Eläytymismenetelmänaineiston monipuolisuus ja rikkaus piilee juuri näissä monissa lukutavoissa, aineistoon voi halutessaan palata yhä uudelleen, lukutapaa vaihdellen.

Eläytymismenetelmällä tuotetut kertomukset eivät välttämättä ole kuvauksia todellisuudesta, vaan mahdollisia tarinoita siitä mikä saattaa toteutua ja mitä eri asiat merkitsevät. Eläytymismenetelmän tarkoitus ei ole tuottaa faktoja, vaan löytää aineistosta mielenkiintoisia vastauksia sekä merkkejä ja vihjeitä, jotka ruokkivat tutkijan mielikuvitusta. (Eskola & Suoranta 1998, 118.) Ihminen ymmärtää omaa, mutta myös toisen elämää kertomuksina. Narratiivisen tutkimuksen uskottavuus ei perustu perusteluihin ja väitelauseisiin, vaan sen kykyyn saada lukija eläytymään tarinaan ja kokemaan sen todentunnun (Syrjälä 2000, 214).

Kehyskertomuksen laadinta on haasteellista. Kertomuksen tulisi olla sellainen, että sen avulla voidaan saada vastaus juuri siihen kysymykseen mihin oli tarkoitus saada vastaus. Yksinkertaisuus kehyksertomuksessa on etu. Eläytymismenetelmän objektiivisuus on ongelmallinen asia, koska tutkija on laatinut kehyksertomuksen ja siten ehkä tietämättään rajannut pois tärkeitä asioita, jotka jäävät tulematta ilmi. On lähes mahdotonta arvioida, olisiko erilaisella kehyksertomuksella saatu aikaan erilainen tutkimustulos. Nimenomaan

kehyskertomusten variointi erottaakin eläytymismenetelmän monesta muusta tiedonhankintamenetelmistä ja korostaa eläytymismenetelmän erityistä luonnetta. (Eskola 1998, 59 - 60.)

Opinnäytetyöni luotettavuutta lisäsi kehyskertomusten esitestaus. Molempia kehyskertomusvariaatioita esitetasin tekemällä suppean esitutkimuksen muutamilla aikuisopiskelijoilla. Esitutkimus osoitti että kehyskertomuksiin ei tarvinnut tehdä muutoksia, koska saadut vastaukset vastasivat asettamiini tutkimuskysymyksiin. (Eskola 1997, 18 - 19.)

Oivalluskyky tarkoittaa kykyä innovaatioihin ja omaperäisyyteen kertomuksen ja sen analyysin esittämisessä. Opinnäytetyössäni tutustuin kirjoituksiin aineiston ehdoilla, ensin lukemalla kaikki kirjoitelmat useaan kertaan läpi ja sen jälkeen etsimällä niistä yhteisiä ja erilaisia piirteitä. Vertasin kirjoittajien käyttämiä ilmaisuja keskenään ja yhdistin sama asia sisältöä ilmentävien piirteiden perusteella teemoiksi. Teemoja tarkastelin edelleen tutkinnalla niiden välisiä yhteyksiä ja lopulta kirjoitin vastaajien kertomuksista uudet tyyppikertomukset, joissa pyrkimyksenäni oli säilyttää kertojien äänet. (Erkkilä 2005, 200.)

Narratiivisen tutkimuksen keskeinen sisältö on lukijan kokemus kertomuksen uskottavuudesta. Todentuntu on tunne jostain sellaisesta, joka puhuttelee kertomuksen lukijaa sen kautta, mitä tämä on itse elämässään kokenut. ”Kun tarina on todentuntuinen, ei ole väliä sillä, ovatko tapahtumat todella tapahtuneet jossain todellisessa paikassa todellisille henkilöille, vaan henkilöhahmot ja tapahtumat voivat olla myös kuviteltuja. Olennaista on, että tarinan maailma avautuu kuulijalle uskottavana siten, että kuulija alkaa eläytyä tarinan henkilöiden asemaan, ymmärtää heidän toimintansa vaikuttimia niissä olosuhteissa, joissa he elävät”. (Heikkinen 2001, 126 - 127.)

Tiivistäminen on kykyä kirjoittaa analyysin tulos pieneen määrään käsitteitä. Narratiiviselle lähestymistavalle on luonteenomaista myös elegantisuus tulosten esittämisessä. Eleganttisuus tarkoittaa luovuutta ja kykyä raportoida tuloksensa loogisesti narratiiviselle lähestymistavalle sopivalla tavalla. Loogisuus tarkoittaa sitä, että tutkimukseen valitut käsitteet, viitekehys, tutkimusmenetelmä, tutkimuskysymykset, aineisto, aineistonkeruu, tulosten

raportointi ja johtopäätökset ovat johdonmukaisia toisiinsa nähden. Opinnäytetyöni kirjallinen raportti poikkeaa perinteisestä, tällä esitystavalla olen halunnut antaa kertomusaineistolleni pääpainon. Opinnäytetyössäni aikaisempi saman aihepiirin teoriatieto lomittuu kertomusaineistoni tulkintaan, tavoitteena on käydä jatkuvaa vuoropuhelua. (Lieblich ym. 1998.)

Eläytymismenetelmillä tuotettujen aineistojen saama kritiikki kohdistuu kertomusten aitouuteen ja vastausten kirjoitustilanteiden keinotekoisuuteen. Eläytymismenetelmää kritisoidaan myös siitä että kertomukset tuottaisivat stereotypioita. Eskola (1997) tuo esiin kuitenkin näkökulman, jonka mukaan tarinat kertova aina mitä ihmiset aiheesta ajattelevat ja näiden ajatusten ohjaamana ihmiset toimivat ja tekevät valintoja, olivatpa ne sitten totta tai eivät. (Eskola 1997, 28 - 29.)

4.2 Opinnäytetyön eettisyyden ja vaikuttavuuden arviointi

Tutkimus muodostuu tuhansista asioista, vivahteista, tulkinnoista ja kysymyksistä. Näihin asioihin ei voi olla kaiken kattavaa, aukotonta säännöstöä ja siksi eettiset ratkaisut jäävät tutkijan tehtäväksi (Eskola & Suoranta 1998, 52). Eettisten ratkaisujen tulisi ulottua läpi koko opinnäytetyön. Eläytymismenetelmä on eettisten kysymysten osalta ongelmattomampi kuin moni muu tiedonhankintamenetelmä. Eläytymistarinaa kirjoittavalla on huomattavasti laajempi mahdollisuuksien joukko käytettäväänään. Eläytymismenetelmä antaa vastaajalle mahdollisuuksia käyttää omaa ajatteluaan, harkintaansa ja mielikuvitustaan vapaasti. Vastaajat voivat myös kirjoittaa asioista, joista heillä ei ole täysin varmaa mielipidettä. Eläytymismenetelmää käytettäessä ei jouduta myöskään rajoittamaan ihmisen toimintaa aktiivisena, ajattelevana yksilönä, toisin kuin laboratoriokokeissa tai postikyselyssä. (Eskola & Suoranta 1998, 112.)

Kokemus on narratiivisessa tutkimuksessa keskeinen käsite. Kerrotut tarinat kuvaavat kertojan kokemusmaailmaa. Inhimillisten kokemusten kuvaaminen voi olla vaikeaa, sillä tutkija ei voi tavoittaa toisen ihmisen kokemuksia sellaisenaan, vaan kuvauksien kautta, joihin sisältyy jo koetun tulkintaa. (Erkkilä 2005, 201.) Opinnäytetyöni tulosten esittämisen periaatteena on ollut avoimuus ja rehellisyys. Tähän olen pyrkinyt opinnäytetyöni eri vaiheiden

huolellisella kuvauksella.

Hankin opinnäytetyöhöni tarvittavat tutkimusluvut, jonka yhteydessä esittelin opinnäytetyösuunnitelmaani koulutusalaavastaaville ja aineiston keränneille lehtoreille. On eettisesti tärkeää huomioida, että tutkimuksesta ei aiheudu tutkimukseen osallistuneille haittaa (Vehviläinen & Julkunen 1997, 29). Tavoitteenani oli toteuttaa kehyskertomusvariaatiot tavalla, joka mahdollistaisi opiskelijoiden voimaantumisen. Tuloksia kuvatessani häivytin aineistosta pois tarkat, yksilökohtaiset asiat, joista tutkimukseen osallistuvat henkilöt voitaisiin tunnistaa. Opinnäytetyöni aineistoni keräämisessä olisi ollut kehitettävää, koska aikataulutusongelmien vuoksi en itse päässyt osallistumaan aineiston keruuseen oppitunneille. Kertomukset keräsivät antamani ohjeistuksen mukaisesti oppilaitoksen lehtorit. Lehtorin suostuttamaan aineiston keruuseen liittyy mahdollisuus, että opiskelijat eivät kokeneet tutkimus-tilannetta vapaaehtoiseksi ja osallistuivat osittain tutkimukseen velvollisuudesta. Toisella vastaajaryhmällä aineiston keruun jälkeen alkoi ruokatunti, joka saattoi vähentää motivaatiota vastaamiseen ja heikentää keskittymistä

Merkitsevyydellä tarkoitetaan aineiston yhteiskunnallista merkitsevyyttä ja tärkeyttä (Eskola & Suoranta 1998, 214 - 215). Aineiston merkitsevyyden (Tuomi & Sarajärvi 2004, 133 - 138) suhteen tulee kiinnittää huomio siihen, onko tutkimus yhteiskunnallisesti tärkeä. Jos nuorten hyvinvointia arvostetaan yhteiskunnassamme, niin näkisin opinnäytetyölläni olevan merkitystä. Opinnäytetyöni kuuluu CDS - hankkeeseen, jonka tavoitteena oli sosiaalisen pääoman kehittämisen kautta ehkäistä syrjäytymistä ammattikorkeakouluissa. Sosiaalinen pääoma muodostuu ihmisten välisissä institutionaalisissa suhteissa (Hjerppen 1998). Opinnäytetyölläni pyrin avaamaan näitä merkityssuhteita ja tekemään niitä näkyviksi.

Opinnäytetyön luotettavuutta voidaan pohtia myös tulosten siirrettävyydellä. Tulosten siirrettävyys tarkoittaa sitä, voidaanko tuloksia siirtää tutkimuksen ulkopuolelle toiseen kontekstiin. (Tuomi & Sarajärvi 2004, 133 - 138.) Narratiivisen tutkimuksen tavoitteena on tuottaa subjektiivista ja paikallista tietoa. Tiedosta pyritään muodostamaan kerroksellinen kuva, yleispätevyyden sijaan. Tiede ja narraatio ovat päteviä tapoja, mutta laadullisesti erilaisia. (Hatch & Wisniewski 1995, 118, Heikkinen 2002, 102.) Opinnäytetyöni tulokset kuvaavat vain muutaman luokan opiskelijoiden varioimaa tulevaisuuskuvaa, eikä niitä ole

tarkoitettu yleistettäväksi kaikkiin ammattikorkeakouluopiskelijoihin. Aineiston henkilökohtaisuutta ja paikallisuutta lisää myös Diakonia-ammattikorkeakoulun erityistehtävä kirkon alan kouluttajana. Kertomuksissa kristillinen arvomaailma ja hengellisyys näkyvät luultavasti paljon voimakkaammin opinnäytetyöni aineistossa kuin jos aineisto olisi kerätty jossakin toisessa ammattikorkeakoulussa. Eläytymismenetelmällä ei välttämättä löydetä uusia asioita, vaan koetellaan itsestään selvinä pidettyjä käsityksiä tutuista ilmiöistä ja tapahtumista.

Kertomusmuoto on tapa kokemuksen jäsentämiseen. Kerätessä tulevaisuutta koskevaa aineistoa kertomusten kirjoittaminen voi tuottaa rikkaamman aineiston kuin haastattelu. Haastattelu ei välttämättä ole paras mahdollinen tiedonkeruutapa, koska tulevaisuudesta puhuminen on vaikeaa, yleensä puhe liikkuu enemmänkin siinä millainen nykyhetki on. Eläytymismenetelmän avulla on mahdollista tuoda myös heikot signaalit kehityksestä esiin. Heikkojen signaalien ajoissa kuuleminen, ymmärtäminen ja hyödyntäminen on ennakointia ja siksi se on tärkeää. (Eskola 1998, 66.)

Toivon opinnäytetyöni olevan osa onnistunutta CDS -hanketta. CDS -hankkeella ja samankaltaisilla muilla hankkeilla on vaikutusta käytäntöjen muuttamiselle. CDS -hanke loi ennen kaikkea varhaisen puuttumisen malleja sekä malleja opiskelijan työkykyisyyden ylläpitämiseksi. Hankkeen toteutumista voidaan arvioida muun muassa sillä, saavutettiinkö hankkeelle asetetut tavoitteet, joita olivat: luoda toimiva tunnistamismenetelmä syrjäytymisvaarassa olevalle ammattikorkeakouluopiskelijoille, vahvistaa henkilöstön tunnistamistaitoja, luoda hoitomallin avulla nopeammat ja selkeämmät käytänteet saattaa opiskelija tuen ja hoidon piiriin, kehittää välineet seurata opiskelijoiden hyvinvointia ja lisätä tutkimustietoa opiskelijasyrjäytymisen syntymekanismista ja kartoittaa kansainvälisten korkeakouluopiskelijoiden tukimuodot Suomessa. (CDS.)

CDS – hankkeen päätavoitteena oli sosiaalisen pääoman kehittäminen ja lisääminen ammattikorkeakoulussa. Hankkeen jälkeen hyvät mallit ja käytännöt on tarkoitus juurruttaa ammattikorkeakoulukenttään ja niiden onnistumista seurataan ammattikorkeakoulujen omien käytänteiden mukaisesti. Opiskelijat voivat myös itse tuottaa ajankohtaista tietoa hankkeessa luodun sosiaalisen pääoman mittarin avulla. Sosiaalisen pääoman mittari mittaa

luottamusta, osallistumista ja voimavaroja. Opiskelija arvioi luottamusta ja osallistumista suhteessa ammattikorkeakoulun toimijaryhmiin kuten omaan opiskeluryhmä ja opettajat, ammattikorkeakoulun ympäristöön kuten opetussuunnitelma, opetusmenetelmät, sekä opiskelijan voimavarat kuten psyykinen hyvinvointi, ihmissuhteet, työssäkäynti ja harrastukset. (Vuokkila-Oikkonen & Mantela, 2010.)

Opinnäytetyöni on yksi mahdollinen kanava opiskelijoiden äänen kuuluvaksi saattamiseksi. Opiskelijoiden arvostaminen, kannustaminen ja kokemus kuulluksi tulemisesta ovat osa sosiaalista pääomaa. Mielestäni opinnäytetyöni on sosiaalisen pääoman kehittämisen kannalta pystynyt tarjoamaan yhteisen keskustelualustan yhteisöön kuuluvien jäsenten kesken. Opiskelijoiden kertomuksista on muodostunut yhteisiä tyyppikertomuksia, joissa on tuotu vahvasti esille opiskelijoiden omia kokemuksia, opinnäytetyöni on omalta osaltaan pyrkinyt kerronnallisen lähestymistavan kautta lisäämään yhteisön sosiaalista pääomaa. (Vuokkila-Oikkonen & Mantela 2010, 20 - 21.)

5 JOHTOPÄÄTÖKSET

Terveys on ihmisen elämän tärkeimpiä arvoja. Terveysten- ja hyvinvoinnin edistäminen olivat CDS -hankkeen ja opinnäytetyöni lähtökohtina ja näkyvät kaikissa tavoitteissa ja tutkimuksellisissa valinnoissani. Olen koulutukseltani sairaanhoitaja, kättilö ja terveydenhoitaja, koen itselleni terveyden- ja hyvinvoinnin edistämisen näkökulman esilletuomisen erittäin luontevaksi. Opinnäytetyöprosessin alkaessa työskentelin terveydenhoitajana Helsingin kaupungin opiskeluterveydenhuollossa. Opinnäytetyöni aiheen valinnassa minua ohjasivat ammatilliset arkikokemukset. Samaistun Laaksosen (2004, 2, 4) tutkimukseen, jossa ammattikorkeakoulun henkilökunta ja opiskelijat näkivät suurimpina ongelmina ammattikorkeakouluopiskelijoiden hyvinvoinnissa erilaiset psyykkisen hyvinvoinnin ja mielenterveyden sekä sosiaalisten suhteiden ongelmat. Näitä oireita lisäävät muun muassa suuret ryhmäkoot, sosiaalinen kiinnittymättömyys ja puutteellinen opinto-ohjaus.

Opiskelu on opiskelijan työtä, mutta myös elämänvaihe. Opiskelu edellyttää sekä yksilön omia voimavaroja että tukea opiskeluympäristöltä. Opiskelijan voimavaroja ovat muun muassa riittävä terveys, kyvykkyys, tiedot ja taidot sekä motivaatio. Opiskeluympäristöltä edellytetään hyvää opetusta, fyysisesti turvallisia olosuhteita ja kulttuurisesti tukevaa ilmapiiriä. Opiskeluterveydenhuollon tavoitteena on omalta osaltaan koko opiskeluyhteisön hyvinvoinnin varmistaminen. Opiskeluyhteisö rinnastetaan työyhteisöön, siihen kuuluvat opiskelijoiden lisäksi opetus- ja muu henkilökunta. Opiskeluterveydenhuollossa kiinnitetään erityisesti huomiota opiskelukykyn vaikuttaviin tekijöihin. (Opiskeluterveydenhuollon opas 2006, 21 - 27). Opiskelukyvylle tarkoitetaan mallia, jossa osatekijöinä ovat opetus- ja ohjaustoiminta, opiskeluympäristö, opiskelutaidot ja opiskelijan terveys ja voimavarat. (Kunttu & Huttunen 2009.)

Opinnäytetyöni on osa terveyden edistämisen ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon opintoja. Opintolinjani kannattelevana teemana on ollut perhetyön johtaminen. Olen kokenut Siitosen (1999) voimaantumisteorian itselleni läheiseksi ja merkitykselliseksi koko ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon suorittamisen ajan. Esimiesasemassa olevien tulisi

mielestäni tuntea voimaantumisen käsite ja ihmisen voimaantumiseen yhteydessä olevat osaprosessit, jotta he onnistuisivat omassa kontekstissaan mahdollistamaan työyhteisönsä hyvinvointia ja sitoutumista edistävien voimavarojen vapautumista.

Perhetyön muodot vaihtelevat sen mukaan, kenen perheenjäsenen kanssa työskennellään. Kontekstista riippumatta perhetyölle on ominaista kuitenkin aina perheen tukeminen muutoksessa (Järvinen yms. 2007, 10) Opiskeluyhteisössä perhetyön keskiössä on nuori aikuinen ja hänen sosiaalinen lähiympäristönsä, siihen voivat kuulua omat vanhemmat, seurustelukumppani, luokkayhteisö ja ystävät. Nuoren perhekäsitys on laajempi kuin perinteinen perheideologian määritelmä ydinperheestä, nuorten elämäntilanteessa läheisimmät kontaktit ovat useimmiten ystäviin. (Nätkin & Vuori 2007, Forsberg 2003). Opinnäytetyössäni tuli vahvasti esille että opiskelijat kokivat merkittävimmäksi tuen antajaksi opiskelutoverit ja opettajat.

Nuori tarvitsee tukea opintoihinsa ystäviltään, perheeltään ja lähiympäristöltä. Oppilaitoksissa tukea on tarjolla esimerkiksi erityisopetuksen, opinto-ohjauksen ja opiskelijahuollon muodoissa. Kodin, oppilaitoksen ja yksityisen elämänpiirin tiivis vuorovaikutus tukee nuoren kehitystä. Parhaimmassa tapauksessa jokaiseen edellä mainittuun sisältyy voimavaratekijöitä, voimavaratekijät voivat olla muun muassa hyvä huolenpito kotona, nuoren opintoja ja kehitystä tukeva opettaja oppilaitoksessa, ystävät ja harrastukset sekä terveyttä tukevien elämäntapojen omaksuminen. Kuhunkin elämänpiiriin voi sisältyä vastavuoroisesti myös kielteiseen suuntaan vieviä riskitekijöitä, jotka hyvinvoinnin tavoin kasautuvat helposti. Kasautuessaan pahoinvointiin voi liittyä muun muassa keskusteluvaikeuksia kotona, taloudellisia vaikeuksia, oppimisvaikeuksia, väsymystä, masentuneisuutta ja päihteiden käyttöä.

Useimmissa voimaantumista koskevissa tutkimuksissa korostuu pyrkimys auttaa ihmisiä löytämään omat voimavaransa ja ottamaan vastuu omasta kasvusta. Voimaantumiskysymyksen tekee haasteelliseksi ja samalla ongelmalliseksi se, että voimaantuminen lähtee ihmisestä itsestään — voimaa ei voi antaa toiselle. Toisaalta mahdollisuudet ja haasteellisuus on siinä, että toimintaympäristön olosuhteet ovat

merkityksellisiä, ja tämän vuoksi voimaantuminen voi olla jossain tietyssä ympäristössä todennäköisempää kuin toisessa. Voimaantumista jäsentävien osaprosessien tiedostamisella, tilanteen arvioimisella ja voimaantumista edistävillä hienovaraisilla ratkaisuilla voidaan yrittää edistää ihmisten hyvinvoinnin rakentumista. Voimaantumisen osaprosesseihin tutustuminen auttaa ammattikorkeakoulujen henkilöstöä, hallintoa ja opiskelijoita voimaantumisen mahdollistavan kontekstin suunnittelussa. Siitosen (1999) voimaantumisteorian mukaan mikäli ihminen voi voimaantua omista lähtökohdistaan tietyssä kontekstissa, voimaantumisen kokemusta seuraa todennäköisesti myös hyvinvoinnin kokemus. Voidaan ajatella, että hyvinvoinnin kokeminen on yhteydessä voimaantumisen kokemiseen. Voimaantunut ihminen on löytänyt omat voimavaransa ja on itse itseään määräävä.

Avainhenkilöiden kouluttaminen tietoisemmaksi opiskelukontekstin merkityksestä on tärkeää. Siitosen (1999) voimaantumisteorian mukaan voimaantuminen on prosessi, tapahtumasarja, jonka kannalta toimintaympäristön olosuhteet kuten esimerkiksi valinnanvapaus, ilmapiiri, arvostus ja turvallisuus ovat merkityksellisiä ja tämän vuoksi voimaantuminen voi olla jossain tietyssä ympäristössä todennäköisempää kuin toisessa. Onkin tärkeää pyrkiä tunnistamaan tekijöitä, joilla ihmisen positiivisen kasvun mahdollisuuksia voidaan lisätä ja yksilön voimavaroja ja resursseja kehittää, jotta tätä kautta saataisiin aikaan voimaannuttavia ympäristöjä. Tästä näkökulmasta katsoen ei ole samantekevää kuinka nuoret kokevat pystyvänsä vaikuttamaan opiskeluympäristöönsä tai millaisia kuulluksi tulemisen kokemuksia heillä on. Liukkosen & Pirisen (2009) tutkielman aineistossa keskimäärin puolet kaikista nuorista oli sitä mieltä, ettei heidän mielipiteitään oteta huomioon oppilaitoksen kehittämisessä ja sääntöjen tekemisessä. Lisäksi peräti 60 prosenttia oppimisen vaikeuksia kokeneista nuorista, ja lähes puolet heidän vertaisistaan, oli ainakin osittain sitä mieltä, etteivät opettajat ole kiinnostuneita siitä, mitä heille kuuluu.

CDS -hankkeen keskeinen tavoite oli ammattikorkeakoulujen sosiaalisen pääoman kehittäminen ja lisääminen. Sosiaalisen pääoman yhteydessä puhutaan suojaavista tekijöistä, kun syrjäytymisen yhteydessä riskitekijöistä. Suojaavat tekijät voivat olla

sisäisiä tai ulkoisia. Mitä enemmän ihmisellä on suojaavia tekijöitä, sitä paremmat selviytymismahdollisuudet hänellä on. Sisäisiä suojaavia tekijöitä ovat fyysinen terveys, perimä, myönteiset varhaiset ihmissuhteet, hyväksytyksi tulemisen kokemukset, itsetunto, ongelmanratkaisutaito, taito käsitellä ristiriitoja, vuorovaikutustaidot, mahdollisuudet toteuttaa itseään sekä kyky muodostaa ja ylläpitää ihmissuhteita. Ulkoisia suojaavia tekijöitä ovat sosiaalinen tuki, koulutus-, työ- ja riittävä toimeentulon mahdollisuudet, elinympäristö ja vaikutusmahdollisuudet. Yhteisöön kuuluminen ja osallistuminen ovat suojaavia tekijöitä silloin kun puhutaan sosiaalisesta pääomasta. (Vuokkila-Oikkonen & Mantela 2010, Oksanen 2008.) Voimaantumista tukevat kollektiivisuus ja vertaistoiminta (Rose 2003, 202). Sosiaalinen hyväksyntä ja yksilöllisyyden salliminen auttavat opiskelevia nuoria löytämään ja hyödyntämään omia voimavarojaan. Hyvässä opiskeluympäristössä nuori kokee arvostusta ja hyväksyntää. (Penttilä & Falck 2007, 43.)

Yhteisöllisyys oppilaitoksessa tukee opiskelijoiden, opettajien ja koko opiskeluyhteisön hyvinvointia. Jakaminen, keskustelu, yhteistyö ja vertaistuki ovat opiskeluyhteisöä vahvistavia voimavaroja. Yhteisöllisen toimintakulttuurin edistämiseksi tärkein työväline on vuorovaikutus. Voimaantumista tukevassa vuorovaikutuksessa avainasemassa on dialogisuus. Dialogisuudella tarkoitetaan vuoropuhelua, jossa vallitsee toisen kunnioittaminen, Vuorovaikutuksessa yhteisöön kertyy sosiaalista pääomaa, joka lisää yhteisön välistä luottamusta ja yhteisön tiiviyyttä. (Ellonen & Korkiamäki 2006.) arvostaminen ja avoimuus. Dialogisuuden merkitys voimaantumisen mahdollistamisessa on dialogin kyky näkemysten ja näkökulmien avaamisessa, laajentamisessa ja uudelleen määrittelyssä. (Räsänen 2006, 340.) Vuorovaikutuksen laatu vaikuttaa myös oleellisesti työhyvinvointiin (Nousiainen & Piekkari 2007, 19).

Opinnäytetyöni aineistossa opiskelijat kokivat oman ryhmän, siihen kuuluvat opiskelijatoverit ja tutut opettajat yhteisöön kiinnittymisen kannalta tärkeänä. Opiskelijat kokivat myös etuna opiskelun pienessä koulutusyksikössä. Tulevaisuuden suunnitelmat koulutusyksiköiden yhdistämisestä suurempiin kampuksiin, ei opinnäytetyöni tutkimustulosten kannalta ole paras ratkaisu opiskelijoiden kannalta. Sosiaalinen pääoma muodostuu vastavuoroisessa vuorovaikutuksessa ihmisten välillä, pienessä oppilaitoksessa

mahdollisuudet avoimeen dialogiin oppilaiden ja opiskelijoiden välillä ovat paremmat. Mikäli tulevaisuudessa rakennetaan suurempia opetusyksiköitä, tulisi niissä kiinnittää huomiota erityisesti oppilaiden ryhmäytymiseen, joko omaan luokkaansa tai opintopiiriinsä.

Yhteisöllisessä toimintakulttuurissa kaikki tuntevat vastuunsa oppilaitoksen fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta oppimisympäristöstä. Käytännössä se tarkoittaa sitä, että opiskelijat ja opettajat yhdessä suunnittelevat, toteuttavat ja arvioivat opiskeluyhteisön toimintaa. Voimaantumisen edellytyksenä on yksilön valtaistuminen. Valtaistumisella tarkoitetaan yksilön tunnetta siitä, että hänellä on valta päättää itsestään ja elämäänsä koskevista asioista. Ilman vallan tunnetta ei yksilöllä ole mahdollisuutta saavuttaa sisäistä voimantunnetta. (Räsänen 2006, 78.) Laaksosen (2004, 7 - 8) tutkimuksessa opiskelijat pitävät vaikutusmahdollisuuksiaan usein riittämättöminä. Yksinkertaisimmillaan vaikutusmahdollisuuksien lisääminen olisi palautekäytäntöjen kehittämistä, palautteen antaminen ja saaminen nähtiin samaisessa tutkimuksessa tärkeäksi sekä opiskelijoille että opettajille. Opinnäytetyöni aineistossa korostui nimenomaan positiivisen palautteen saamisen merkitys opiskelijan itsetunnolle, identiteetin ja ammatillisen identiteetin kehittymiselle.

Opiskelijoiden itsearvostus, itseluottamus ja minäkuva ovat opintojen kannalta merkittäviä tekijöitä. Korpisen (1998, 77 - 78) tutkimuksessa yksi ohjauksen tärkeimmistä tavoitteista on opiskelijan itsearvostuksen tukeminen. Opiskelijoiden itsearvostuksen kehittyminen edellyttää palautteen antamisen kehittämistä. Opinnäytetyöni aineiston perusteella opiskelijoiden tulisi saada enemmän myönteistä palautetta, myös harjoittelusta saatu palaute on hyvin tärkeää ammatillisen identiteetin muodostumisen kannalta. Opinnoissa vaikeuksia kokeneet opiskelijat tarvitsevat itsearvostuksen kehittämiseksi lisää tukea, heidän tulisi voida tuntea olevansa arvokkaita ja hyväksytyjä opintomenestyksestään huolimatta. Korpisen mukaan itseluottamus on yhteydessä opiskelijan käsitykseen siitä, onnistuuko hän suoriutumaan tehtävistään. Opettajien ja muun oppilaitoksen henkilökunnan olisi hyvä ymmärtää voimaantumista lisäävät tekijät ja tunnettava itsensä, muun muassa omat asenteensa ja arvonsa, jotta he voisivat tukea opiskelijoita

voimaantumisprosessissa. Itseluottamuksen vahvistumisen näkökulmasta palautetilanteessa tulisi kiinnittää huomio erityisesti myönteisen palautteen antamiseen. Itseluottamus vahvistuu onnistumisen kokemuksista ja onnistumista seuraa yleensä myönteinen palaute, itseään tunteva ja itseään arvostava todennäköisesti myös luottaa mahdollisuuksiinsa päämääriensä saavuttamisessa. (Siitonen 1999, 93.)

Ammattikorkeakouluissa tehdään työtä opiskelijavaikuttamisen mahdollistamiseksi, sillä vaikutusvallan kasvun on yhteydessä opiskelijoiden motivaatioon, opintoihin sitoutumiseen ja voimaantumisen tunteen kasvuun. Voimaantuminen vaikuttaa katalyytin tavoin sitoutumisprosessiin: heikko voimaantuminen johtaa heikkoon sitoutumiseen ja vahva voimaantuminen johtaa vahvaan sitoutumiseen. (Siitonen 1999). Opintojen keskeyttämisen ehkäisyssä avainasemassa on opiskelijan sitoutuminen kouluun, mutta myös koulun sitoutuminen opiskelijaan. Opiskelijan on tärkeä tuntea olevansa merkittävä osa koulua ja tämän tunteen tuottamiseksi opiskelija tulisi ottaa tasavertaisesti huomioon tilanteissa, joissa sitä on opiskelijalla oikeus odottaa. (Penttilä 2008, 82).

Opinnäytetyöni johtopäätöksenä voin todeta että opiskelijat kokivat vertaistuen ja opettajien antaman ohjauksen ja tuen merkittävimiksi tekijöiksi valmistumisen mahdollistamisessa. Opintojen ohjauksen tulisi olla koko opiskelun läpi kulkeva prosessi. Samankaltaiseen tutkimustulokseen päätyi myös Eronen (2004) ja Markkula (2006). Heidän tutkimustensa perusteella tulisi kiinnittää entistä enemmän huomiota opintojen ohjaamisen organisointiin ja systemaattisuuteen opintojen eri vaiheissa. (Eronen 2004, 87, Markkula 2006, 111). Laaksosen (2004, 10) tutkimuksessa opintojen ohjauksella nähtiin olevan selkeä yhteys opiskelijoiden hyvinvointiin

Opinnäytetyöni aineistossa opiskelijat kokivat nimenomaan merkittäväksi henkilökohtaisen ja yksilöllisen ohjauksen. Valtioneuvoston kehitystavoitteiden mukaan opiskelijoiden mahdollisuuksia yksilöllisiin ratkaisuihin opetussisällön suhteen tulisi lisätä (Opetusministeriön julkaisu 2004, 44 - 45). Markkulan (2006) tutkimuksessa yli 60 prosenttia koki, että henkilökohtaista ohjausta tulisi olla enemmän ja neljäsosa arvion

mukaan ohjauksessa ei huomioida opiskelijan omia tarpeita. Samankaltaisia tuloksia oli myös Laaksosen (2004, 11) tutkimuksessa, jossa haastateltavat toivat esille puutteena sen että kaikissa oppilaitoksissa ei ole mahdollisuutta toteuttaa yksilöllisiä opintosuunnitelmia kuin esimerkiksi yliajalla tai joustovuodella oleville opiskelijoille.

Näen opettajien ja oppilaitoksen muun henkilökunnan tärkeyden nuoren opiskelijan kumppanina kulkemassa kohden lisääntyvää itseymmärrystä ja tietoisuutta itsestä. On tärkeää tarjota nuorelle turvallinen, kiireetön ja avoin toimintaympäristö. Ammatillisen työn viitekehykset eivät saisi olla tiukkaan rajattuja, jotta ne poissulkevat uudenlaisen kohtaamisen. Työn keskiössä tulisi olla nuorten hyvinvointi ja heidän tarpeensa, jotka ajassamme haastavat toimijoita kehittämään uusia sisältöjä ja metodeja. Varhaisesta puuttumisesta on puhuttu paljon, mutta edelleen ongelmiin puututaan monesti liian myöhään. Veijola (2005, 32) kertoo huomanneensa syrjäytymisen näkymisen jo varhain lastentarhassa ja peruskoulun alkuvaiheessa. Varhaisen puuttumisen mallissa korostuu asiantuntijakeskeisyys, arjen elämässä ensisijaista on kuitenkin yhteisöllisyys ja lähimmäisistä välittäminen,

Opiskeluyhteisössä luokan ja ryhmän merkitystä opiskelijan hyvinvoinnille ei voi olla korostamatta tarpeeksi. Oppilaitoksen keinot opiskelijan hyvinvoinnin lisäämiseksi myös opiskelun ulkopuolella ovat rajalliset. Oppilaitoksella ei ole toimivaltuuksia puuttua opiskelija vapaa-aikaan tai hänen kotielämänsä muuten kuin lähiomaisten ja oppilaitoksen yhteistyön merkeissä. Oppilaitoksen ja nuoren aikuisen lähipiirin avoin yhteistyö mahdollistaa välittävien verkostojen luomisen opiskelun tueksi. Oppilaitosten tulisi myös pyrkiä edistämään kulttuurista muutosta, vahvistamaan koulutuspolitiikkaa ja lieventämään lapsiperheiden ja opiskelijoiden köyhtymistä, jotta tulevaisuudessa ongelmien kasvu saadaan hillittyä. (Somerkiivi 2005, 28 – 29).

Vuonna 2004 koulutuksen ja työelämän ulkopuolella oli noin 95 000 nuorta, jotka olivat iältään 16 - 28-vuotiaita. Näistä nuorista 52 000 ilmoittautui työnhakijaksi työvoimatoimistoon, mutta arviolta noin 43 000 nuorta putoaa kokonaan palveluiden ja

viranomaiskontaktin ulkopuolelle. (Häggman & Walldén 2007, 27 - 28). Koulupudokkaiden määrää vähentämällä voidaan kaventaa myös terveyseroja nuoruus- ja aikuisiässä sekä vähentää sosiaali- ja terveystalveluiden kuormitusta. Liukkosen & Pirisen (2009) tutkielman aineistossa kolmasosa nuorista koki oppimisessa vaikeuksia. Joka viidennellä tutkituista nuorista oli masentuneisuutta ja joka neljännellä ahdistuneisuutta. Oppimisen vaikeuksia kokeneet opiskelijat olivat keskimäärin hieman masentuneempia kuin oppimisen sujuvaksi kokeneet opiskelijat. Loppupäätelmissä tutkijat näkivät haasteena suunnitella kaikille opiskelijoille tasapuolisesti tarjolla olevia ja helposti lähestyttäviä tukimuotoja, joita ei koeta leimaavina. Korjaava työ on aina kalliimpaa kuin ongelmien ennaltaehkäisy. Anna-Liisa Lämsää (2009) lainaten “Ne asiat, joita koulutusurallaan erilaisiin vaikeuksiin joutuneilta nuorilta puuttuu, ovat loppujen lopuksi tärkeitä jokaiselle nuorelle. Ne ovat niitä elämänhallintaresursseja, joita ilman on paha olla.”

Opinnäytetyöni pohjalta on mahdollista varioida erilaisia jatkotutkimuksia. Tämän työn antamaa tietoa olisi mielestäni hyödyllistä syventää tutkimalla sosiaalisen pääoman ja sosiaalisen kiinnittymisen merkitystä ammattikorkeakouluopiskelijoiden opinnoissa. Jatkossa olisi myös tärkeää selvittää nuorten kanssa työskentelevien toimijoiden käsityksiä opiskelijoiden tuen tarpeesta ja nykyisistä opetushenkilökunnan ja oppilashuollon resursseista. Oppilaitoksen eri toimijoiden käsitykset ja kokemukset toisivat arvokasta tietoa resurssien oikeaan ja tehokkaaseen kohdentamiseen niin että mahdollisimman moni opiskelija pystyisi niistä hyötymään.

Narratiivisen tutkimusotteen kautta olisi ollut mielenkiintoista perehtyä enemmän opiskelijoiden identiteetin ja ammatillisen identiteetin rakentumiseen opintojen edetessä. Kertomuksista näki miten kirjoittajat rakensivat omaa identiteettiään, mukaan lukien ammatillista identiteettiään kertoessaan omaa elämäntietomustaan ja kuvaillessaan opintojensa kulkua.

Opinnäytetyöraportin lopuksi haluan kiittää opiskelijoita, jotka jakoivat kanssani

kertomuksensa. Olen pyrkinyt tuomaan opiskelijoiden äänen opinnäytetyössäni mahdollisimman aitona esille. Tutkija ei koskaan kuitenkaan pysty tarjoamaan kertomuksia puhtaasti sellaisenaan, koska kertoessaan niitä eteenpäin kertomukset muuttuvat vääjäämättä ja tutkija tahtomattaankin luo uuden kertomuksen. (Erkkilä 2005, 201.)

LÄHTEET

Aittola, Tapani 1992. Uuden opiskelijatyypin synty. Opiskelijoiden elämänvaiheet ja tieteenalaspesifinen habitusten muovautuminen 1980-luvun yliopistossa. Jyväskylä studies in education, psychology and social research 91.

Amkota 2006. Viitattu internet lähteeseen:

<http://amkota2.csc.fi:8080/pls/portal/docs/PAGE/AMKO>. (Luettu 22.2.2011.)

Ammattikorkeakoululaki 9.5.2003/351. Viitattu internet lähteeseen:

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2003/20030351?search%5Btype%5D=pika&search%5Bpika%5D=ammattikorkeakoululaki>. (Luettu 13.12.2010.)

Antikainen, Ari 1996. Merkittävät oppimiskokemukset ja valtautuminen. Teoksessa:

Antikainen Ari & Huotelin Hannu (toim.) Oppiminen ja elämänhistoria. Aikuiskasvatuksen 37. vuosikirja, Kansanvalistuksen seura ja Aikuiskasvatuksen Tutkimusseura. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino Oy, 251 - 296.

Anttila, Pirkko 1996. Tutkimisen taito ja tiedonhankinta. Helsinki: Akatiimi Oy.

CDS, To Care, To Dare, To Share ammattikorkeakouluopiskelijoiden syrjäytymisen ehkäiseminen projektisuunnitelma 01.09.2009 – 31.08.2011.

CDS- hankkeen internet sivusto. Viitattu internet lähteeseen: <http://elga.mcampus.fi/cds>

Diakonia-ammattikorkeakoulun verkkosivut. Viitattu internet lähteeseen:

<http://www.diak.fi>. (Luettu 08/2011.)

Ellonen, Noora & Korkimäki, Riikka 2006. Sosiaalinen pääoma lasten ja nuorten

hyvinvoinnin resurssina. Teoksessa Forsberg, Hannele, Rintala-Koskinen, Aino & Törrönen, Marita. Lapset ja sosiaalityö: kohtaamisia, menetelmiä ja tiedon uudelleen arviointia. Jyväskylä: Ps-kustannus, 221 - 228.

Erola, Hanna 2004. Ammattikorkeakouluopiskelijoiden hyvinvointi 2004. Sosiaali- ja

- terveysministeriön selvityksiä 2004:16. Helsinki: Edita.
- Eskola, Jari 1997. Eläytymismenetelmäopas. Tampere: Taju
- Eskola, Jari. 2001. Laadullisen tutkimuksen juhannustaiat. Laadullisen aineiston analyysi vaihe vaiheelta. Teoksessa Juhani Aaltolan & Raine Valli (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Eskola, Jari & Suoranta, Juha 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.
- Eskola, Jari & Suoranta, Juha 2000. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.
- Eskola, Jari & Suoranta, Juha 2005. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Osuuskunta Vastapaino. Gummerus Kirjapaino. Oy
- Erkkilä, Raija 2005. Narratiivinen kokemuksen tutkimus: koettu paikka, tarina, kuvaus. Teoksessa J. Perttula, T. Latomaa (toim.) Kokemuksen tutkimus. Merkitys - tulkinta-ymmärtäminen. Helsinki: Dialogia Oy. 195 - 226.
- Ford, Martin, E. 1992. Motivating humans: goals, emotions, and personal agency beliefs. Sage Publications Inc., Newbury Park.
- Forsberg, Hannele 2003. Kriittistä näkökulmaa jäljittämässä. Teoksessa Forsberg Hannele & Nätkin Ritva Perhemurroksessa. Kriittisen perhetutkimuksen jäljillä. Helsinki, Gaudeamus, 7-15.
- Hanhimäki, Eija 2006. Äitinä ja pappina. Narratiivinen tutkimus äitiyden ja pappeuden yhteensovittamisen tavoista pappisäitien elämäkertomuksissa. Pro gradu – tutkielma. Teologinen tiedekunta. Helsingin yliopisto.
- Hatch, J. Amos & Wisniewski, Richard 1995. Life history and narrative: questions, issues, and exemplary works. Ed by Hatch, J. Amos & Wisniewski Life history and narrative. London: Falmer. 113 - 135.
- Heikkinen, Hannu L.T. 2001. Narratiivinen tutkimus - todellisuus kertomuksena. Teoksessa Aaltola Juhani & Valli Raine (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II – näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja

analyysimenetelmiin. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino.

- Heikkinen, Hannu 2002. Narratiivisuus – ei yksi vaan monta tarinaa. Teoksessa Heikkinen, Hannu L.T & Syrjälä, Leena Minussa elää monta tarinaa. Helsinki: Kansainvalistusseura. 184 - 197.
- Heikkinen, Jorma & Heikkinen, Kristiina 2005. Voimaantumisen työyhteisön haasteena. Helsinki: WSOY.
- Helne, Tuula 2002. Syrjäytymisen yhteiskunta. Tutkimuksia 123. Helsinki: Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus.
- Helne, Tuula & Karisto, Antti 1992. Syrjäytymisen ongelma. Teoksessa Riihinen, Olavi (toim.) Sosiaalipolitiikka 2017. Näkökulmia suomalaisen yhteiskunnan kehitykseen ja tulevaisuuteen. Sitra N:o 123. Helsinki: WSOY. 517 - 531.
- Heusala, Maarit, Kokko, Taina & Marttila, Marjaana 2011. Yhdessä tein –hanke 2009-2011 hankeraportti: Opiskelijahyvinvoinnin kehittäminen Uudenmaan alueen ammattikorkeakouluissa. Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisuja C katsauksia ja aineistoja 20. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Tampere: Juvenes Print Oy. Viitattu internet lähteeseen:
http://www.diak.fi/files/diak/julkaisutoiminta/C_20_ISBN_9789524931410.pdf
- Hirsjärvi, Sirkka 1983. (toim.) Kasvatus- ja yhteiskuntatieteiden metodologisista lähtökohdista Jyväskylän yliopisto: Kasvatustieteen laitoksen julkaisuja B: 3. 28 - 49.
- Hjerppe, Reino 1998. Sosiaalinen pääoma taloudellisena ilmiönä. Teoksessa Kajanoja, Jouko & Simpura, Jussi (toim) Sosiaalinen pääoma. Käsité ja sen soveltaminen sosiaali- ja terveystieteissä. Helsinki: Valtion taloudellinen tutkimuskeskus. 13 – 28.
- Honkanen, Risto 2002. Ammattikorkeakouluopiskelijoiden keskeyttäminen ja sen vähentäminen. KeVät- projektin arviointi. Hämeenlinna: Hämeen ammattikorkeakoulun julkaisuja.
- Häggman, Erik & Walldén, Jaana 2007. Nuoret ja ulkopuolisuus. Teoksessa Tarvainen, Tom, Ville Pietiläinen Ville & Tapio Kuure, Tapio (toim.) Nuoret eivät odota. Palvelurakenteen muutos nyt. Sosiaali- ja terveysministeriön selvitys 2007:61

Helsinki: Yliopistopaino. 27 - 36.

Hänninen, Vilma 2003. Sisäinen tarina, elämä ja muutos. Tampere: Tampereen yliopistopaino Oy.

Jahnukainen, Markku 2005. Koulutus syrjäytymisen ehkäisyssä. Teoksessa: Koivula P. (toim.) Selviytymisen polkuja. Opetusjärjestelyt oppilaan tukena. Vammala: Vammalan kirjapaino Oy. 40 - 50.

Jahnukainen, Markku & Järvinen, Tero 2005. Risk factors and survival routes: social exclusion as a life-historical phenomenon. *Disability & Society*, 20. 669 - 682.

Jokinen, Arja, Huttunen, Laura & Kulmala, Anna 2004. Johdanto: Neuvottelu marginaalien kulttuurisesta paikasta. Teoksessa: Jokinen, Arja, Huttunen, Laura & Kulmala, Anja (toim.) Puhua vastaan ja vaieta. Neuvottelu kulttuurisista marginaaleista. Helsinki: Gaudeamus. 9 -19.

Jyrkämä, Jyrki 1986. Nuoret sivuraiteille? Nuorisosta, syrjäytymisestä, yhteiskunnasta. Teoksessa: Mikkola, Airi (toim.) Suomalaista nuorisotutkimusta. Tutkijoiden puheenvuoroja. Tutkimuksia ja selvityksiä 1/1986. Helsinki: Kansalaiskasvatuksen keskus. 37 - 58.

Järvinen, Ritva., Lankinen, Airi, Taajamo, Terhi, Veistilä, Minna & Virolainen, Arja 2007. Perheen parhaaksi – perhetyön arkea. Edita.

Järvinen, Tero & Jahnukainen Markku 2001. Marginalisaation ja syrjäytymisen käsitteellistä tarkastelua. Teoksessa Suutari, Minna (toim.) Vallattomat marginaalit. Yhteisöllisyyksiä nuoruudessa ja yhteiskunnan reunoilla. Nuorisotutkimusverkosto, Nuorisotutkimusseura. Julkaisuja 20, 125 - 151.

Kainulainen, Sakari 2011. Askelia kohti osallistavaa ammattikorkeakouluyhteisöä. Raportissa: Vuokkila-Oikkonen, Päivi & Halonen, Anu-Elina 2011. (toim.) Rakentamassa ammattikorkeakouluyhteisöä, Diakonia-ammattikorkeakoulun julkaisuja B raportii 48. 11 - 23. Viitattu internet lähteeseen: http://www.diak.fi/files/diak/Julkaisutoiminta/B_48_ISBN_9789524931434.pdf (Luettu 20.9.2011.)

Kansanterveyslaki 28.1.1972/66. Viitattu internet lähteeseen:

<http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/197219720066>. (Luettu: 12.05.2011.)

Kansanterveyslain asetus 2009. Viitattu internet lähteeseen:

[http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2009\(20090380](http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2009(20090380)). (Luettu 12.05.2011.)

Karsikas, Vuokko 2005. Selvin päin olosta tulee hyvä olo – päihdeongelmaisten vankien voimaantuminen. Rikosseuraamusviraston julkaisuja 3/2005.

Kemppinen, Pertti & Rouvinen-Kemppinen, Katariina 1998. Vuorovaikutuksen aarrearkku. Vinkkejä kasvattajille. Helsinki: Kannustusvalmennus P. & K. Oy.

Kokko, Piia & Kolehmainen, Seppo 2002. Mitä opimme toisiltamme? Teoksessa Kokko, Piia & Kolehmainen, Seppo (toim.) Yhdessä ammattikorkeakouluopintoja edistään! Opintojen edistäminen ja tukeminen -projektin loppuraportti. Hämeenlinna: Hämeen ammattikorkeakoulu.

Komonen, Katja 2001. Koulutusyhteiskunnan marginaalissa? Ammatillisen koulutuksen keskeyttäneiden nuorten yhteiskunnallinen osallisuus. Joensuun yliopisto: Joensuun yliopiston yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja.

Komulainen, Katri 1998. Kotihiiriä ja ihmisiä. Retorinen minä naisen koulutusta koskevissa elämänkertomuksissa. Joensuu: Joensuun yliopistopaino, Joensuun yliopiston yhteiskuntatieteellisiä julkaisuja 35.

Korhonen, Anna-Kristiina 2007. Narratiivinen tutkimus lähetyslasten identiteetin rakentumisesta ja koulukokemuksista. Pro gradu – työ. Kasvatustieteiden tiedekunta. Lapin yliopisto.

Korpinen, Eira & Seppänen A. 1988. Tietokonepohjainen arviointi. Kokeilun pedagoginen tausta ja vaikutukset oppilaiden minäkäsitykseen. Jyväskylän yliopisto: Kasvatustieteiden tutkimuslaitoksen julkaisusarja A 16.

Korpinen, Eira 1996. Opettajuutta etsimässä. Kunnallissalan kehittämissäätiön Polemia-sarjan julkaisuja 18. Vammala: Vammalan Kirjapaino Oy.

Korpinen, Eira 1998. Student teachers' self, self-concept, and self-esteem: Promoting the development of student teachers' self-image during teaching practice. In:

- Erkkilä, R., Willman, A. & Syrjälä, L. (eds.) Promoting teachers' personal and professional growth. University of Oulu. Department of teacher
- Krause, Kaisa & Kiikkala, Irma 1996. Hoitotieteellisen tutkimuksen peruskysymyksiä. Helsinki: Kirjayhtymä.
- Kujala, Tiina 2007. Kerronnallinen tutkimus opettajien ikääntymisestä. Teoksessa Syrjäinen, Eija, Eronen, Ari & Värri, Veli-Matti (toim.) Avauksia laadullisen tutkimuksen analyysiin. Tampere: Tampereen yliopistipaino Oy – Juvenes Print. 13 - 39.
- Kunttu, Kristina & Huttunen, Teppo 2009. Korkeakouluopiskelijoiden terveystutkimus 2009. Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön tutkimuksia 45. Viitattu internet lähteeseen: www.yths.fi. (Luettu 16.2.2011.)
- Kuokkanen, Liisa 2003. Nurse Empowerment – A Model of Individual and Enviromental Factors. University of Turku. Department of nursing science. Doctoral dissertation. Turku: Painosalama.
- Laaksonen, Elina. 2004. Ammattikorkeakoulujen henkilöstön ja oppilaskuntien käsityksiä opiskelijoiden hyvinvoinnista. Opiskelijajärjestöjen tutkimussäätiö Otus rs Työpapereita 1/2004. Viitattu internet lähteeseen: http://www.otus.fi/Otus_1_2004.pdf. (Luettu 05.01.2011.)
- Laine, Timo 2001. Miten kokemusta voidaan tutkia? Fenomenologinen näkökulma. Teoksessa Aaltola Juhani & Valli Raine (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin II – näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino.
- Laitinen, Matti 1998. Interventio ja muutos kokoonpanotyössä. Siirtyminen itseohjautuviin ryhmiin teollisuusyrityksessä. Helsingin yliopiston Kasvatustieteen laitoksen tutkimuksia 160.
- Lappalainen, Hanna 2009. Koulutuksellisen syrjäytymisriskin ennustettavuus yhteisvalintojen kautta tarkasteltuna. Pro gradu –tutkielma. Soveltavien kasvatustieteiden laitos. Erityispedagogiikka. Viitattu internet lähteeseen: <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/20111/koulu> (Luettu 21.09.2011)
- Lavikainen, Elina 2010. Opiskelijan ammattikorkeakoulu. Tutkimus

- ammattikouluopiskelijan koulutuspoluista, koulutuksen laadusta ja opiskelukyvystä. Opiskelijajärjestöjen tutkimussäätiö Otus rs 35/2010.
- Lehtonen, Heikki, Heinonen, Jari & Rissanen, Pekka 1986. Syrjäytymiskäsitteen käytöstä. Sosiaalihuollon julkaisuja 10.
- Leivo, Pia 2011. ”Mikähän musta oikein isona tulis?” – Narratiivinen tutkimus toista maisterintutkintoa suorittavien opiskelijoiden sosiaalityön opintoihin johtaneista elämänkuluista ja identiteetin rakentamisesta. Sosiaalityön Pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto, yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö. Viitattu internet lähteeseen: <http://www.tutkielmat.uta.fi/pdf/gradu04866.pdf>. (Luettu 01.08.2011.)
- Lieblich, Amia, Tuval-Mashiach, Rivka & Zilber, Tamar 1998. Narrative Research. Reading, Analysis and Interpretation. USA: Sage Publications.
- Liukkonen, Pia & Pirinen, Anna-Liisa 2009. Ammattiin opiskelevien nuorten kokemus oppimisen vaikeuksista, psyykkisestä hyvinvoinnista ja saatavilla olevasta tuesta. Erityispedagogiikan pro gradu -tutkielma. Kasvatustieteiden laitos, Erityispedagogiikka. Jyväskylän yliopisto.
- Lämsä, Anna-Liisa 2009. Tuhat tarinaa lasten ja nuorten syrjäytymisestä. Lasten ja nuorten syrjäytyminen sosiaalihuollon asiakirjojen valossa. Acta University Oulu E102.
- Mannermaa, Mika 1993. Tulevaisuus -murroksesta mosaiikkiin. Helsinki: Otava.
- Markkula, Jaana. 2006. Ammattikorkeakoulu opiskelijan silmin. Opinnot, opintojen ohjaus ja vaikuttamismahdollisuudet. Otus 28/2006. Helsinki: Yliopistopaino.
- Meretoja, Hanna 2009. Inhimillisen todellisuuden narratiivisuus ontologisena ja epistemologisena kysymyksenä. Teoksessa: Hägg, Samuli., Lehtimäki, Markku ja Steinby, Liisa (toim.) Näkökulmia kertomuksen tutkimukseen. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Meriläinen, Leena 1996. Koulunkäynnin keskeyttäminen – syiden selvittäminen. Teoksessa: Liimatainen-Lamberg, Anna-Ester (toim.) Syrjäytymisriskien ehkäisy, syrjäytymispalvelut ja ohjaustoiminta. Opetushallituksen arviointi 7/96. Helsinki: Yliopistopaino. 107 - 120.
- Mäkelä, Klaus. 1990. Kvalitatiivisen analyysin arviointiperusteet. Teoksessa Mäkelä Klaus

(toim) Kvalitatiivisen aineiston analyysi ja tulkinta. Helsinki: Gaudeamus. 42 - 61.

Määttä, Mira 2007. Yhteinen verkosto? - Tutkimus nuorten syrjäytymistä ehkäisevistä poikkihallinnollisista ryhmistä. Helsingin yliopiston sosiologian laitoksen tutkimuksia nro 252. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Nousiainen, Leena & Piekkari, Ulla 2007. Osallistuva oppilas - yhteisöllinen koulu. Toimivan oppilaskunnan opas. Opetusministeriön julkaisuja 2007:32

Nätkin, Ritva & Vuori, Jaana 2007. Perhetyön tieto ja kritiikki. Teoksessa Ritva Nätkin ja Jaana Vuori (toim.) Perhetyön tieto. Tampere: Vastapaino: 7-38.

Ojanen, Markku 1996. Mikä minä on? Minän rakenne, kehitys, häiriöt ja eheytyminen. Tampere: Kirjatoimi.

Opetusministeriö 2010. Ei paikoillanne, vaan valmiit, hep! Koulutukseen siirtymistä ja tutkinnon suorittamista pohtineen työryhmän muistio. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2010:11.

Opetus- ja kulttuuriministeriö. Opiskelu ja tutkinnot ammattikorkeakouluissa. Sähköinen julkaisu, luettu 15.10.2010:
http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/ammattikorkeakoulutus/opiskelu_ja_tutkinnot/?lang=fi

Opetusministeriön julkaisuja 2004. Koulutus ja tutkimus 2003–2008. Kehittämissuunnitelma. Opetusministeriön julkaisuja 2004:6. Helsinki: Yliopistopaino.

Opiskeluterveydenhuollon opas 2006. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2006:12.

Pelto-Huikko, Antti & Koskinen-Ollonqvist, Pirjo 2005. Yhteisöterveyttä yhteistyönä. Kehrä-hankkeen arvioinnin loppuraportti. Ylioppilaiden Terveysterveystieteen tutkimuksia 39. Helsinki: Hakapaino Oy.

Penttilä, Johanna. 2008 ”Kävin kokeileen kepillä jäätä”. Tutkimus opintojen keskeyttämisestä Tampereen ammattikorkeakoulussa. Tampereen

- ammattikorkeakoulun opiskelijakunta Tamko. Viitattu internet lähteeseen:
<http://www.tamko.fi/media/tutkimus/raportti.pdf>. (Luettu 15.12.2010.)
- Penttinen, Leena & Falck, H. 2007. Mutkia opintopolulla: keskeyttämistä harkitsevien ohjaustarpeet ja haettu ohjaus. Teoksessa: Lairio, Marjatta (toim.)
 Opiskelijalähtöinen ohjaus yliopistossa. Koulutuksen tutkimuslaitos.
 Jyväskylän yliopistopaino.
- Pirttiniemi, Juhani 2005. Perusopetuksen ja toisen asteen nivelvaiheen kehittäminen.
 Teoksessa: Koivula, Pirjo (toim.) Selviytymisen polkuja, opetusjärjestelyt
 oppilaan tukena. Vammala: Vammalan kirjapaino Oy. 32 - 39.
- Polkinghorn, Donald, E. 1995. Narrative configuration in qualitative analysis. In Hatch
 J.A. & Wisniewski R. (Edited) 1995. Life history and narrative Falmer.
 London. 5 - 23.
- Projektikuvaus. CDS-projektin projektikuvaus. Viitattu internet lähteeseen: Sähköinen
 versio: <https://www.eura2007.fi/rrtiepa/projekti>. (Luettu 05.10.2011)
- Raunio, Kyösti 2006. Syrjäytyminen – sosiaalityötä kiinnostavia näkökohtia. Helsinki:
 Sosiaali- ja terveysturvan keskusliitto ry.
- Raunio, Kyösti 1995. Sosiaalipolitiikan lähtökohdat. Tampere: Tammer-paino Oy.
- Rimpeläinen, Tarja 2006. Opettaja tunteiden ilmaisijana. Grounded theoryllä toteutettu
 tapaustutkimus opettajan tunteista ja niiden ilmaisemisesta. Pro Gradu –
 tutkielma. Opettajan koulutuslaitos. Jyväskylän yliopisto.
- Ruuskanen, Petri 2002. Sosiaalinen pääoma hyvinvointipoliittisessa keskustelussa.
 Teoksessa Ruuskanen Petri (toim.) Sosiaalinen pääoma ja hyvinvointi.
 Näkökulmia sosiaali- ja terveysaloille. Keuruu: PS-kustannus.
- Räsänen, Juhani 2006. Voimaantumisen mahdollistaminen ja ratkaisut - yhteiskunnan,
 yhteisön ja yksilön valtaistaminen. Julkiviestintä Oy.
- Salonen, Toivo 2007. Tieteenfilosofia. Rovaniemi: Lapin yliopistokustannus.
- Savolainen, Sanna 1998. Mitä koet nainen 65- ja 71 - 74 -vuotias? Kokemuksia
 liikunnallisista harjoittelujaksoista. Pro gradu – tutkielma. Jyväskylän

yliopisto.

Siitonen, Juha 1999. Voimaantumisteorian perusteiden hahmottelua. Acta Universitatis Ouluensis E37. Oulun yliopisto, Tutkijaliitto.

Siitonen, Juha & Repola, Hannele & Robinson, Heljä. 2002. Havahtuminen työhyvinvoinnin mahdollistamiseen. Empowerment-kulttuuri työhyvinvoinnin edistämisessä -tutkimushankkeen tulosten esittelyä. Oulun yliopisto. Työtieteen laboratorion hankeraportteja No. 16.

Siljander, Pauli 1988. Hermeneuttisen pedagogian pääsuuntaukset. Oulun yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnan tutkimuksia 55. 115 - 118.

Sintonen, Teppo 1999. Etninen identiteetti ja narratiivisuus. Kanadan suomalaiset miehet elämänsä kertojina. Jyväskylä: SoPhii. Jyväskylän yliopistopaino.

Sipilä, Jorma 1985. Sosiaalipolitiikan tulevaisuus. Helsinki: Tammi.

Syrjälä, Leena. 2001. Elämäkerrat ja tarinat tutkimuksessa. Teoksessa Aaltola, Juhani & Valli, Raine (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin I – metodin valinta ja aineistonkeruu: virikkeitä aloittelevalle tutkijalle. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino.

Säntti, Janne 1999. Opiskelukyvyn jäljillä. Opiskelijajärjestöjen tutkimussäätiö Otus rs 15/1999 Helsinki 1999. Viitattu internet lähteeseen: http://www.otus.fi/Otus_15_1999.pdf. (Luettu 20.2.2011.)

Särkelä, Antti 2001. Välittäminen ammattina. Tampere: Vastapaino.

Takala, Mikko 1992. ”Kouluallergia” - yksilön ja yhteiskunnan ongelma. Tampereen yliopiston kasvatustieteen laitos, väitöskirja. Acta Universitatis Tamperensis sev A vol 335.

Tilastokeskus 2010. Viitattu internet lähteeseen: <http://www.staf.fi/fil/kou.html>. (Luettu 10.03.2011.)

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2004. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

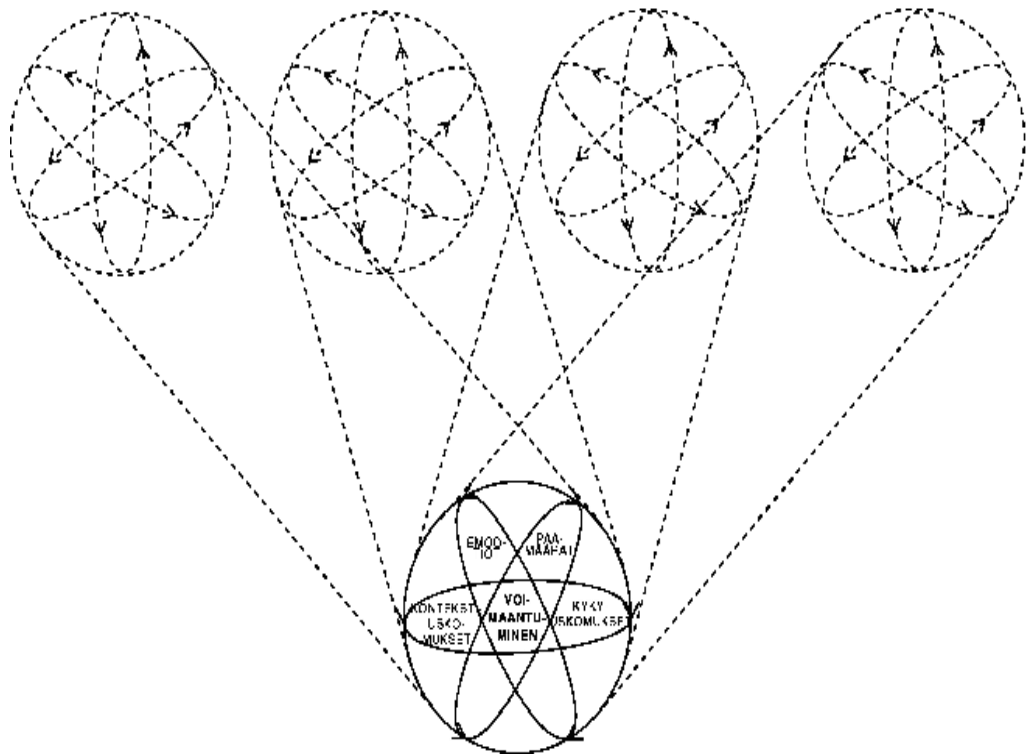
- Valtonen, Minna 2009. Kertomuksia kirkon työntekijäksi kasvamisesta. Kirkon nuorisotyöntekijäksi opiskelevien spiritualiteetin ja ammatillisen identiteetin muodostuminen. Diakonia-ammattikorkeakoulu: julkaisuja A tutkimus 23.
- Valtiontalouden tarkastusviraston toiminnantarkastuskertomus 146/2007. Nuorten syrjäytymisen ehkäisy. Edita. Prima Oy DNRO 6/54/06. 19.6.2007.
- Vehviläinen – Julkunen, Katri 1997. Hoitotieteellisen tutkimuksen etiikka. Teoksessa: Paunonen, M & Vehviläinen – Julkunen, Katri. Hoitotieteen tutkimusmetodiikka. Juva: WSOY, 26 - 34.
- Veijola, Elsi 2005. Syrjäytymisvaarassa olevat nuoret ja Omaura – seurantatutkimus Omaura-toimintaan osallistuneiden nuorten elämänvaiheista 1995 - 2001. Turun yliopistollinen kasvatustieteen laitos.
- Vesikansa, Sanna, Lempinen Petri & Suomela Sanna. Tehokkaaseen opiskeluun – norminopeutta vai mielekästä oppimista. Otus 14/1998. Viitattu internet lähteeseen: <http://www.otus.fi/tehokkaaseen.htm> Julkaisia Opiskelijajärjestöjen tutkimussäätiö Otus rs 2000 (Päivitetty 23.2.11.)
- Vuokila-Oikkonen, Päivi, Janhonen, Sirpa & Nikkonen, Merja 2001. Kertomukset hoitotieteellisen tiedon tuottamisessa: Narratiivinen lähestymistapa. Teoksessa: Janhonen, Sirpa & Nikkonen, Merja (toim.) Laadulliset tutkimusmenetelmät hoitotieteessä. Juva: WSOY, 81 - 115.
- Vuokila-Oikkonen, Päivi & Mantela, Jaana 2010. Syrjäytyminen ja sosiaalinen pääoma – käsitteiden määrittely CDS – hankkeessa.
- Vuori, Jaana & Nätkin, Ritva (toim) 2007. Johdanto perhetyön muuttuvaan kenttään. Teoksessa Perhetyön tieto ja kritiikki. Tampere: Vastapaino
- Vuorinen, Päivi 2001. Missä vika, kun amk-opinnot keskeytyvät? Teoksessa: Kokko, Piia ja Kolehmainen, Seppo (toim.) 2001. Mutkatonta opiskelua? Puheenvuoroja ammattikorkeakouluopintojen edistämisestä. Oped – projekti. Hämeen ammattikorkeakoulu. Saarijärven Offset Oy.
- Vuorinen, Päivi & Valkonen, Sakari 2001. Opintojen keskeyttäminen ammattikorkeakoulussa oppilaitoksen näkökulmasta. Koulutuksen

tutkimuslaitos. Tutkimusselosteita 14. Jyväskylän yliopistopaino.

Liite 1

Yhteenvedokuviona esitän Siitosen (1999) voimaantumisterorian ihmisestä itsestään lähtevän prosessin.

PÄÄMÄÄRÄT	KYKYUSKOMUKSET	KONTEKSTIUSKOMUKSET	EMOOTIOT
<ul style="list-style-type: none"> * Toivotut tulevaisuuden tilat - henkilökohtaisen päämäärien asettaminen - halu ymmärtämiseen - halu menestyä - osallistuminen yhteisten päämäärien asettamiseen * Vapaus <ul style="list-style-type: none"> - valinnanvapaus - vapaaehtoisuus - itsensäraaaminen - autonomisuus * Arvot 	<ul style="list-style-type: none"> * Minäkäsitys <ul style="list-style-type: none"> - minäkuva - itsetunto - identiteetti * Itseluottamus, itsearvostus * Tehokkuus- uskomukset ja itsesäättely * Vastuu 	<ul style="list-style-type: none"> * Hyväksyntä - tervetulleeksi kokeminen * Arvostus, luottamus ja kunnioitus * Ilmapari - turvallisuus - avoimuus - ennakkoluulottomuus - rohkaiseminen - tukeminen * Toimintavapaus - oma kontrolli * Autenttisuus * Yhteistoiminta, kollegiaalisuus ja tasa-arvoisuus 	<ul style="list-style-type: none"> * Säätelevä ja energisoiva toiminta * Positiivinen lataus - innostuneisuus - Toiveikkuus * Onnistuminen ja epäonnistuminen * Eettisyys - Ihmisen äänen kuunteleminen

Liite 2

Kiitos,

että osallistut opinnäytetyötutkimukseeni. Opiskelen Diakonia ammattikorkeakoulussa ja teen ylemmän amk-tutkinnon opinnäytetyötä To Care, To Dare, To Share - Syrjäytymisen ehkäiseminen ammattikorkeakouluopinnoissa projektissa.

Syrjäytymisen ehkäiseminen ammattikorkeakouluopinnoissa –projekti on valtakunnallinen Diakonia-ammattikorkeakoulun hallinnoima ammattikorkeakoulujen yhteistyöhanke. Projektin päämääränä on tukea sekä suomalaisten että ulkomaisten ammattikorkeakouluopiskelijoiden hyvinvointia ja opintojen loppuunsaattamista.

Tutkimusaineiston kerään Diakonia ammattikorkeakoulussa opiskelevilta toisen vuosikurssin opiskelijoilta eläytymismenetelmällä. Tutkimukseen osallistuminen on vapaaehtoista. Vastauksiin ei laiteta nimiä ja ne käsitellään luottamuksellisesti. Opetushenkilökunta, lukuun ottamatta opinnäytetyön ohjaajani, ei lue vastauksia. Vastauksista katkelmia voidaan käyttää suoraan opinnäytetyössäni, mutta vastaajan tunnistaminen on käytännössä mahdotonta.

Eläytymismenetelmällä tarkoitetaan esseiden ja tarinoiden kirjoittamista, joissa kirjoittajat mielikuvituksen avulla jatkavat kehyskertomuksessa esitettyä tarinaa tai kuvaavat mitä kehyskertomuksessa esitettyä tilannetta ennen on täytynyt tai voinut tapahtua. Eläytymismenetelmällä tuotetut tarinat eivät ole välttämättä kuvauksia todellisuudesta, vaan mahdollisia tarinoita siitä, mikä saattaa toteutua ja mitä eri asiat merkitsevät.

Vastauspaperin ylälaitaan on monistettu muutaman rivin mittainen tarina. Jatka omien kokemustesi ja mielikuvituksesi avulla tarinaa kehyskertomuksen perään, tarvittaessa paperin molemmille puolille.

*Mikäli haluat lisätietoja opinnäytetyöstäni, ota yhteyttä:
Anna Berglund p. 041-5020176, anna-katarina.berglund@hel.fi*

Liite 3

A-variaatio:

Jatka alla olevaa kertomusta oman kokemuksesi ja mielikuvituksesi avulla, voit jatkaa kirjoittamista paperin toiselle puolelle. Kiitos vastauksestasi.

"Olet valmistumassa opinnoissasi. Sinut on valittu pitämään puhe valmistujaisjuhlassa. Aiheeksi on pyydetty sinun miettimään opiskeluvuosi taaksepäin ja nostamaan esille tekijöitä/asioita, jotka olivat sinulle tärkeitä tai merkittäviä, että pääsit asettamaasi päämäärään ja valmistuit opinnoissasi..."

B-variaatio:

Jatka alla olevaa kertomusta oman kokemuksesi ja mielikuvituksesi avulla, voit jatkaa kirjoittamista paperin toiselle puolelle. Kiitos vastauksestasi.

*"Olet valmistumassa opinnoissasi **vaikeuksistasi** huolimatta. Sinut on valittu pitämään puhe valmistujaisjuhlassa. Aiheeksi on pyydetty sinun miettimään opiskeluvuosi taaksepäin ja nostamaan esille tekijöitä/asioita, jotka olivat sinulle tärkeitä tai merkittäviä, että **vaikeuksistasi** huolimatta pääsit asettamaasi päämäärään ja valmistuit opinnoissasi..."*

